

Sociálno-ekonomická revue

Fakulta sociálno-ekonomických vzťahov,
Trenčianska univerzita Alexandra Dubčeka v Trenčíne

Vedecký časopis – Scientific Journal

Social and Economic Revue

Faculty of Social and Economic Relations
Alexander Dubček University of Trenčín

ISSN – 1336-3727

Sociálno-ekonomická revue

Social and Economic Revue

Redakcia/Editorial office:

Študentská 2,

911 50 Trenčín

Tel.: 032/7 400 428, Fax: 032/7 400 403

URL: <http://fsev.tnuni.sk/revue>

E-mail: revue@tnuni.sk

Predsedajúca rada / Editor-in-chief:

Sergej Vojtovič – Alexander Dubček University in Trenčín, Slovakia

Redakčná rada / Editorial board:

Jaroslav Belás	Tomas Bata University in Zlin, Czech Republic
Yurij Bilan	Alexander Dubcek University of Trenčín, Slovakia
Zuzana Dvořáková	Czech Technical University in Prague, Masaryk Institute of Advanced Studies, Czech Republic
Adriana Grenčíková	Alexander Dubcek University of Trenčín, Slovakia
Jozef Habánik	Alexander Dubcek University of Trenčín, Slovakia
Vladimír Hiadlovský	Matej Bel University in Banská Bystrica, Slovakia
Jaroslav Holomek	Alexander Dubcek University of Trenčín, Slovakia
Eva Ivanová	Alexander Dubcek University of Trenčín, Slovakia
Rolf Karbach	University of Applied Sciences, Zwickau, Germany
Stephan Kassel	Zwickau University of Applied Sciences, Germany
Leszek Kiełtyka	Faculty of Management, Częstochowa University of Technology
Emília Krajňáková	Alexander Dubcek University of Trenčín, Slovakia
Gyula Mezey	University of Public Science in Budapest, Hungary
Valentinas Navickas	Alexander Dubcek University of Trenčín, Slovakia
Eva Rievajová	University of Economics in Bratislava, Slovakia
Ilona Skačkauskienė	Vilnius Gediminas Technical University, Lithuania
Miroslaw J.Skibniewski	University of Maryland, USA
Štefan Slávik	University of Economics in Bratislava, Slovakia
Jozef Stieranka	Academy of the Police Force in Bratislava, Slovakia
Lukasz Sulkowski	Jagiellonian University, Cracow, Poland
Klaus Zapotoczyk	Johannes Kepler University of Linz, Austria

Výkonný redaktor / Executive editor:

Karol Krajčo - Alexander Dubček University in Trenčín, Slovakia

Časopis Sociálno-ekonomická revue vychádza štvrtročne.

The Social and Economic Revue is published quarterly.

Vydavateľ/Publishing house:

Fakulta sociálno-ekonomických vzťahov, Trenčianska univerzita Alexandra Dubčeka v Trenčíne.
IČO 00 31 118 259

The Social and Economic Revue journal is indexed in international scientific databases: *Index Copernicus*, *Central and Eastern European online Library (CEEOL)*, *EBSCO Publishing, Inc.* - *Business Source Complete*, *EconBiz*.

EV 3775/09

ISSN - 1336-3727 (tlačené vydanie/print edition)

ISSN - 2585-9358 (online)

Sociálno-ekonomická revue

Fakulta sociálno-ekonomických vzťahov,
Trenčianska univerzita Alexandra Dubčeka v Trenčíne

Vedecký časopis – Scientific Journal

Social and Economic Revue

Faculty of Social and Economic Relations,
Alexander Dubček University of Trenčín

Ročník 17, december 2019, číslo 4
Volume 17, December 2019, no. 4

Obsah

Contents

MOŽNOSTI VYUŽÍVANIA POTENCIÁLU E-COMMERCE MALÝMI A STREDNÝMI PODNIKMI V RÁMCI EÚ A SR	5
Zuzana DINKOVÁ, GAŠPAROVIČOVÁ	
MIGRÁCIA OBČANOV SLOVENSKA ZA PRÁCOU DO ZAHRANIČIA V KONTEXTE EUROPSKÝCH MIGRAČÝCH TOKOV PRACOVNEJ SILY	15
Emília Krajňáková	
POLARIZATION OF THE LABOUR MARKET BY IMPACT OF TECHNOLOGICAL DEVELOPMENT	25
Natália LETKOVÁ	
MOTIVATION EMPLOYEES IN THE CONDITIONS OF ESTABLISHING E- GOVERNMENT IN PUBLIC ADMINISTRATION.....	33
Adriana MARTOŠOVÁ	
POVERTY AND HOMELESSNESS AS A RESULT OF INCOME INEQUALITIES	42
Jarmila VIDOVÁ, Peter SIKA	
VZŤAH MIGRÁCIE A MAKROEKONOMICKÝCH UKAZOVATEĽOV RAKÚSKA.....	51
Magdaléna TUPÁ	
SMART CITY AND SMART REGION CONCEPT IN ZLÍN AND TRENČÍN REGIONS	61
Lukáš ZLÁMAL	

MOŽNOSTI VYUŽÍVANIA POTENCIÁLU E-COMMERCE MALÝMI A STREDNÝMI PODNIKMI V RÁMCI EÚ A SR

UTILISATION OF OPPORTUNITIES USING E-COMMERCE IN SMEs WITHIN THE EU AND SLOVAKIA

Zuzana DINKOVÁ, GAŠPAROVIČOVÁ

Abstract

The use of e-commerce in small and medium-sized enterprises (SMEs) contributes to further business development, increase competitiveness and represents a current trend of trading. Online trading is not limited by geographic areas and allows for rapid search of customers and business partners, fast communication, development of new technologies, products and services. While respecting data security and trust, e-commerce helps SMEs reduce costs and supports grow on global markets. The aim of the paper is to evaluate the possibilities of using e-commerce in small and medium-sized enterprises (SMEs) in the EU and Slovakia. To achieve this, we focused on analyzing the current conditionss, developments and trends of e-commerce use. The findings in the article contribute to identifying the advantages and disadvantages of using e-commerce in SMEs.

Abstrakt

Využitie e-commerce pre malé a stredné podniky (MSP) prispieva k ich ďalšiemu rozvoju, zvýšeniu ich konkurencieschopnosti a predstavuje aktuálny trend obchodovania. Online obchodovanie nie je obmedzené geografickou oblasťou a umožňuje rýchle vyhľadávanie zákazníkov a obchodných partnerov, rýchlu komunikáciu, rozvoj/vývoj nových technológií, produktov a služieb. Pri dodržaní bezpečnosti údajov a dôvery, e-commerce pomáha MSP znižovať náklady a rásť aj na globálnych trhoch. Cieľom príspevku je zhodnotiť možnosti využitia e-commerce v malých a stredných podnikoch (MSP) v Európskej Únii a na Slovensku. Na dosiahnutie tohto cieľa sme sa zamerali na analýzu súčasného stavu, vývoja a trendov e-commerce. Zistenia v článku, prispievajú k stanoveniu výhod a nevýhod využívania e-commerce v MSP.

Kľúčové slová:

Malé a stredné podniky (MSP), e-commerce, e-shop, e-business, analýza, konkurencieschopnosť, stratégia, legislatíva.

JEL Classification: L81, L20

Úvod

V súčasnom dynamicky sa rozvíjajúcim hospodárstve sú práve malé a stredné podniky (MSP) hnanou silou domácich i zahraničných ekonomík a podľa štatistik tvoria takmer 99 % všetkých podnikov v Európe a 99,9 % na Slovensku. Ich založenie a prevádzka je úzko spätá s podporou a rozvojom informačných a komunikačných technológií, ktoré sú potrebné pri plánovaní, správe, spracovaní, podpore a výmene dát, samostatnom riadení, vykonávaní transakcií, marketingových aktivítach a samozrejme aj pri elektronickom obchodovaní (e-commerce) v tomto type podnikov.

E-commerce sa v poslednom období stáva neoddeliteľnou súčasťou hospodárstva podnikateľských subjektov. Predstavuje aktuálny

trend obchodovania, ktorý začína využívať väčšina podnikov pri svojich elektronických transakciách ako aj online nákupe, či predaj. Je veľmi málo elektronických obchodov (e-shopov), ktoré ponúkajú diferencovaný produkt, a tak sa musia vedieť odlišiť dobrou stratégiou, inováciami, pozitívnym hodnotením zákazníka či proaktívnym prístupom. Prežije iba taký e-shop, ktorý sa neustále zlepšuje, inovuje, drží trendy a buduje svoje dobré meno. V MSP je rozvoj e-commerce jednou z dôležitých podmienok zvyšovania ich konkurencieschopnosti a schopnosti participovať v medzinárodnej deľbe práce. V internetovom priestore každoročne vzniká množstvo nových e-shopov, ktoré sú prevádzkované MSP. Tieto ponúkajú širokú škálu produktov a služieb,

pričom e-commerce potenciál im prináša nekonečný priestor nových príležitostí pre ich rozvoj, no zároveň aj obrovský konkurenčný tlak.

Článok sa zaobera možnosťami využitia potenciálu e-commerce v MSP v Európskej Únii a SR a jeho súčasťou je stanovenie výhod a nevýhod, ktoré e-commerce pre MSP prináša.

1. Prehľad literatúry v oblasti definovania e-commerce

Informačná technológia mení svet. Prof. Peter F. Drucker porovnáva informačnú revolúciu s priemyselnou revolúciou. Parný stroj priniesol priemyselnú revolúciu a zmenil priemysel, hospodárstvo a spoločnosť. Neprodukoval však nič nové, výrobok sa vyrábal len vo väčšom meradle a pri vysokej rýchlosťi, čo umožnilo masovú produkciu. Vybudovaním železnice však priemyselná revolúcia zmenila svet zásadne. Skrátila sa vzdialenosť, ľudia mali väčšiu slobodu pohybu a vytvoril sa národný trh. Vývoj počítača priniesol informačnú revolúciu, neprodukoval však nič nové iba umožnil spracovať údaje obrovskou rýchlosťou a procesy sa stali rutinnými. Elektronické obchodovanie však zásadne mení svet amôžeme ho prirovnáť k vybudovaniu železnice. Podľa Druckera e-commerce odbúrava vzdialenosť, výrazne mení trhy, priemyselné štruktúry, výrobky aslužby, segmentáciu spotrebiteľov, spotrebiteľské hodnoty a správanie, pracovné miesta a trh práce, spoločnosť, politiku a kultúru (Weekly Toyokeizai, 2001).

Podľa Dorčáka a Polláka (2010, s. 83), e-commerce predstavuje „v súčasnosti fenomén s veľkým vplyvom nielen na rozvoj podnikania a vznik nových spoločností, ale aj podporu existujúcich spoločností pomocou predaja, reklamy, marketingu služieb vo vzájomnom vzťahu spolu so starostlivosťou o zákazníka“.

E-commerce (EC, e-komerčia) čiže elektronické obchodovanie, znamená podľa Turbana a kol. (2018) používanie internetu a iných sietí na nákup, predaj, prepravu, obchodovanie s údajmi, tovarom alebo službami. Dorčák a Pollák (2010, s. 83) uvádzajú: „Vo všeobecnosti môžeme e-commerce definovať ako akúkoľvek formu obchodnej transakcie, pri ktorej dochádza z väčšej časti k elektronickému kontaktu zainteresovaných strán ako kpriamemu kontaktu.“ Delina a Vajda (2008,

str. 11) uvádzajú, že „e-komerčia je každá transakcia uskutočňovaná prostredníctvom počítačovej siete, ktorá má za následok prenos vlastníctva alebo práv na užívanie tovarov alebo služieb“.

Organizácia pre hospodársku spoluprácu a rozvoj (OECD, Organization for Economic Co-operation and Development) definuje e-commerce ako všetky formy transakcií súvisiacich s obchodnými činnosťami, zahŕňajúce organizácie ako aj jednotlivcov, ktoré sú založené na spracovaní a prenose digitalizovaných údajov vrátane textových, zvukových a vizuálnych obrazov (OECD, 1997). Je to obchodovanie so súvisiacou infraštruktúrou vyskytujúce sa v otvorených sieťach, ako je internet (OECD, 1998).

Generálne zhromaždenie Svetovej obchodnej organizácie (WTO, World Trade Organization) prijalo 25. septembra 1998 na 2. konferencii ministrov pracovný program pre elektronický obchod, kde definovalo e-commerce ako výrobu, distribúciu, marketing, predaj alebo dodanie tovaru a služieb elektronickými prostriedkami (Tuthill, 2016).

Elektronické obchodovanie má mnoho definícií používaných v tuzemsku aj zahraničí podľa rôznych hľadísk, analýz a následnej terminológie, vo všeobecnosti však znamená obchodnú elektronickú transakciu medzi dvomi a viacerými účastníkmi s cieľom uzavrieť obchod pomocou elektronických prostriedkov.

Podnikateľský sektor je základom fungujúceho hospodárstva a podiel'a sa podstatnou časťou na tvorbe HDP. Obchodné aktivity sú determinované podnikateľským prostredím spoločnosti, ktoré ju nútí používať špecifický spôsob správania a zvoliť si konkrétné obchodné ciele a spôsoby, ako ich dosiahnuť (Vriglerová a kol., 2016, Belás a kol., 2015). V záujme všetkých zainteresovaných strán je vytvoriť príaznivé podmienky pre rozvoj podnikateľských činností, pretože podniky vytvárajú HDP, zavádzajú inovácie a prispievajú k regionálnemu rozvoju. (Mura a kol., 2018, str. 203, Graa a Abdelhak, 2016.). V súčasnom dynamicky sa rozvíjajúcim hospodárstve sú práve malé a stredné podniky (MSP) hnacou silou domácich i zahraničných ekonomík. Podľa Havernikovej a Mynarzovej (2018) sú považované za hospodárske piliere a hnacie

silu zamestnanosti a inovácií. Najmenšie firmy majú tendenciu rásť rýchlejšie ako ich väčšie náprotivky (Hedija a Fiala, 2019), čelia však mnohým faktorom, ktoré oslabujú ich obchodné a finančné výsledky (Havierniková a Okerglicka, 2019). Sektor MSP sa často vyznačuje nízkym potenciálom zdrojov a obmedzenými podmienkami pre rozvoj (Havierniková a kol. 2017).

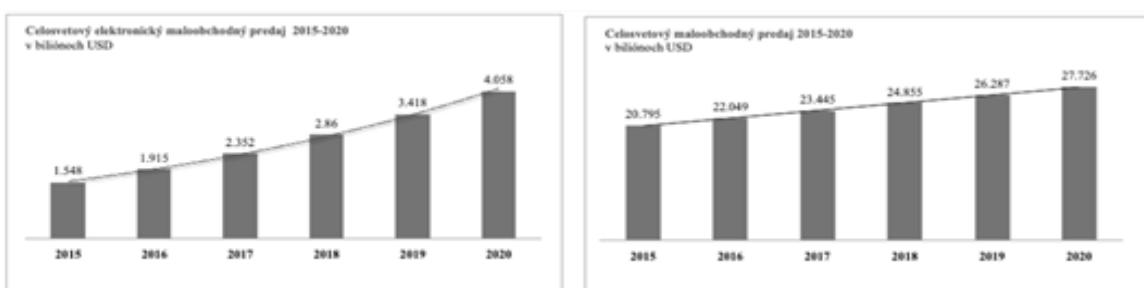
Odporučanie Európskej komisie č. 2003/361/EC zo 6. mája 2003 o definícii mikro, malých a stredných podnikov stanovuje ich kategórie podľa kvantitatívne vymedzených veľkostných kritérií, a to počtu pracovníkov, ročného obratu a ročnej bilančnej sumy (Slovak Business Agency, 2018, str. 9). „Malé a stredné podniky, t.j. podniky do 250 zamestnancov a ročného obratu 50 mil. EUR, tvoria suverénne najpočetnejšiu zložku podnikov v Európe, čo dokazujú aj štatistické údaje – 99% podnikov v Európe sú MSP, a zároveň MSP zamestnávajú takmer 75 % všetkých ľudí pracujúcich v súkromnom sektore. Z tohto dôvodu má nielen Slovensko, ale aj EÚ ako celok eminentný záujem na vytváraní priaznivých podmienok pre ich fungovanie a rozvoj“ (radvise, SBA, 2018, str. 7). Európska únia prostredníctvom štátnych programov podporuje rozvoj malých a stredných podnikov ako aj internacionalizáciu MSP, internetovú ekonomiku, rozvoj a zlepšenie skúseností s online podnikaním a digitálnymi zručnosťami MSP prostredníctvom rôznych seminárov a individuálneho poradenstva.

Dôležitosť podpory zo strany EÚ prezentujú vo svojom výskume aj autori ako Grancay a kol. (2015). Najvyššie zastúpenie vrámci MSP tvoria v krajinách strednej Európy práve mikropodniky, pričom na Slovensku tvorili takmer 97 % podnikov, v ČR 96 %, v Maďarsku 94 %, v Poľsku 96 % a v Rakúsku predstavovali zhruba 87 % podnikov (Radvise, SBA, 2018, str. 11).

2. Trendy využívania e-commerce v SR a EÚ

S narastajúcim trendom elektronického obchodovania sa dá predpokladať aj nárast MSP podnikov využívajúcich e-commerce na dosahovanie ziskov, prezentovanie svojich produktov a značky, využívanie elektronických transakcií. Na postupy smerujúce k zvýšeniu solventnosti MSP, mal zamierať najmä vlastník alebo hlavný manažér MSP. (Okanazu, 2018). Internet je najrýchlejšie rastúcim médiom, ktoré je flexibilné, interaktívne a takmer všadeprítomné. Gajanová a Kramarová (2016). Internet spôsobuje revolúciu v spôsobe, akým ľudia kupujú a predávajú tovar. E-commerce je na vzostupe vďaka rýchlym inováciám v oblasti vytvárania sietí a počítačových technológií. eMarketer (2016) odhaduje, že predaj maloobchodného elektronického obchodu dosiahne 4,058 bilióna amerických dolárov v roku 2020, čo bude predstavovať 14,6 % celkového maloobchodného predaja (Graf 1).

Graf 1. Celosvetový maloobchodný predaj vs. maloobchodný elektronický predaj 2015 – 2020

Zdroj: vlastné spracovanie podľa eMarketer (2016)

MSP čelia často problémom so získavaním kapitálu a úverov a mávajú obmedzený prístup k inováciám a nových technológiám práve skrz limitované zdroje. Preto je jednou z hlavných priorít Európskej komisie podporiť MSP v rámci tvorby pracovných miest, sociálnej a hospodárskej súdržnosti a v rámci hospodárskeho rastu (Úrad pre vydávanie publikácií Európskej únie). Pretože dôležitú súčasť procesu formovania vzťahov v podniku predstavuje sociálny dialóg (Horecký, 2018) a osobné aspekty podnikateľov (Žuľová a kol., 2018).

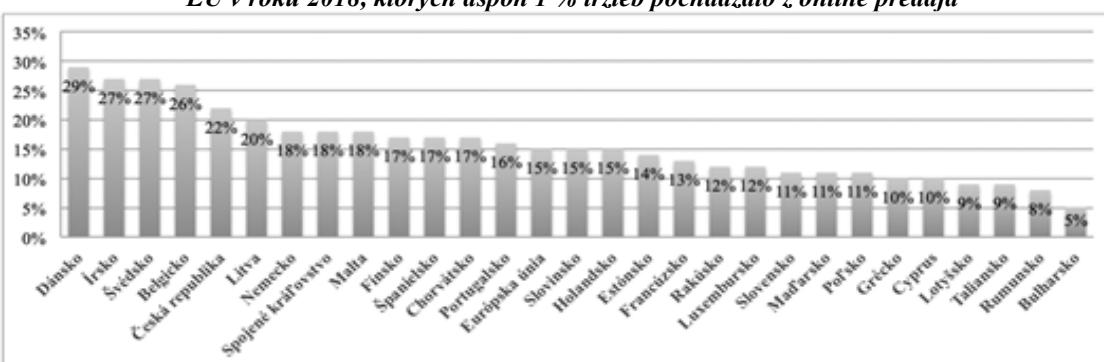
Európska komisia má stanovenú ako jednu z priorit aj vytvorenie jednotného digitálneho trhu, ktorý by odstránil prekážky pre podniky a občanov, a to vytvorením vhodných podmienok pre rozvoj digitálnych sietí a služieb a rast digitálnej ekonomiky po celej Európe. Potenciál rozvoja je v cezhraničných online nákupoch, pričom momentálne ich využíva iba 24 % slovenských a 18 % EÚ používateľov internetu. Pričom online nákupy v rámci krajiny

využíva 58 % slovenských a 63 % EÚ používateľov internetu. Spotrebiteľov a podniky momentálne od zvýšenia cezhraničných nákupov a predaja odrádzajú hlavne výška dodacích nákladov, záruky a reklamácia, nejednotné pravidlá a predpisy (Európska komisia).

Eurostat v krajinách Európskej únie monitoroval MSP, ktorých aspoň 1% tržieb pochádzalo z online predaja a pre porovnanie počítal aj priemer krajín EÚ-28. Detailnejšie informácie všetkých monitorovaných krajín si môžeme pozrieť v Gafe 2 a Gafe 3.

Podľa údajov Eurostatu z monitorovania malých podnikov tvorilo na Slovensku tento podiel 11% malých podnikov, pričom v krajinách EÚ-28 to bolo 15 %. Najvyšší podiel malých podnikov, ktorých aspoň 1 % tržieb pochádzalo z online predaja v rámci krajín V4 dosiahla Česká republika súrovou podielu 22 %, ďalej nasledovala Slovenská republika spolu s Maďarskom s úrovňou 11 % a najnižší podiel dosiahlo Poľsko s úrovňou 11 %.

Graf 2. Podiel malých podnikov (10-49 zamestnancov, bez finančného sektora) vo vybraných krajinách EÚ v roku 2018, ktorých aspoň 1 % tržieb pochádzalo z online predaja

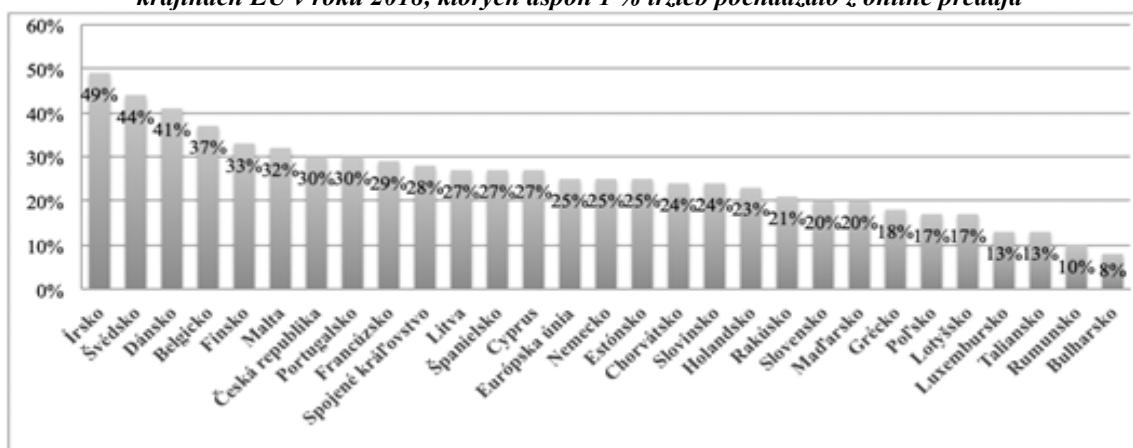

Zdroj: vlastné spracovanie podľa EUROSTAT (2018), E-commerce sales

Podľa údajov Eurostata z monitorovania stredných podnikov tvorilo na Slovensku tento podiel 20 % stredných podnikov, pričom v krajinách EÚ-28 to bolo 25 %. Najvyšší podiel stredných podnikov, ktorých aspoň 1 % tržieb

pochádzalo z online predaja v rámci krajín V4 dosiahla Česká republika s úrovňou podielu 30 %, ďalej nasledovala Slovenská republika spolu s Maďarskom s úrovňou 20 % a najnižší podiel dosiahlo Poľsko s úrovňou 17 %.

Graf 3 Podiel stredných podnikov (50-249 zamestnancov, bez finančného sektora) vo vybraných krajinách EÚ v roku 2018, ktorých aspoň 1 % tržieb pochádzalo z online predaja

Zdroj: vlastné spracovanie podľa EUROSTAT (2018), E-commerce sales v Exceli

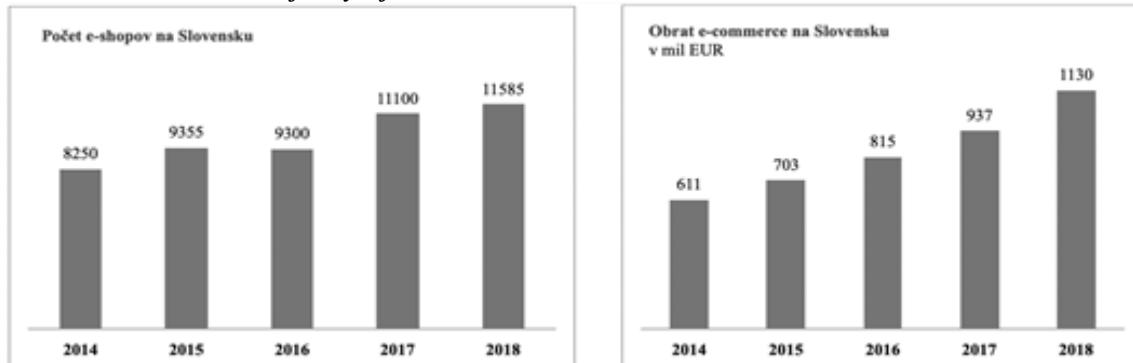
„Rozvoj elektronického obchodu predstavuje jednu z dôležitých podmienok zachovania a zvyšovania konkurencieschopnosti slovenskej ekonomiky a jej schopnosti participovať v medzinárodnej del'be práce s hospodársky vyspelými krajinami. Elektronický obchod má veľký vplyv na budúce obchodné vzťahy, na tvorbu a uplatňovanie obchodnej politiky v rámci domácom aj medzinárodnom.“ (rokovania vlády SR).

Slovensko patrí v strednej Európe medzi lídrov v online nákupoch. Tomáš Braverman (TOUCHIT, 2017), šéf porovnávača Heureka, povedal na pražskom E-Business Fore,

že „obrat e-shopov medziročne rastie zhruba o 16 % a aktuálne tvorí e-commerce asi 6 percent celkového obchodu“. Ďalej dopĺňa, že „internetovú populáciu Slovenska tvoria asi štyri milióny užívateľov. Zákazníkmi e-shopov sú zhruba tri štvrtiny z nich.“

Oblúbenosť online nakupovania dokazuje aj obrat slovenských internetových obchodov (Graf 4), ktorý v roku 2018 dosiahol sumu 1,13 miliardy EUR, čo predstavovalo 23 % nárast oproti roku 2017 a takisto možno pozorovať každoročný nárast novozaložených slovenských e-shopov, čo samozrejme so sebou môže prinášať aj konkurenčný boj o zákazníka.

Graf 4 Vývoj e-commerce na Slovensku v rokoch 2014-2018

Zdroj: vlastné spracovanie podľa HEUREKA 2018, Obrat E-commerce 2018

Internetové nakupovanie sa medzi Slovákm stáva čoraz viac populárne, čo dokazuje množstvo

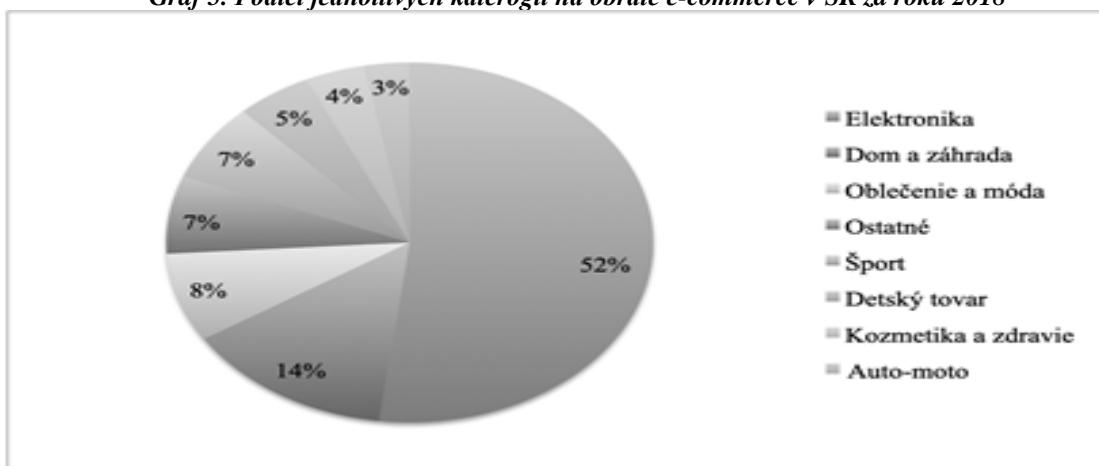
pribúdajúcich e-shopov a rozmanitosť nákupov vo všetkých kategóriach, pričom najväčšiu

kategóriu predaja na Slovensku tvorí elektronika. Podľa najväčšieho lídra medzi vyhľadávačmi na Slovensku, Heurekou, možno badať najväčší nárast v kategóriach jedlo/nápoje, kozmetika/zdravie a šport. Graf 5 popisuje percentuálne zastúpenie podielu jednotlivých kategórií na obrate e-commerce v SR (za rok 2018).

Na online nákupoch zákazníci oceňujú najmä úsporu času, rýchlosť a pohodlnosť nakupovania, ako aj možnosť využitia rôznych vyhľadávačov/porovnávačov pre nájdenie najlepšej ceny acelkovú úsporu pri nakupovaní.

Vyhľadávače prinášajú win-win stratégiu tak pre koncového zákazníka, ako aj pre samotné e-shopy. Zákazník ich používaním získava rýchly prehľad o produktoch. Pre e-shop sú silným kanálom v rámci marketingového mixu a vedia na web priniesť veľké množstvo nových návštevníkov. V dnešnej dobe už neponúkajú informácie iba ocene produktu, ale zákazníci na nich môžu sledovať recenzie o e-shopech a vyhľadávať informácie o produktoch, formu a cenu dopravy, dostupnosti produktov ako aj predajné akcie (patagroup, Miro, 2018).

Graf 5. Podiel jednotlivých kategórií na obrate e-commerce v SR za roku 2018

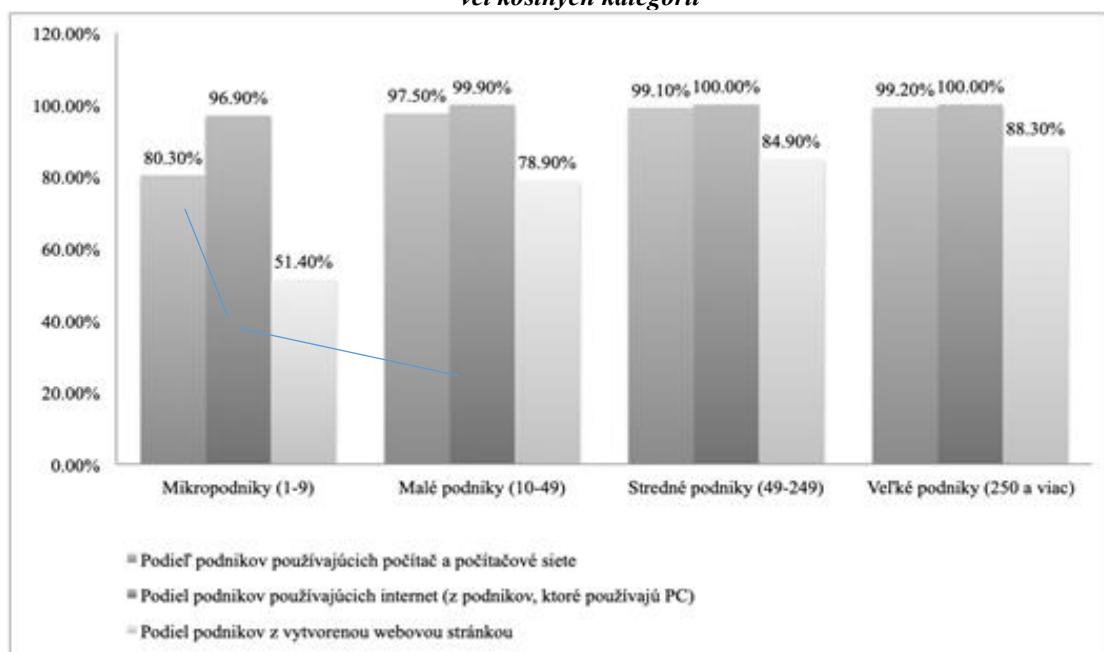
Zdroj: vlastné spracovanie podľa HEUREKA 2018, Obrat E-commerce 2018 v Exceli

Jedným zo základných predpokladov zdravého ekonomickejho vývoja krajiny je práve rozvoj MSP. Na Slovensku tvoria malé a stredné podniky 99,9 % z celkového počtu podnikateľských subjektov, pričom podľa údajov a metodiky Štatistického úradu Slovenskej republiky (ŠÚ SR) z roku 2017 bolo 96,9 % mikropodnikov, 2,5 % malých podnikov, 0,5 % stredných podnikov a 0,1 % veľkých podnikov z celkového počtu aktívnych podnikateľských subjektov. Na základe prieskumov vyplýva, že medziročný nárast v počte malých podnikov bol najvýznamnejší za posledné štyri roky, stredných podnikov až za posledných 13 rokov a najnižší zaznamenaný na Slovensku bol medziročný nárast mikropodnikov. Fyzické osoby/podnikatelia

tvoria 61,4 % a právnické osoby 38,6 % (zdroj SBA, 2018, na základe údajov ŠÚ SR).

Kvantitatívne prieskumy Štatistického úradu SR sa zamerali aj na využitie informačných a komunikačných technológií v slovenských podnikoch (Graf 6), pričom z prieskumu vyplýva, že ich využitie narastá s veľkosťou podniku, čo je spôsobované v dôsledku zložitejšej organizačnej štruktúry ako aj komplikovanejších vnútropodnikových procesov veľkých podnikov. Vlastnú webovú stránku má vytvorených viac ako 50 % mikropodnikov, pri malých a stredných podnikoch je to okolo 80% a veľkých približne 90 %, pričom skoro 100 % všetkých spoločností využíva pri svojom podnikaní internet

Graf 6 Využívanie informačných a komunikačných technológií v SR podnikoch v roku 2017 podľa veľkosťných kategórií

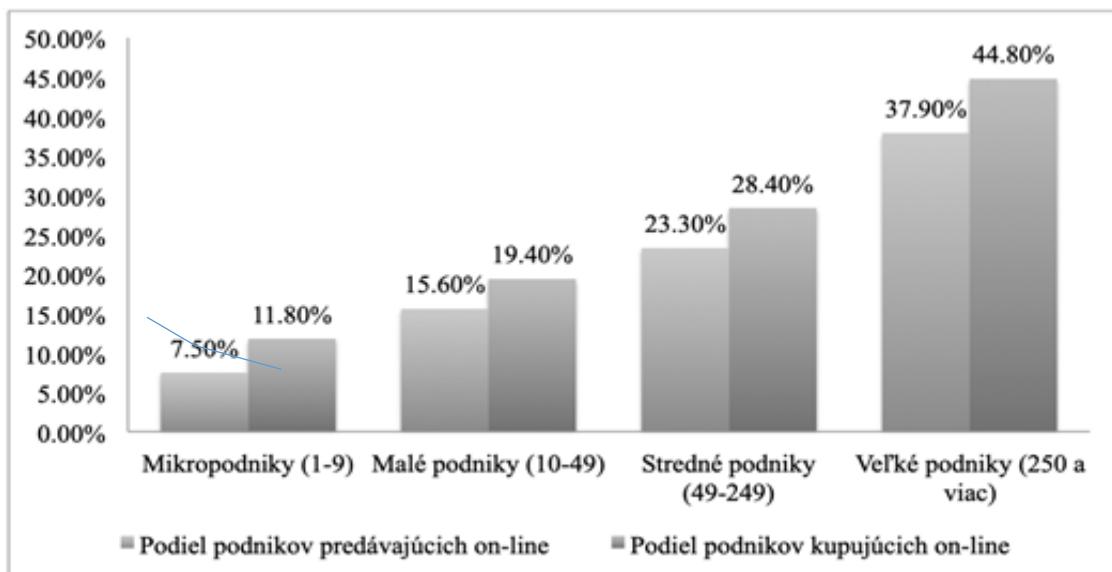

Zdroj: vlastné spracovanie podľa Slovak Business Agency (2018)

Prieskumy Štatistického úradu SR sa zamerali takisto aj na podiel slovenských podnikov predávajúcich a nakupujúcich online (Graf 7), pričom z výsledkov vyplýva, že s veľkosťou podniku rastie využívanie elektronického obchodu pri nákupe ako aj predaji, pričom podniky využívajú vo väčšej miere internet na nákup produktov a služieb. V porovnaní s rokom 2016 zaznamenávame nárast podielu MSP podnikov predávajúcich online, pričom v kategórii mikro podnikov stúpol ich počet z 5,2 % na 7,5 %, v kategórii malých podnikov stúpol ich počet z 12,8 % na 15,6 % a v kategórii stredných

podnikov z 21,4 % na 23,3 %. Nárast podielu oproti roku 2016 zaznamenávame aj v kategórii MSP podnikov kupujúcich online a to konkrétnie v kategórii mikro a malých podnikov. V kategórii stredných podnikov je mierny pokles z 30,1 % na 28,4 %. Európska komisia v Informačnom liste krajiny SK o jednotnom digitálnom trhu uvádzá, že cezhraničný online predaj u MSP dosiahol úroveň 8,1 % v slovenských podnikoch a 6,5 % v krajinách EÚ.

Graf 7 Podiel SR podnikov predávajúcich a nakupujúcich online podľa velkostných kategórií podnikov v roku 2017 (v %)

Zdroj: vlastné spracovanie podľa Slovak Business Agency (2018)

3. Výhody a nevýhody e-commerce

Hlavnou prednosťou e-commerce je zvýšenie konkurenčieschopnosti podniku, komunikácia, ktorá nie je obmedzená ani časom ani miestom, vytváranie nových produktov a služieb v elektronickom prostredí, zapojenie sa do medzinárodnej deľby práce a v neposlednom rade rozvoj/vývoj nových technológií, produktov a služieb. Prináša množstvo výhod nielen pre obchodníkov, ale aj pre samotných zákazníkov a spoločnosť.

Online obchodovanie nie je obmedzené geografickou oblasťou a umožňuje rýchle vyhľadávanie zákazníkov, obchodných partnerov, nových produktov a služieb ako aj urýchľuje komunikáciu. Vďaka minimálnym kapitálovým výdajom umožňuje elektronický obchod firmám rozšíriť trh na národné a medzinárodné trhy a zvýšiť počet zákazníkov. Množstvo získaných údajov umožňuje sledovať návyky zákazníkov, ako aj súčasné trendy trhu a potreby, lepšie cieliť marketing, zvyšovať servis a budovať imidž spoločnosti. Zákazník má možnosť vlastnej konfigurácie, a tým pádom si prispôsobuje produkty vlastným potrebám a želaniam, je schopný nájsť najvhodnejšie ceny. V neposlednom rade znižuje digitálnu pripasť, pretože umožňuje ľuďom z menej rozvinutých

oblastí či vidieka vyhľadávať informácie, pracovať, študovať, či nakupovať online. Potenciálny problém vzniká tam, kde je nízka rozšírenosť internetu, alebo nízka internetová a počítačová gramotnosť, ktoré znížujú využívanie elektronického obchodovania. Dostatočné zabezpečenie osobných údajov a ich potenciálna strata či zneužitie, obavy zo zneužitia platobných údajov, či nedoručenia objednaného a zaplateného tovaru môžu viest' k spotrebiteľskému uprednostňovaniu kamenných obchodov pred elektronickými.

V neposlednom rade treba spomenúť legislatívnu, ktorú je potrebné neustále aktualizovať a sledovať. To platí v prípade nakupujúcich aj predávajúcich online, a to nielen na strane obchodníkov ale aj samotných zákazníkov, keďže sa legislatíva v rôznych krajinách môže odlišovať. Pritom treba najviac dbať práve na dodržiavanie dôvery a bezpečnosti, ktorá je kľúčom k úspechu každého e-shopu.

Záver

Vzhľadom k rastúcemu trendu využívania potenciálu e-commerce obchodovania v MSP je potrebné neustále zlepšovať e-shop tak, aby bol dôveryhodný a zákazník sa nebál uskutočniť svoj nákup cez daný internetový obchod, inovovať a analyzovať jeho nedostatky, ktoré je potrebné

následne odstrániť. Dôležitým krokom je zameriť sa na odbornosť, poradenstvo a kvalifikáciu personálu na ponúkaný produkt, lebo potenciálny zákazník e-shopu nemá možnosť si tovar vyskúšať a obzrieť. Následne môže hroziť väčšia vratkovosť tovaru, a tým pádom vyššie náklady spojené s prepravou. V súčasnosti treba dbať na rýchlosť dodania a snažiť sa skratiť dodávaciu dobu na minimum, dbať na záručný a pozáručný servis, a tým si vybudovať silné miesto v rámci konkurencie. Rozvoj e-commerce pre MSP na jednej strane prináša množstvo výhod a pozitív v podobe znižovania celkových nákladov, nákladov na reklamu, možnosť oslovenia väčšej cieľovej

skupiny, možnosť zaútočenia na nové trhy a mnoho ďalších. Je to nekonečný priestor nových príležitostí. Na strane druhej, naopak, prináša konkurenčný boj a veľký tlak nielen na domácom trhu, ale aj príchod zahraničnej konkurencie. Je veľmi málo e-shopov, ktoré ponúkajú diferencovaný produkt, preto je dôležité, aby sa e-shop odlišil od konkurencie dobrou stratégou, pozitívnym hodnotením zákazníka či proaktívnym prístupom.

E-commerce je v súčasnom období obrovským potenciálom rastu pre mnohé MSP, pričom Slovensko aktuálne patrí k silným hráčom e-commerce trhu na východnom trhu..

References

- Barč, L. (2018). Aky bol obrat v e-commerce na Slovensku v roku 2017? Retrieved from: <https://blog.bart.sk/aky-bol-obrat-v-e-commerce-na-slovensku-v-roku-2017/> (2018- 04-16) (source from internet)
- Belás, J., Demjan, V., Habánik, J., Hudáková, M., Sipko, J. (2015). "The business environment of small and medium-sized enterprises in selected regions of the Czech Republic and Slovakia", E+M Economics & Management, Vol. 18, Issue 1, 95-110, doi: dx.doi.org/10.15240/tul/001/2015-1-008. (article in journal)
- Braverman, T., (2017). Heureka. Vyjdám expanzí na zahraničný trh? Retrieved from: https://www.heurekashopping.cz/resources/attachments/p0/3/ebf17heurekaanalyzav_ydelamepxanzidozahranicinet.pdf (2018-04-16) (source from internet)
- Borrego, M., Douglas, E. P., & Amelink, C. T. (2009). Quantitative, qualitative, and mixed research methods in engineering education. Journal of Engineering education, 98 (1), 53-66. (article in journal)
- Bystrická, K., Mičo, T., Tužinský, M. (2013). Internetový obchod. 1. vyd. lura Edition, spol. s r.o. ISBN: 978-80-8078-555-0 (book)
- Colecchia, A. OECD. Defining and measuring e-commerce. Retrieved from: <http://www.oecd.org/internet/ieconomy/1893506.pdf> (21. April) (2018-03-16)
- eMARKETER. (2016). Worldwide Retail Ecommerce Sales Will Reach \$1.915 Trillion This Year. Retrieved from: <https://www.emarketer.com/Article/Worldwide-Retail-Ecommerce-Sales-Will-Reach-1915-Trillion-This-Year/1014369> (2018-03-16) (source from internet)
- Európska komisia. Jednotný digitálny trh – informačný list krajiny. Retrieved from: https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/slovakia_sk_0.pdf (2019- 03-03)
- Delina, R., Vajda, V. (2008). Teória a prax elektronického obchodovania. 2. vyd. Prešov: GRAFOTLAČ PREŠOV, s.r.o. ISBN 978-80-969953-3-2 (book)
- Dorčák, P., Pollák, F. (2010). Marketing & e-business. Ako sa zorientovať v základných pojmoch procesoch nového marketingu. 1. vyd. Prešov: EZO.sk, s.r.o. ISBN: 978-80-970564-0-7 (book)
- Ivanová, E., Kráľová, K., Sochuľáková, J., Havierníková, K. (2018). Podnikové hospodárstvo : teória, príklady, kontrolné otázky a testy, 1. vyd. Trenčín: TnUAD, 2018. 300 s. ISBN 978-80-8075-796-0.
- Európska Komisia/Európske Spoločenstvá. (2006). Nová definícia malých a stredných podnikov. Užívateľská príručka a modelové vyhlásenie. ISBN: 92-894-7924-8 (guide)
- Európska Komisia/Európska Únia. (2015) Príručka pre používateľov k definícii MSP. Úrad pre vydávanie publikácií Európskej únie, 2015. ISBN: 978- 92-79-45311-3 (guide)
- Gajanová, L., Kramarova, K. (2016). Online marketing Trends in the Slovak republic. IN EBMEI International Conference on Humanity and Social Science (EBMEI-HSS 2016), Sao Paulo, Brazil. Singapore Management & Sports Sci Inst, pp. 68-73. (paper from Conference proceedings)
- Graa, A., Abdelhak, S. (2016). A review of branding strategy for small and medium enterprises. Acta Oeconomica Universitatis Selye 5 (1), 67 – 72. (article in journal)
- Grancay, M., Grancay, N., Drutarovská, J., Mura, L. (2015). Gravity model of trade of the Czech and Slovak Republics 1995-2012: How have determinants of trade changed. Politicka Ekonomie, Volume: 63, Issue: 6, pp. 759-777. ISSN 0032-3233. (article in journal)
- Havierníková, K., & Mynarzová, M. (2018). The motivation of small and medium enterprises

- towards cluster cooperation from the point of view of human resources. Sociálno-ekonomická revue, 16(4), str. 86-93.
- Havierniková, K., & Okreglicka, M. (2019). The differences in organization of risk management between Slovak and Polish SMEs. Sociálno-ekonomická revue, číslo 2 (2019), ročník 17, str. 60-69. (article in journal)
- Havierniková, K., Lemańska-Majdzik, A., Mura, L. (2017). Advantages and disadvantages of the participation of SMEs in tourism clusters. Journal of Environmental Management and Tourism, Volume VIII, Fall, 6(22). (article in journal)
- Hedija, V., & Fiala, R. (2019). Is Gibrat's law valid for travel agencies and tour operators? Evidence from the Visegrad group countries. JEEMS Journal of East European Management Studies, 24(3), 447-465. (article in journal)
- Heureka. (2019). Obrat e-commerce 2018. Retrieved from: <https://www.heurekashopping.sk/resources/attachments/p0/16/heurekaobratecommerce2018sk.png> (2019-04-04) (source from internet)
- Horecký, J. (2018). Operation and action of a trade union (in terms of Czech Republic labour law). Central European Journal of Labour Law and Personnel Management, 1 (1), 17 – 27 . <http://doi.org/10.33382/cejllpm.2018.01.02> . (article in journal)
- Kráľová, K. (2016). Ekonomika malých a stredných podnikov. FSEV TnUAD. ISBN: 978-80-8075-766-3
77 (book)
- Lindhardt, P. (2017). Podpora IKT pre malé a stredné podniky. Retrieved from: <https://ec.europa.eu/epale/sk/content/podpora-ikt-pre-male-stredne-podniky> (2018- 03-16) (source from the internet)
- Mura, L., Marchevska, M., & Dubravská, M. (2018). Slovak Retail Business Across Panel Regression Model. Marketing and Management of Innovations, 4, pp. 203-211. (article in journal)
- OECD. 2002. ANNEX 4. THE OECD DEFINITIONS OF INTERNET AND E- COMMERCE TRANSACTIONS. Retrieved from: <https://www.oecd.org/internet/ieconomy/2771174.pdf> (2018-02-15)
- Okanazu, O. O. (2018). Financial management decision practices for ensuring business solvency by small and medium scale enterprises. Acta Oeconomica Universitatis Selye 7 (2), 109 – 121. (article in journal)
- Radvise, SBA. (2018). Porovnanie podmienok podnikania MSP v krajinách strednej Európy. Retrieved from: http://www.sbagency.sk/sites/default/files/porovnanie_podmienok_podnika
- nia_msp_v_krajinach_strednej_europy.pdf (2019-04-10)
- Redakcia Touchit. (2017). Slovensko je v nákupoch online silné, v strednej Európe patrí medzi lídrov. Retrieved from: <https://touchit.sk/slovensko-je-v-nakupoch-online-silne-v-strednej-europe-patri-medzi-lidrov/136955> (2018-02-03)
- Rokovania Vlády SR. Elektronický obchod, elektronické podnikanie – Rokovania vlády SR. Retrieved from: www.rokovania.sk/File.aspx/Index/Mater-Dokument-48172 (2018-12-12)
- Slovak Business Agency. (2018). Malé a stredné podnikanie v číslach v roku 2017. Retrieved from: http://www.sbagency.sk/sites/default/files/msp_v_cislach_v_roku_2017_infograficke2018.pdf (2019-04-04)
- Suchánek, P. (2012). E-COMMERCE Elektronické podnikání akoncepce elektronického obchodování. 1. vyd. Ekopress, s.r.o. ISBN: 978-80-86929-84-2 (book)
- TASR. (2015). Elektronický obchod v EÚ je málo využitý, Slovensko zažíva boom online nakupovania. Retrieved from: <https://zive.azet.sk/clanok/108408/elektronicky-obchod-v-eu-je-malo-vyuuzity-slovensko-zaziva-boom-online-nakupovania/> (2018-02-04) (source from internet)
- Turban, E., Outland, J., King D., Kyu Lee J., Liang T., Turban, D. (2018). Electronic Commerce 2018. 9. vyd. Springer. ISBN: 978-3-319-58714-1 (book)
- Tuthill, L. (2016). E-commerce and the WTO, Geneva, 5 July 2016. Retrieved from: https://www.wto.org/english/forums_e/business_e/1_1_TUTHILL.pdf (2018-02- 04) (presentation from MIKTA workshop)
- Virglerová, Z., Kozubíková, L., & Vojtovic, S. (2016). Influence of selected factors on financial risk management in SMEs in the Czech Republic. Montenegrin Journal of Economics, 12(1), 21. (article in journal)
- Weekly Toyo-Keizai: Interview: “An Introduction to Peter F. Drucker – Eight Faces” Retrieved from: <http://www.iot.ac.jp/manu/ueda/interviewE.html> (2001.6.9-7.28) (2018-01-25) (article in journal)
- Žuľová, J., Švec, M., Madleňák, A. (2018). Personality aspects of the employee and their exploration from the GDPR perspective. Central European Journal of Labour Law and Personnel Management, 1 (1), 68 – 77. <http://doi.org/10.33382/cejllpm.2018.01.05>

Kontakt

Zuzana, Dinková Gašparovičová, Ing.
S3D s.r.o. , J. Kráľa 1080/3, 911 01 Trenčín
e-mail: info@active-one.sk

MIGRÁCIA OBČANOV SLOVENSKA ZA PRÁCOU DO ZAHRANIČIA V KONTEXTE EUROPSKÝCH MIGRAČÝCH TOKOV PRACOVNEJ SÍLY

Emília KRAJŇÁKOVÁ

Abstract

In the paper, we point out the topicality of the researched issue and also emphasize its interdisciplinary character. In short, we define the concept of migration from the perspective of individual scientific disciplines. In the second part of the paper we focus on the migration of Slovaks to work abroad. We are looking for the reasons for such a situation and the reasons for young Slovaks studying abroad to return to Slovakia after their studies. In the final part of the article we propose some solutions that the government should adopt in order to reverse the current dismal situation regarding migrant labor flows from Slovakia to abroad.

Abstrakt

V príspevku poukazujeme na aktuálnosť skúmanej problematiky a tiež zdôrazňujeme jej interdisciplinárny charakter. V krátkosti definujeme pojem migrácia z pohľadu jednotlivých vedných disciplín. V druhej časti príspevku sa zameriavame na migráciu Slovákov do zahraničia za prácou. Hľadáme príčiny takého stavu a dôvody mladých Slovákov študujúcich v zahraničí nevracať sa po ukončení štúdií na Slovensko. V záverečnej časti článku navrhujeme niektoré opatrenia, ktoré by vláda mala prijať, aby zvrátila momentálne neutešenú situáciu ohľadom migračných tokov pracovnej sily zo Slovenska do zahraničia.

Kľúčové slová:

migrácia, migračné toky, študenti, pracovná sila, migranti

JEL Klasifikácia: F22, J21, J23

Úvod

Migráciu môžeme definovať ako proces, v ktorom jednotlivci alebo celé väčšie alebo menšie skupiny ľudí z rôznych dôvodov opúšťajú svoje domovy. Vznikla v ďalekej minulosti, avšak v ostatných rokoch nadobudla nevídany rozsah, zásadným spôsobom ovplyvňujúc svetový rozvoj. Je vyššia ako kedykoľvek predtým a naďalej prudko stúpa, čím sa stáva jednou z určujúcich globálnych otázok 21. storočia. Z jednej strany napomáha pracovnej migrácii a má ekonomickú a politickú podporu v krajinách, ktoré sú na nej závislé, pre vyspelé ekonomiky sveta je typické, že 5 – 20 percent ich pracovnej sily tvoria migranti. Avšak zo strany druhej, zapríčinila vznik nelegálnej migrácie, dôsledky ktorej sa negatívne prejavujú v rozličných regiónoch sveta, je hrozbou národnej bezpečnosti predovšetkým

európskych krajín už dnes.

Aj u nás na Slovensku v tomto ohľade je situácia alarmujúca z dôvodu, že domov sa v dohľadnej dobe plánuje vrátiť iba deväť percent pracujúcich v zahraničí a až 70 percent opýtaných sa chystá ostať za hranicami natrvalo. Budúcnosť na Slovensku si zároveň plánuje iba 23 percent našich študentov v zahraničí. Týchto ľudí nebude mať kto v našej krajine nahradíť. Hoci nezamestnanosť na Slovensku neustále klesá, v niektorých profesiách už dnes chýbajú tisíce pracovníkov. Navyše, Slovensko má najhoršie demografické výhliadky v celej Európskej únii. Počet obyvateľov u nás môže podľa prognóz OSN i Eurostatu už v tomto storočí klesnúť pod štyri milióny. Slovensko bude mať zároveň podľa demografov jednu z najstarších európskych populácií. Je viac ako jasné, že takýto vývoj môže mať katastrofálny dosah na našu ekonomiku i

sociálny systém. Do akej miery, bude záležať najmä od dvoch faktorov: od vývoja pôrodnosti a od migrácie. Práve naša krajina totiž patrí medzi tie, ktoré každý rok opúšťajú tisíce ekonomických migrantov. Čerstvý prieskum Podnikateľskej aliancie Slovenska ukazuje, že počet našich občanov, ktorí odchádzajú za prácou alebo štúdiom do zahraničia, každý rok výrazne stúpa. Za hranicami ich už teraz pracuje viac ako 300-tisíc, ďalších zhruba 30-tisíc ich tam študuje. Podľa údajov zdravotných poistovní odchádza v posledných rokoch do zahraničia takmer 30-tisíc mladých ľudí ročne.

Zahraničná, medzinárodná migrácia sa zároveň považuje za jednu z fundamentálnych civilizačných výziev 21. storočia, pretože má závažné ekonomické, sociálne, populačné, kultúrne, politické, bezpečnostné, environmentálne a iné dopady. Vo všeobecnosti ju však odborníci vnímajú ako prirodzený, zväčša pozitívny a z mnohých hľadišok užitočný fenomén (Divinský, 2007). Hoci bola migrácia súčasťou vývoja ľudských civilizácií odpradávna, v novodobých dejinách sa zintenzívnila v období od 17. storočia, čo súviselo s technologickým pokrokom a námornými objavmi. Európske krajiny získali nové kolónie a cielene podporovali usadzovanie svojich obyvateľov na nových teritoriách. Odhaduje sa, že približne od 17. storočia do druhej svetovej vojny sa v rámci medzinárodných migračných vln presunulo zhruba 65 miliónov ľudí z Európy do severnej a južnej Ameriky. Ďalších 17 miliónov ľudí odišlo do Afriky a Austrálie (Schroth, 2003).

Dve svetové vojny v 20. storočí tiež prispeli k zintenzívneniu medzinárodnej migrácie. Americký a Austrálsky kontinent ostali typicky prísťahovaleckými krajinami, kým Európa regiónom ako imigrácie, tak aj emigrácie. To do veľkej miery ovplyvnilo jej súčasný charakter. Európske štáty sú charakteristické vysokým podielom príslušníkov etnických a národnostných menší, ale aj vysokým počtom imigrantov, ktorí vo väčšine prípadov prichádzali do jednotlivých krajín po druhej svetovej vojne. Týmto sa stala z Európy mozaika nespočetného množstva kultúr,

ktoré spolu žijú v rámci širšieho celku (Schroth, 2003).

Históriu Slovenska môžeme považovať za história migrácie. Zo Slovenska ľudia masovo emigrovali v 19. a 20. storočí do Ameriky a Kanady. Len v rokoch 1899 – 1913 sa zo slovenskej časti Uhorska vystáhovalo do USA a Kanady takmer pol milióna ľudí, čo predstavovalo cca 17 % populácie vtedajšieho územia Slovenska (Bielik 1980). Ďalšie tisíce emigrovali v období medzi dvoma svetovými vojnami.

Nové možnosti pre migráciu za prácou sa otvorili po roku 1989, aj keď pracovné trhy členských krajín Európskej únie ostali pre nás oficiálne zavreté až do roku 2004. Len veľmi obmedzený počet odborníkov, o ktorých bol v zahraničí záujem, dostali pracovné povolenie, no väčšina Slovákov pracovala v zahraničí pred rokom 2004 nelegálne. Typickým pre toto obdobie bol nielen brain-drain (únik mozgov), ale aj brain-in-drain (mozog v kanáli). Mladí slovenskí inžinieri boli ochotní pracovať či už v Nemecku alebo v Rakúsku za nízke mzdy a vykonávali nekvalifikované práce, o ktoré domáci nejavili záujem. „Hádzat’ mozog do kanála“ sa vtedy finančne oplatilo. Prácu si mladí migranti zvyčajne hľadali sami, pričom profitovali tí, ktorí ovládali jazyk hostujúcej krajiny (Baláž et al 2004).

Pokiaľ ide o migráciu na Slovensko, počas dvadsať sedem rokov od vzniku Slovenskej republiky imigrácia cudzincov pozvoľna stúpala, spolu s postupným rozvojom a trendom sprísňovania imigračnej legislatívy i profesionalizáciou štátnej správy pri jej implementácii. Medzi rokom 1993 a vstupom Slovenska do Európskej únie v máji 2004 téma migrácie (alebo zahraničnej migrácie) prakticky nebola predmetom odbornej diskusie a záujmu médií či verejnosti. Odvtedy však postupne narastal záujem verejnosti i odborníkov o dianie v oblasti migrácie, čo bolo ovplyvnené rôznorodými faktormi (napríklad transpozícia právnych noriem EÚ, rozvoj občianskej spoločnosti zastupujúcej práva a záujmy

cudzincov, ako aj samotných komunit cudzincov a pod.). Aj vďaka podpore osobitného programu Európskej únie „Solidarita a riadenie migračných tokov“ a Európskemu fondu pre integráciu štátov príslušníkov tretích krajín (EIF) vzniklo počas posledných rokov množstvo zaujímavých programov a výskumov zameraných práve na oblasť migrácie a integrácie cudzincov v Slovenskej republike (Bargerová, 2016).

Skutočný „boom“ však uvedené témy začali zaznamenávať až posledných desiatich rokoch. V slovenských médiách, ale aj na sociálnych sieťach a v postojoch politikov, najmä od polovice 2015 roka, pojmy migrácia, migrant a utečenec rezonujú vo svetle prebiehajúcej humanitárnej (a utečeneckej) krízy na hraniciach a na území Európskej únie.

Teoretické východiská a metodológia

Pre pochopenie skúmanej problematiky je veľmi dôležité vyjasnenie samotných pojmov migrant a migrácia verejnosťou, ale aj odborníkmi zaoberejúcimi sa týmito otázkami.

Ako uvádza Korčeková „migrácia je odnepamäti prirodzenou súčasťou histórie ľudstva“ (Korčeková, 2009, s.11). Bade uvádza, že „„Homo migrans“ existuje rovnako dlho ako „Homo sapiens“, pretože pohyb z miesta na miesto patrí k podmienkam ľudského bytia rovnako ako narodenie, choroba a smrť. Migrácie ako sociálne procesy, ak neberieme v úvahu útekyst a nútene migrácie, sú odpoveďou na viac či menej komplexné ekonomicke, ekologicke, sociálne a kultúrne podmienky existencie človeka. Dejiny migrácií sú preto súčasťou všeobecných dejín a len na ich pozadí sa dajú pochopit“ (Bade, 2005, s.7). Migrácia sa (Horáková, 2012, s.8) podľa smeru pohybu rozdeľuje na emigráciu (vystahovanie) a imigráciu (pristahovanie).

V teoretickej rovine záujem o pojmom migrácia vyvolal nemecký geograf a kartograf Ernest Georg Ravenstein, ktorý v roku 1885 vystúpil pred Royal Statistical Society v Londýne s prejavom pod názvom „Zákony o migrácii“, v

ktorom predstavil tézy o zákonitostiach mobility britskej populácie opierajúc sa o štatistiku z roku 1881. Ravenstein vysvetlil migráciu ako proces, v ktorom skupiny ľudí sa premiestňujú v rámci určitých ekonomickej a politických podmienok. Za rozhodujúcu príčinu odchodu zo svojho trvalého bydliska považoval zvýšenie svojho ekonomickejho statusu.

Ravenstein zaviedol nové pojmy pri bádaní migrácie: pojem „miestni migranti“ znamená migrantov v rozsahu jedného regiónu (grófstva), „migranti s nevelkým rádiusom pôsobnosti“ medzi prihraničnými regiónmi, ktorí boli najčastejšie zo všetkých kategórií, a, nakoniec, „migranti na veľké vzdialenosťi“. Určuje subjekty medzinárodnej migrácie. Vychádzajúc z uskutočneného prieskumu, Ravenstein predstavil sedem modelov mobility človeka:

„Migranti cestujú len na krátke vzdialenosť (z vidieka do susedného mesta alebo z jednej do susednej krajiny“;

Proces pohltenia ide od malých k veľkým mestám;

Proces disperzie má vlastnosti analogické procesu absorpcie;

Každá veľká migračná vlna vyvoláva kompenzačnú blížiacu sa vlnu;

Spravidla, migranti odchádzajú do veľkých priemyselných centier;

Vidiecke obyvateľstvo je viac závislé na mobilite ako mestské;

Skôr migrujú ženy ako muži“ (Ravenstein, 1972, s. 51-52).

Pojem migrácia má interpersonálny charakter. Zaobrajú sa ním geografia, ktorí sledujú priestorové rozloženie emigrantov; sociológov hlavne zaujíma vplyv migrácie na jednotlivca a spoločnosť; demografi skúmajú vplyv migrácie na rozvoj a štruktúru obyvateľstva; ekonómovia riešia dôsledky medzinárodnej migrácie na ekonomický rast a zamestnanosť ako pre krajiny pôvodu, tak aj pre cieľové krajiny. Etnológovia posudzujú obyčaje imigrantov, prichádzajúcich z iných kultúr a civilizácií, pedagógovia skúmajú podmienky, v ktorých deti osvojujú multikultúrný prístup vo vzdelávaní. Politológovia problematiku

migrácie dlho ignorovali a začali sa ňou zaoberať až v 30-ych rokoch 20. storočia. Migráciu mimo svojho záujmu nenechali ani psychológovia a etnografi. V tomto smere je známa publikácia (Treibel, 2006). Najrozšiahlejšie je problematika emigrácie rozpracovaná v kolektívnej monografii (Brettell, et al, 2000).

Právni analyzujú normatívno-legislatívne akty, regulujúce právny status emigrantov. Migráciu ako zastrešujúci a veľmi všeobecný právny pojem slovenský právny poriadok nedefinuje a prakticky nepoužíva. Rovnako slovenské zákony nedefinujú ani nepoužívajú termín migrant. Ako kľúčová kategória sa v cudzineckom práve používa pojem cudzinec, ktorý má ale úplne iný význam ako pojem migrant a jeho použitie v práve je čisto technického charakteru, nakoľko sa naň neviažu žiadne konkrétné práva či povinnosti. Cudzincom je podľa zákona č. 404/2011 Z. z. o pobytu cudzincov v Slovenskej republike každá osoba, ktorá nie je štátom občanom Slovenskej republiky.

Podobne ako vo svete, tak aj na Slovensku sa migrácia skúma z pohľadov rozličných vedeckých disciplín. K súčasným slovenským autorom systematicky bádajúcim problémy migrácie a migračnej politiky zaraďujeme sociológa M. Vašečku, geografa B. Divinského, etnologičku S. Letavajovu a Z. Bargerovu, ekonómov S. Vojtoviča a M. Tupú, ktorí skúmajú dopad migrácie na trh práce a politiku zamestnanosti.

Migráciu definujú najmä slovníky veľkých medzinárodných organizácií, ako je Organizácia spojených národov (OSN) a Medzinárodná organizácia pre migráciu (IOM), ktorá sa len nedávno stala osobitnou agentúrou OSN. Migračný Slovník IOM v globálnom zmysle definuje migráciu ako dianie, proces pohybu, sťahovania sa cez hranice štátov alebo vnútri štátu. Podľa IOM ide o populačný pohyb zahrňajúci akékoľvek sťahovanie bez ohľadu na jeho dĺžku, zloženie alebo dôvody presunu. Pojem zahŕňa aj nedobrovoľné sťahovanie utečencov, presídlicov a ekonomických migrantov (IOM Glossary..., 2010). OSN pojmy

„ekonomická migrácia“ a „pracovná migrácia“ vníma ako rovnocenné. Ostatná má však širší zmysel a môže zahŕňať aj migráciu s cieľom zvýšiť si kvalitu života po sociálnej a ekonomickej stránke.

Ekonomická migrácia je charakteristickou črtou nových migračných vzorcov v Európe smerom z východu na západ. Vo vzrástajúcej mieri sa už týka aj Slovenska, a to nielen vo forme emigrácie ako v minulosti, ale aj imigrácie (Filadelfiová a kol., 2010, s. 18). Prijímacíe krajinu zväčša ponúkajú migrantom výhodnejšie podmienky na prácu a život ako vysielajúce. Ekonom Gary Becker, nositeľ Nobelovej ceny za ekonómiu za rok 1992, vypracoval teóriu „racionálnej voľby“ založenej na princípe, že ľudské správanie vždy vychádza z kalkulácie nákladov a prínosov. Podobne aj podľa tohto pohľadu migranti zvažujú plusy a mínusy a aj riziká spojené s migráciou. Moderné teoretické skúmania sa však zameriavajú nielen na dôvody emigrácie, ale aj na dôvody jej pokračovania, čiže na dôvody migranta zotrvať alebo vrátiť sa (Eurostat, 2000). Jedným z najznámejších teoretických prístupov je tzv. „push“ a „pull“ model, ktorý skúma negatívne a pozitívne faktory ovplyvňujúce proces migrácie. Medzi všeobecné „pull“ faktory (čiže faktory, ktoré pritahujú), ako je dobrá ekonomická situácia prijímacíej krajinu, patrí napríklad aj dopyt po zahraničnej pracovnej sile (nižšia motivácia domácej populácie pracovať v niektorých odvetviach či znížená miera jej mobility v rámci krajinu či regiónu), vysoká cena práce, vyššie mzdy než v krajinе pôvodu, alebo spoločenské tolerovanie šedej ekonomiky. V ostatných rokoch sa k uvedeným dôvodom pridružuje tiež faktor demografický (starnutie domácej populácie), ktorého vplyv na imigráciu do krajín strednej Európy sa bude zvyšovať (Drbohlav, 2010, s. 137). Netreba samozrejme zabúdať ani na rozvoj a vyššiu dostupnosť osobnej prepravy ľudí a informačných technológií.

Medzi najznámejšie „push“ faktory (čiže faktory, ktoré vytláčajú či vypudzujú z krajinu) patria podmienky v krajinách pôvodu, ktoré „nútia“ ľudí

vycestovať do zahraničia za hľadaním nových príležitostí. Tu však treba podotknúť, že súčasné migračné a vízové politiky krajín predstavujú ľažko prekonateľné bariéry migrácie. Splnenie podmienok na vstup a pobyt je vo väčšine prijímajúcich krajín finančne nákladné (podmienené dostatkom finančných zdrojov na pobyt), podmienené bezúhonnou minulosťou žiadateľa, jeho dobrým zdravotným stavom či inými okolnosťami v prijímajúcej krajine (ako ich upravuje imigračné, cudzinecké právo).

Kritika „push a pull“ modelu spočíva v tom, že dostatočne nevysvetľuje regionálne rozdiely, napríklad prečo niektoré regióny distribuujú migrantov vo väčšom rozsahu a iné iba v menšom alebo vôbec nie, prečo v rámci regiónov niektorí ľudia migrujú a ostatní zostávajú. Jednotlivec alebo rodina k migrácii môžu byť motivovaní množstvom rozličných vnútorných faktorov alebo osobnými a rodinnými dôvodmi, ktoré môžu byť všeobecné, ekonomicke, alebo čisto súkromné, psychologické, politické či environmentálne alebo ich kombinácia. Rovnako dĺžku pobytu v inej krajine si migrujúci určujú podľa vlastného rozhodnutia.

Podľa výskumu Eurostatu (2000) drívá väčšina ľudí sa rozhoduje migrovať skôr z ekonomických dôvodov, avšak pri reálnom prestahovaní, výber krajiny určujú aj rodinné dôvody. Pre migrantov je nepochybne dôležitejšie, aby migračná politika podporovala zlúčenie rodiny, než aby kládla dôraz na ekonomickú migráciu. Čoraz väčší význam nadobúda teória, že v súčasnosti už má rozhodujúce slovo skôr rodina ako jednotlivec. Zároveň sa ukazuje, že čoraz reštriktívnejšie migračné politiky vo svete aj v Európskej únii neplnia svoju „funkciu“ a neodrádzajú všetkých, ktorí podmienky na získanie víz a pobytu nedokážu splniť. To má za následok zvyšovanie rizika nelegálnej migrácie (na strane jednotlivca aj krajín), korupcie, a zapájania prevádzkašských gangov do procesu organizácie cesty a prechodu cez hranice.

Horáková vyčleňuje pojem pracovná migrácia sa sústreďuje predovšetkým na motiváciu migranta ako individuality. Následne môžeme definovať

pracovnú migráciu ako migráciu, ktorá vychádza zo zámeru migranta prestahovať sa do viac alebo menej vzdialého trhu práce. Pracovná migrácia odráža využitie ekonomických príležitostí medzi regiónymi alebo medzi rôznymi krajinami. Na základe tejto definície delíme pracovnú migráciu na dva typy:

1) Interregionálna - porovnávanie podmienok, ktoré poskytuje domovská krajina ako jeden celok vo svojich regiónoch,

2) Internacionálna - porovnávanie podmienok, ktoré poskytuje domovská krajina oproti iným, bližším alebo vzdialenejším, krajinám, ktoré môžu predstavovať cieľovú krajinu pre migranta (Horáková, 2011, s. 14).

Medzi základné ľudské práva a všeobecne platné zásady patria okrem iného aj sloboda voľného pohybu medzi rôznymi krajinami ako aj právo na rovnaké zaobchádzanie. Vo väčšine krajín sú tieto práva a zásady dodržiavané, no existujú aj krajiny, kde sa platnosť týchto práv a zásad neplatí. Ukážkovým príkladom pre dodržiavanie týchto práv a zásad sú členské krajiny EÚ, pretože práve tieto práva a zásady tvoria základný a nosný pilier na ktorom je postavený spoločný trh v rámci únie. Ako uvádzá (Mataninová, 2010, s. 14) tieto práva a zásady sú pravdepodobne najdôležitejšou súčasťou právnych predpisov Spoločenstva a základným prvkom európskeho občianstva. Vďaka právu na voľný pohyb pracovníkov majú ľudia žijúci v členských krajinách Európskej únie možnosť hľadať si prácu v iných členských krajinách EÚ a pracovať v nich aj bez pracovného povolenia, zdržiavať sa v týchto krajinách počas zamestnania a ostať v krajine aj po odchode zo zamestnania.

Ako uvádzá Európska komisia „voľný pohyb pracovníkov patrí medzi základné princípy Európskej únie. Je zakotvený v článku 45 Zmluvy o fungovaní Európskej únie a ďalej rozvinutý v sekundárnej legislatíve a judikatúre Súdneho dvora. Občania EÚ majú právo:

hľadať si zamestnanie v inom členskom štáte EÚ, pracovať v danom štáte bez pracovného povolenia,

pobývať v ňom na tento účel,

stať v ňom aj po ukončení zamestnania, na rovnaké zaobchádzanie ako štátne príslušníci danej krajiny, pokiaľ ide o prístup k zamestnaniu, pracovné podmienky a všetky ďalšie sociálne a daňové výhody“. (<http://ec.europa.eu/>, 21.11.2012)

Čím je mobilita pracovných súl väčšia, tým výraznejším spôsobom prispieva k vysokej úrovni zamestnanosti, udržateľnému rovnomennému rastu krajiny a aj k hospodárskemu a sociálnemu rastu. Okrem vyšej zamestnanosti prispieva z dlhodobého hľadiska aj k efektívnejšiemu alokovaniu pracovných súl, čím dochádza k zvyšovaniu ekonomickejho potenciálu. Ako uvádzajú (Hanelová, Kostolná, Kešelová, 2008, s 41) „migrácia za prácou do zahraničia tvorí jeden z komponentov celkových medzinárodných migračných pohybov, ktoré majú viacdimenzionálnu povahu. Objasniť podstatu a príčiny migrácie za prácou nie je jednoduché, aj keď sa vo všeobecnosti poukazuje, že možnosť získania lepšieho zamestnania a vyšej mzdy sú „hybnou silou“ a „motorom“ migračného konania ľudí“.

Migrácia pracovnej sily Slovenska v kontexte migračných tokov Európy

Aký počet ľudí v ostatných rokoch odišlo zo Slovenska za prácou nevieme presne povedať. Sú nejaké odhady, ale presné čísla neexistujú. Nežná revolúcia v roku 1989 priniesla so sebou slobodu, ktorú mnohí naši spoluobčania využívajú aj takým spôsobom, že odchádzajú za prácou do zahraničia a nejedna sa len o nízko kvalifikovanú prácu. Sú medzi nimi aj pracovníci v kreatívnom priemysle, dizajnéri v tých najprestížnejších výrobách a bolo by na mieste, aby sa štát o tých ľudí zaujímal, hľadal možnosti prilákania ich späť domov.

Z výsledkov výberového zisťovania pracovných súl (VZPS) vyplýva, že v roku 2016 pracovalo v zahraničí asi 160-tisíc Slovákov a len cca 15% z nich má vysokoškolské vzdelanie. To znamená, že nedošlo k veľkému odlivu mozgov. Avšak

realita môže byť úplne odlišná. Pretože výberové zisťovanie pracovných súl dôraz kladie na krátkodobú migráciu čo znamená, že štatistika najlepšie zachytí napríklad slovenské opatovateľky v Rakúsku či robotníčky na sezónnych prácach v Nemecku, ktoré zvyčajne majú stredoškolské vzdelanie. Nezahrnie však ľudí s vysokoškolským vzdelaním, ktorí si niekoľko rokov budujú kariéru v zahraničí. A nezahrnie ani Slovákov v Spojených štátach amerických, Kanade, či Austrálii, lebo do týchto krajín sa nelieta na dva či tri mesiace (Baláž, 2010).

Štatistika VZPS tiež nepokrýva 36-tisíc Slovákov študujúcich na zahraničných vysokých školách. Informácie o Slovákoch žijúcich v zahraničí možno tiež získať zo samotných cielových štátov, ktoré ich produkujú na základe matrík, scítania ľudu, výberových zisťovaní na hraniciach či z údajov z národných sociálnych poisťovní. Vychádzajúc z údajov z OECD a Eurostatu môžeme odhadnúť, že celkové počty Slovákov migrujúcich v rámci Európskej únie narastli v rokoch 2001 – 2013 takmer trikrát a keď k ním prirátame občanov SR žijúcich v USA a Kanade, dostávame konzervatívny odhad o 300-tisícach ľudí, ktorí žijú mimo svojej krajiny a realistický môže byť aj odhad o 350-tisícach (Baláž, 2010).

K rastu počtu Slovákov žijúcich v zahraničí prispievajú aj vysokoškolskí študenti, ktorých v roku 1998 študovalo v zahraničí len 3 040. V roku 2004 už počty študentov stúpli na 15-tisíc a v roku 2013 dokonca na 37-tisíc. V roku 2013 študovalo v zahraničí 15% všetkých slovenských študentov v dennom štúdiu, čo bola jedna z najvyšších mier emigrácie v celej Európe. Podľa aktuálnych štatistik OECD je Slovensko krajinou s druhým najvyšším podielom vysokoškolákov študujúcich v zahraničí. Zo 100 mladých Slovákov odchádza študovať za hranice 18. Poukázal na to Klub 500, ktorý tvrdí, že prehľbjujúci sa masívny odlev študentov zo Slovenska je alarmujúci. Kým v roku 2010 študovalo v zahraničí 12,81 percenta študentov, v roku 2017 ich bolo 18,27 percent. S týmto

údajom figurujeme už viac rokov po sebe v rámci krajín OECD na druhom mieste.

Z hľadiska demografických prognóz patrí Slovenská republika k najohrozenejším krajinám v Európskej únii. Pokiaľ sa zásadným spôsobom nezvýši pôrodnosť a vyzerá, že to nám nehrozí, tak Slovensko do roku 2060 príde o viac ako tretinu obyvateľstva v produktívnom veku. Z dôvodu úbytku pracovnej sily a prudkého rastu počtu obyvateľov v dôchodkovom veku vznikajú otázky o ekonomickej udržateľnosti systému základných sociálnych služieb štátu: zdravotníctva, dôchodkového systému, sociálneho zabezpečenia a pod. Už teraz zlú situáciu ešte viac zhoršuje dlhodobo pretrvávajúca vysoká emigrácia časti mladej a schopnej populácie. Mimoriadne znepokojivým trendom je hlavne vysoká miera emigrácie vysokoškolských študentov, ktorí po ukončení štúdia na zahraničných univerzitách veľakrát aj veľmi prestížnych sa domov nevracajú, ale zostávajú v krajinе, v ktorej študovali alebo dokonca odchádzajú hľadajú ešte lepšie podmienky. Pre ekonomickú a sociálnu stabilitu Slovenska medzinárodná migrácia je jednou z najväčších výziev.

Vývoj slovenskej spoločnosti za ostatných tridsať rokov okrem pozitívnych prvkov primiesol i niektoré negatívne spočívajúce najmä v odchode kvalifikovanej pracovnej sily, a to tak v kategórii vysokoškolsky vzdelaných osôb, ako aj v kategórii nedostatkových robotníckych profesii. Slovenská republika nebola dostatočne pripravená na tento jav, čo v konečnom dôsledku znamenalo oslabenie pracovného trhu o kvalifikovanú pracovnú silu. V súčasnosti absentujú integračné programy pre vracajúcu sa pracovnú silu na slovenský pracovný trh a tento problém sa prejavil najmä v čase prebiehajúcej finančnej a hospodárskej krízy.

Na zlepšenie situácie v tejto oblasti sa vyžaduje : bezodkladne riešiť jeden z najzávažnejších negatívnych dopadov emigrácie občanov Slovenskej republiky do zahraničia, a to osobitne emigráciu vysokokvalifikovanej pracovnej sily, pripraviť integračné programy pre osoby

vracajúce sa zo zahraničia, skvalitniť spoluprácu a informovanosť medzi všetkými relevantnými subjektmi tak, aby mohli v praxi dôsledne plniť svoje úlohy v prospech komunít emigrantov, iniciaovať intenzívnu diskusiu na slovenskej politickej scéne, medzi expertmi i verejnou o rozličných atribútoch, formách, príčinách, dôsledkoch a výzvach emigrácie zo Slovenskej republiky a o živote našich emigrantov v zahraničí.

Výsledky a diskusia

Zmena spoločenského systému po nežnej revolúcii v roku 1989 zásadne ovplyvnila vývoj medzinárodnej migrácie v Československu. Medzi najdôležitejšie faktory patril pád železnej opony, otvorenie hraníc a politická a ekonomická transformácia, ktoré viedli k zapojeniu strednej Európy do prirodzených migračných procesov. Ďalšími milíňkmi bolo rozdelenie Československa a vznik Slovenskej republiky 1. januára 1993 (Divinský, 2007; Drbohlav, 2010).

Aj napriek intenzívному tempu ekonomickej vývoja na Slovensku počas uplynulých dvoch desaťročí, faktory ako vyššie mzdy a lepšie pracovné miesta v iných krajinách aj naďalej motivovali obyvateľov Slovenska k migrácii do zahraničia, či už krátkodobo, dlhodobo alebo formou cirkulárnej migrácie. Slovensko sa postupne stávalo čoraz viac aj krajinou prijímaciou cudzincov a ich počty narastali.

V roku 2002 preto Slovenská republika prijala dva dôležité zákony podrobnejšie upravujúce podmienky vstupu a pobytu cudzincov na územie SR – zákon č. 48/2002 Z. z. o pobytu cudzincov nahradil predchádzajúce, jednoduchšie formulované, právne predpisy, zákon č. 73/1995 Zb. o pobytu cudzincov a zákon č. 480/2002 Z. z. o azyle nahradil zákon č 283/1995 Zb. o utečencoch. Pokiaľ ide o migračnú politiku ako súbor noriem a opatrení, spoločné dedičstvo komunizmu v strednej Európe sa prejavilo na začiatku 90. rokov v minimálnej skúsenosti s

tvorbou a realizáciou politiky regulujúcej vstup a pobyt cudzincov. V dôsledku toho bol ešte v prvej polovici 90. rokov 20. storočia typický v krajinách strednej a východnej Európy pasívny prístup k jej tvorbe. K zmene postojov dochádzalo postupne, jednak pod vplyvom narastania počtu cudzincov prichádzajúcich na toto územie, jednak po vstupe týchto krajín do EÚ (Drbohlav, 2010, s. 155).

Vstup Slovenska do Európskej únie v máji 2004, späť s transpozíciou práva Európskej únie, ovplyvňoval aj slovenskú migračnú politiku, ktorá ešte nemala podobu moderného strategického dokumentu, ale existovala ako systém právnych nariem a opatrení štátu a bola napĺňaná aplikačnou praxou a nástrojmi v podobe imigráčnych zákonov. Súčasná migračná politika SR sa do veľkej miery prelína a dopĺňuje s migračnou politikou EÚ, takže sa dá dokonca hovoriť o jej europeizácii (Drbohlav, 2010, s. 155).

Slovensko začiatkom roka 2005 prvýkrát prijalo Koncepciu migračnej politiky ako strategický nástroj na riadenie migrácie, zameraný prevažne na oblasť azylu a iregulárnej migrácie. Hoci Slovensko v rokoch 2005 – 2007 zažívalo akútne nedostatok pracovných síl v niektorých odvetviach neboli prijaté opatrenia na podporu pracovnej migrácie.

Významným medzníkom bol v tom čase vstup SR do schengenského priestoru 21. decembra 2007. Ochrana vonkajších hraníc Schengenu sa stala prioritou a Slovensko sa zameralo na boj proti „nelegálnej“ migrácii a cezhraničnej trestnej činnosti. Zvýšená ochrana hraníc bola zrejme jedným z faktorov, ktoré viedli k postupnému poklesu počtu migrantov bez oprávnenia na vstup a pobyt v SR a k znižovaniu počtu žiadostí o azyl. Avšak nasledujúce roky boli poznačené hospodárskou krízou a prehlbovaním nezamestnanosti domáceho obyvateľstva, čo negatívne ovplyvnilo vnímanie cudzincov verejnou a tak vznikla potreba prijatia novej Migračnej politiky Slovenskej republiky s výhľadom do roku 2020 uznesením z 31. augusta 2011.

Migračná politika Slovenskej republiky s výhľadom do roku 2020 je základným dokumentom a východiskom pre budovanie modernej a cieľavedomej politiky vlády Slovenskej republiky v oblasti migrácie. Je jednoznačným vyjadrením pripravenosti a ochoty podieľať sa na harmonizácii migračných politík jednotlivých štátov v rámci Európskej únie a výrazom spolupatričnosti k základným princípom a spôsobu jej fungovania pri riadení procesov migrácie.

Cieľom migračnej politiky je v súlade s národnými záujmami Slovenskej republiky vytvárať podmienky v oblasti legálnej migrácie so zreteľom na priority, potreby a schopnosti prijímania migrantov vrátane ich integrácie do spoločnosti, posilniť účinnosť hraničných kontrol a boj proti nelegálnej migrácii, prispievať k vytvoreniu spoločného európskeho azylového systému, podieľať sa na budovaní globálneho partnerstva s krajinami pôvodu a tranzitu v záujme posilnenia súčinnosti medzi migráciou a rozvojom a prispievať tým k zvyšovaniu kvality života obyvateľov Slovenskej republiky.

Záver

Z uvedeného vyplýva, že zastaviť migráciu našich občanov do zahraničia sa viac ako isto nepodarí, preto Slovenská republika bude musieť urobiť všetko preto, aby aspoň zmiernila vysokú emigráciu za prácou a lepším vzdelaním. Časť riešení zabezpečia trendy na trhu práce, ako sú pokles nezamestnanosti a rast reálnych miezd. Poznatky zo štúdia medzinárodnej migrácie naznačujú, že od určitej hranice príjmov a zamestnanosti ochota ľudí migrovať do zahraničia klesá. Čo sa týka migrácie za lepším vzdelaním, jediným možným riešením je skvalitnenie štúdia na všetkých stupňoch vzdelávania na slovenských školách. Odborníci dokonca hovoria o potrebe vzniku aspoň dvoch – troch elitných univerzít na Slovensku. Dopyt po masovom vysokoškolskom vzdelávaní bude pokračovať aj naďalej, no Slovensko potrebuje aj

elitné vzdelávacie inštitúcie, aby na svojom území udržalo aspoň časť nadaných študentov.

Migrácia je objektívne súčasťou nášho každodenného života aj bez nášho príčinenia a ak s ňou budeme cieľavedome pracovať, bude spoločnosti prinášať prospech. V opačnom prípade, môže spôsobiť problémy tak v politickom, hospodárskom, ako i spoločenskom živote našej krajiny. Existencia migrácie musí byť akcentovaná všetkými politickými subjektmi a musí sa stať aj integrálnou súčasťou činnosti

jednotlivých rezortov. Z uvedeného dôvodu je potrebné migračnú politiku, ako nástroj regulujúci migráciu, rozpracovať do akčných plánov, ktoré budú prijímať všetky zainteresované subjekty v oblasti svojej pôsobnosti a priebežne ich budú podľa vývoja migračnej situácie aktualizovať v koordinovať s vládou Slovenskej republiky.

Článok je napísaný v rámci riešenia projektu VEGA

č. 1/0679/17

References

- Bade, K. (2005). Evropa v pohybu: evropské migrace dvou staletí, Praha: Lidové noviny, 498 s. ISBN 80-7106-559-5-6.
- Baláz, V. (2010). Migrácia študentov v Európe: súťaž o ľudský kapitál. In: Sociológia 42, 4, s. 356-382.
- Baláz, V., Karasová, K. Kto, odkiaľ a kam: Slováci v Európe, Európa na Slovensku. Dostupné: <http://www.ymobility.eu/wp-content/uploads/Balaz-Karasova-Kto-odkial-a-kam-Slovaci-v-Europe-Europa-na-Slovensku.pdf>
- Bargerová, Z. (2016). Migrácia ako spoločenský fenomén: historické, sociálne a právne aspekty. Dostupné na: <file:///F:/Migr%C3%A1cia/Migr%C3%A1cia%20ako%20spolo%C4%8Densk%C3%BD%20fenom%C3%A9n%20a%20historick%C3%A9%20soci%C3%A1ln%C3%A9%20pr%C3%A1vne%20aspekty%20%20multikulti.sk.htm>
- Bielik, F. (1980). Priebeh vystúhovalectva Slovákov v období kapitalizmu, Kapitola 2. In: Bielik, F. (ed .): Slováci vo svete 2, Matica slovenská, Martin, s. 27-58.
- Brettell, C. B.; Hollifield, J. F. (ed.) (2000). Migration Theory. New York; Londýn: Routledge.
- Burgerová, Z., Divinský, B. (2008). Integrácia migrantov v Slovenskej republike. Výzvy a odporúčania pre tvorcov politík. Bratislava, IOM.
- Divinský, B. (2007). Zahraničná migrácia v Slovenskej republike. Bratislava: Výskumné centrum SFPA, n. o. Dostupné na www.iz.sk/download-files/sk/iom/sfpa-boris-divinsky-Zahranicna-migracia-v-Slovenskej-republike.pdf
- Drbohlav, D. (2010). Migrace a (i)migranti v Česku – Kdo jsme, odkud přicházíme, kam jdeme? Praha:
- Düvell, F. (2006). Europäische und internationale Migration. Theorie, Empirie, Geschichte. Münster: Lit, 81 p..
- Hanzelová, E., Kostolná, Z., Kešelová, D. (2008). Aktuálne otázky migrácie do zahraničia v optike výskumu: Migranti zo Slovenska v zahraničí: fakty a súvislosti. Bratislava: Inštitút pre výskum práce a rodiny, Bulletin Rodina a práca číslo 2, 78 s. ISSN 1336-7153.
- Horáková, M. (2012). Mezinárodní pracovní migrace v ČR. Bulletin č. 28, Praha: VÚPSV, 56 s. ISBN 978-80-7416-104-9.
- Filadelfiová, J., Gyárfásová, O., Hlinčíková, M., Sekulová, M. (2010). Sondy do kultúrnej diverzity. Bratislava: Inštitút pre verejné otázky. Dostupné na www.ivo.sk/6169/sk/publikacie/sondy-do-kulturnej-diverzity-na-slovensku
- Eurostat (2000). Push and pull factors of international migration. A comparative report. Luxembourg: European Communities. Dostupné na www.nidi.nl/shared/content/output/2000/eurostat-2000-theme1-pushpull.pdf, str. 3.
- Internal Displacement Monitoring Centre (IDMC): Global IDP Figures. Dostupné na www.internal-displacement.org/global-figures
- Korčeková, V. (2009). Pracovná migrácia ako druh rozvojovej spolupráce: prípadová štúdia Zakarpatskej Ukrajiny a Českej republiky. Olomouc, 56 s.
- Krajnáková, E., Vojtovič, S. (2010). Dôvody migrácie pracovnej sily do zahraničia. In: Aktuální otázky české a slovenské společnosti I. : Sborník k 45. výročí založení československé sociologické společnosti: Sociologie vybraných oblastí. - Brno :

- Tribun EU, 2010. - ISBN 978-80-7399-963-6. - s.214-227.
- Letavajová, S. (2007). Zmiešané slovensko-muslimské manželstva ako príklad etnokultúrnych aspektov migrácie cudzincov na Slovensko. In: Etnologické rozpravy, č.2, s. 25-43.
- Malatinová, Z. (2010). Geografické aspekty pracovnej migrácie na príklade obce Kladzany. Bratislava, s. 50.
- Massey, D. S. a kol. (1993). Theories of International Migration. A Review and Appraisal. In: Population and Development Review. Volume 19, číslo 3. September 1993, s. 431-466, tu s. 432.
- Ravenstein, E. G. Die Gesetze der Wanderung I. In: Széll, G. (ed.) (1972). Regionale Mobilität. Mnichov: Nymphenburger Verlagshandlung, 1972, s. 41-58.
- Schroth, J. (2003). Mýty o novodobých nomádech. Praha: IOM Medzinárodná organizácia pre migráciu. Dostupné na http://aa.ecn.cz/img_upload/5f8b71f9dca70dc91ec/c1cd414be5ef0/iom_respekt03_1_.pdf
- Treibel, A. (2006). Migration als Form der Emanzipation. Motive und Muster der Wanderung von Frauen. In: Butterwegge, Ch.; Hentges, G. (ed.): Zuwanderung im Zeichen der Globalisierung. Migrations-, Integrations- und Minderheitenpolitik. Wiesbaden: VS Verlag für Sozialwissenschaften, s. 103-122.
- Tupá, M., Vojtovič, S. (2018). Impact of Brexit on the migration in the UK. In: Ad alta-journal of interdisciplinary research. ISS 1804-7890. Vol. 8, No.2, p.306-309.
- Tupá, M., Vojtovič, S. (2019). Dve tváre migrácie. 1. vyd. Trenčín: TnUAD. 114 s. ISBN 987-80-8075—888-2.
- Vašečka, M. Postoje verejnosti k cudzincom a zahraničnej migrácii v Slovenskej republike. – [1. vyd.]. Bratislava : IOM Medzinárodná organizácia pre migráciu, 2009, 138 s.
- Vojtovič, S. (20013). The impact of emigration on unemployment in Slovakia. In: Inzinerine Ekonomika-Engineering Economics. - ISSN 1392-2785. - Vol.24, No.3, p.207-216.
- Vojtovič, S. a kol. (2016). Ekonomické a sociálne dôsledky migrácie pracovnej sily do zahraničia. Trenčín : TnUAD, 2016. ISBN 978-80-8075-762-5
- Zipf, G. K. (1946). P1xP2/D Hypothesis: On the Intercity Movement of Persons. In: American Sociological Review, Vol. 11, Issue 6, s. 677–686.

Contact:

Doc. Emília Krajináková, CSc.
Trenčianska univerzita A. Dubčeka v Trenčíne,
Fakulta sociálno-ekonomickej vedy
Študentská 3, 911 50 Trenčín, Slovensko
emilia.krajnakova@tnuni.sk

POLARIZATION OF THE LABOUR MARKET BY IMPACT OF TECHNOLOGICAL DEVELOPMENT

Natália LETKOVÁ

Abstract

The term polarization has been most used in the past to refer to income or property polarization, which, in various forms or intensities, has appeared throughout the history of the current population and has been a source of social tensions. There is now increasing interest in the polarization of the labour market due to technological development, which is gaining momentum in scientific research, and expresses the loss of medium-skilled jobs and an increase in both the highest and the lowest-skilled jobs. This represents a breakthrough in the typical thinking of the 20th century, when skills were perceived as dichotomous, so they could only be high or low. Also, more and more scientists are currently refuting previous views that technological progress will have the most serious impact on the lowest-skilled jobs. In this paper we examine the level of research of this scientific problem in the conditions of Slovakia, we supplement the findings with our own analyses and offer recommendations for further research in this field.

Key words:

labour market polarization, technological development, structural unemployment, wage level and structure

JEL Classification: E24, J24, J31

Introduction

Industrial production is not the first sector where technological development has led to a reduction in labour force. A similar situation already occurred in agriculture. Between 1940 and 1950 the share of farm employees in the USA declined by 26%, this decline continued in the next decades and today we can see that the share of the adult population working in agriculture in the USA decreased from the original 50% to the current less than 2% (Frič, 2018; Vojtovič, 2014). And we can go even further into history to the so-called Luddites - English craftsmen and workers who, in the early 19th century, worried about losing their jobs due to technological innovations, were mass-destroying machines (Graetz, Michaels, 2015). Mokyr et al. (2015) even compare current technological advancements to the legend of Prometheus, which is said to be nothing but a warning story of the uncontrollable effects of technology. To a large extent, we can agree with this attitude and concerns, but there are also contradicting views saying that it is a natural and understandable process. If all stakeholders (policy makers, businesses and individuals) do not choose the right attitude to this process and

the necessary measures are not taken, the consequences can be far-reaching. Polarization is a relatively new phenomenon, which is related to the impact of technological development on job reduction. This term has been most commonly used in the past in connection with income or property polarization, which in various forms or intensities has appeared throughout the history of the current population and has been a source of social tensions (Pauhofová, 2016). The factors that caused it also changed. Since the 1980s, we have seen stronger growth in inequalities in economically developed countries under the influence of globalization and technological change. Factors directly related to the widening of inequalities include, among others, structural unemployment caused by technological change. Here we come to the concept of polarization of the labour market, which in scientific research, especially abroad Slovakia, has recently become more and more important and expresses the loss of middle-skilled jobs and the increase of jobs of the highest and also the lowest qualifications. This represents a breakthrough in the typical thinking of the 20th century, when skills were perceived as dichotomous, so they could only be high or low. Also, more and more scientists are currently refuting previous views that

technological progress will have the most serious impact on the lowest-skilled jobs. Since the 1990s, it is the medium-skilled jobs that are most at risk of technological change. Weak economic growth and technological change are expected to maintain high-level unemployment in the category of middle-skilled jobs even in developed countries (Palier, 2019). According to Pauhofová (2018), it will not only be a change in the form of job reproduction, but also a change in the structure of labour in individual sectors. The classic form of 'fixed' jobs in the longer term is unlikely, as is unlikely, that one fixed job will be the only source of income. Jobs will change creatively in relation to the overall impact of the industrial revolution. Most of the newly created jobs will be in the form of part-time or short-time jobs, with the majority of the population finding that one job will not ensure the original level of income. Creativity, interdisciplinarity, ability to understand tasks in the context hierarchy and to define future directions of development will be key skills of the future employee in managerial and creative positions. However, this will affect approximately 10% of the total number of people employed, most of the jobs will be related to maintenance-type jobs with a lower level of remuneration. This is already happening also in Slovakia, where jobs requiring qualifications such as engineering or metallurgy are being replaced by jobs with significantly lower qualifications in trade and services (Pauhofová, 2018; Sojka, Svatková, 2015).

Goal and Methodology

The aim of the paper was to describe and summarize the state of polarization of the labour market and the current state of knowledge of this issue abroad and in Slovakia. Considering insufficient elaboration of the phenomenon of polarization in the research of domestic authors, we decided to analyse the possibilities of using the approaches applied by foreign authors in the conditions of Slovakia. We carried out an analysis of the development of average wages in the Slovak economy as a whole and in selected sectors, and an analysis of the development of employment and unemployment structured according to the educational level. As a last method, we have analysed the development of job vacancies in individual sectors of Slovak

economy. We chose the time period from 2014 to 2018, which was due to the availability of data, but also because this time period was not analysed in this context in Slovakia. The third reason for choosing this time period is to explore the polarization of the labour market within the same economic cycle.

Current state of knowledge of labour market polarization

The most used method of measuring labour market polarization is through average wages. Wages should be positively correlated with skills based on the assumption that skills that require more education, practice, or intelligence will be less available, more demanded and higher wages offered. Skills are the ability of a worker to perform job-related tasks and can be ranked from high to low. Consequently, it is possible to measure the extent of polarization, i.e. the change in the share of employment for each qualification level (McIntosh, 2017).

Goos et al. (2014) analysed the polarization of the labour market in 16 Western European countries (Slovakia was not included in the research) during the period 1993-2010. The results of the research showed that the employment structure in Western Europe was polarized in the period under review with an increasing share of high-paid specialists and managers as well as low-paid service workers, and a decreasing share of plant and machine operators and clerical support workers with middle wages. Their research also shows that, despite some differences, job polarization was present in all European economies.

Several authors point to the connection of polarization not only with technological development, but also with the economic cycle, e.g. Plunkett and Persoa (2013) examined the period of recession, namely 2008 to 2012 in the UK and the US. In the UK shortly before the onset of the recession, polarization even dropped and subsequently rose sharply, similarly in the US. This implies that it is impossible to attribute responsibility for polarization of the labour market solely to technological progress, and this phenomenon must be seen in a broader context and the impact of other factors such as the business cycle. The OECD Report (2017) also confirms that "over the last two decades, all regions have experienced a process of

polarization from medium to low-skilled and high-skilled jobs".

Oesch and Piccitto (2019) examined the polarization of the labour market in four Western European countries (Germany, Sweden, Spain and the United Kingdom) using four indicators: median occupational income in the profession, level of education, prestige and job satisfaction, based on which they divided jobs into five groups. According to the authors, the evaluation of polarization is often based only on wages, as the only indicator - jobs are either good if they are high paid or poor if they are low paid. The authors find such an approach insufficient to really understand changes in the structure of jobs and assess the polarization of the labour market. The results of their research showed that of the four countries surveyed in only one, namely the United Kingdom, there was indeed job polarization in the period under review (1992-2015), and this was reflected in only three indicators (wage, prestige and satisfaction with a job). However, the "educational level" indicator did not confirm polarization in this country either. The cause should be found in a strongly growing group of personal care workers. Although it is one of the lowest paid professions, it is not the least educated. In all the countries surveyed, the number of private-sector managers and specialists from various fields increased most. Household helpers, dry cleaners and laundries (in Germany and Spain) as well as social workers (in Spain and the United Kingdom) were also shortlisted for the strongest growing occupations. On the other hand, production jobs in the last two decades - production line operators, assembly workers, builders and, on the other hand, clerks and salesmen - have seen a decline.

Høst and Winther (2018) investigated the polarization of the labour market and its geographical distribution in Denmark between 1993 and 2006. They followed the idea of Florida and Mellander (2016), who realized that job polarization has an uneven geographical distribution, as high-skilled jobs are concentrated in urban regions, while low-skilled jobs are more evenly distributed in space, following the natural distribution of the population. Høst and Winther in their research revealed that while the size of the local labour market, the location and specialization of the city affect the geographical distribution of growth and polarization of private

sector employment, the population and its structure in individual cities affect the geographical distribution of growth and polarization of public sector employment across all wage levels. They also revealed an association between polarization in the private and public sectors, in particular a positive association between employment developments for low-income private sector jobs and overall employment developments in public administration. However, this relationship did not apply in more remote geographic areas.

Also, Montresor (2019) dealt with labour market polarization, specifically examining the impact of technological development on the polarization of employment in the United Kingdom in 1993-2014. He believes that this is the result of the rapid improvement of education in the 1990s, which has led to the shift of university educated people down the career ladder.

Gagliardi (2019) examined the impact of foreign technological innovations on domestic employment in the United Kingdom. Her analysis shows that in areas specializing in industries where there is strong competition from foreign companies, there has been an overall decline in employment, which was up to 4.5% greater than in areas less exposed to foreign competition, in middle-skilled workforce it was even 6.7% greater. The author explains this by the controversial effect of the high concentration of competing companies in the same industry. On the one hand, more businesses in the area should increase jobs. On the other hand, strong and technologically advanced foreign competition forces businesses to invest in new technologies, which in turn implies the need to employ more highly qualified professionals. On the other hand, medium-skilled jobs disappear.

Bachmann et al. (2019) dealt with the evolution of job polarization in Germany between 1975 and 2014. They found that the structure of jobs had gradually changed throughout the period under review, with no major cyclical fluctuations, and there was a loss of jobs containing a predominance of routine tasks in favour of jobs containing a predominance of non-routine tasks. They also found that routine jobs were at higher risk of losing their jobs than non-routine jobs but compensating for this was a greater chance of re-

employment and a faster shift from unemployment back to employment.

Seltzer (2019) examined the polarization of jobs in the US. Like Bachmann, he concluded that labour market polarization did not respond significantly to the economic cycle, as opposed to unemployment or employment rates. These results are inconsistent with those of Plunkett and Persoa (2013), who in turn pointed to the impact of the business cycle on job polarization.

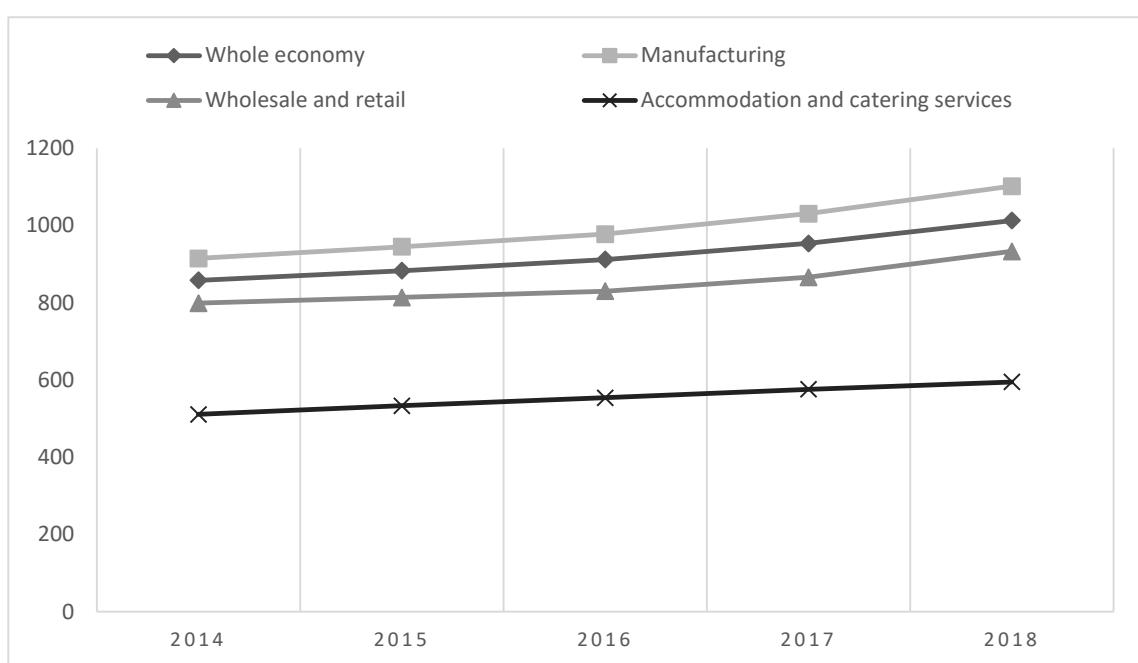
Also, in the conditions of the Slovak Republic research of Pauhofová et al. (2016), working with the period 2005-2014, pointed out that the crisis has disrupted the job creation process of medium-wage jobs. Most of the high-wage jobs in the period under review originated in the industrial manufacturing sector. While in 2010 wages in this sector were roughly at the level of the average wage in the national economy, they were already on average 7.7% higher in 2014, and this sector had the highest share of employment growth in the category of highest wage evaluation. In the period under review, the number of employees with the lowest wage rating decreased in the industrial production sector, while in other industries this number stagnated. It should be noted that

stagnation in the category of low and average wages affects most workers in the national economy. Although the number of above-average and highly above-average wage jobs grew in the whole national economy, it was at a faster pace in the industrial production sector than in other sectors. However, it is necessary to recall that wage levels in the conditions of the Slovak Republic cannot be compared with wage levels in developed EU countries.

Empirical research

In our own research, following the selected methods applied by the above cited authors, we have carried out several analyses. The first was an analysis of average wages in the Slovak economy and individual selected sectors (Graph 1). We have selected the industrial production sector, which we believe is the sector most affected by technological development. It is also the strongest sector of the Slovak economy. For comparison, we chose two other important sectors in the conditions of Slovakia, namely the retail and wholesale sector and the accommodation and catering services sector.

Graph 1. Average wages in selected sectors (in thousands of euro)

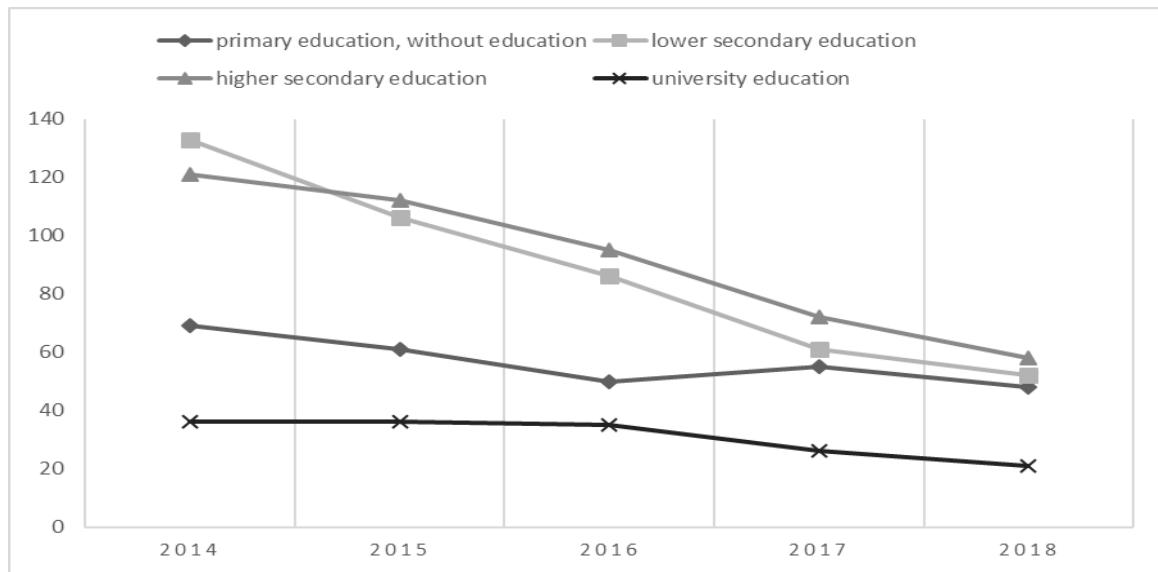

Source: own processing based on data from Statistical office of the Slovak Republic

In a relatively short time period of five years from 2014 to 2018 it can be said that both the industrial and wholesale and retail sectors copied overall economic developments. However, this cannot be said for the accommodation and catering sector, where the upward trend in average wages was noticeable, but it was not as significant as in the other sectors examined and in the overall economy. As another method we chose the analysis of unemployment (Graph 2) and employment (Graph 3) structured according to the educational

level. Statistical Office of the Slovak Republic offer data structured for four educational levels: - primary education and/ or without education, - lower secondary education, - higher secondary education, - university education. The relevance of the data obtained from these analyses is justified by the assumption that people with the lowest education are likely to perform the tasks with the lowest qualification level and vice versa people with higher education are likely to perform the tasks with the higher qualification required.

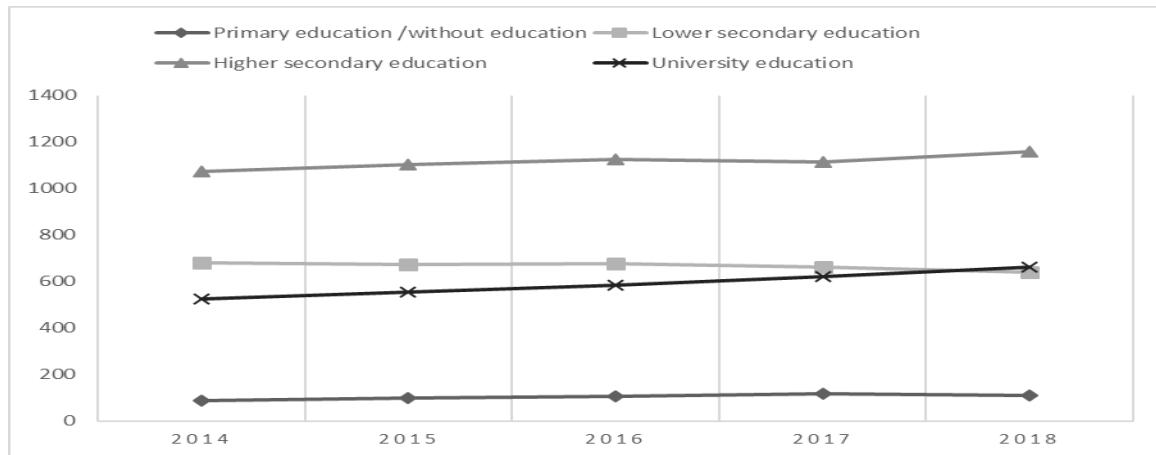
Graph 2. Unemployment in Slovakia structured by education (in thousands)

Source: own processing based on data from Statistical office of the Slovak Republic

As it can be seen from the graph, the polarization of the labour market in terms of job losses in middle qualifications and the increase in jobs at the lowest and the highest qualification level cannot be clearly identified in the selected time period. At all levels of education there can be seen a decrease in unemployment, although it did not run evenly. Unemployment stagnated among people with university education in 2014 and 2016, and a steep year-on-year decline in unemployment occurred only in 2017, when the number of unemployed fell from 35,000 to 26,000, and in the following year 2018 even to 21,000. However, it can be assumed that due to the increasing number of people with tertiary

education, these graduates are currently accepting positions that do not correspond to their qualification level. The trend of overeducation is becoming an important phenomenon in Slovakia, which is being addressed by scientists and national policy makers. In people with primary education, or without education there was a sharp drop in unemployment, especially in 2014 to 2016, and subsequently the increase in the number of unemployed can be seen in 2017, followed by another relatively sharp decline. It would be advisable to analyse the results at regional level in order to determine whether this was an overall trend or varied across regions.

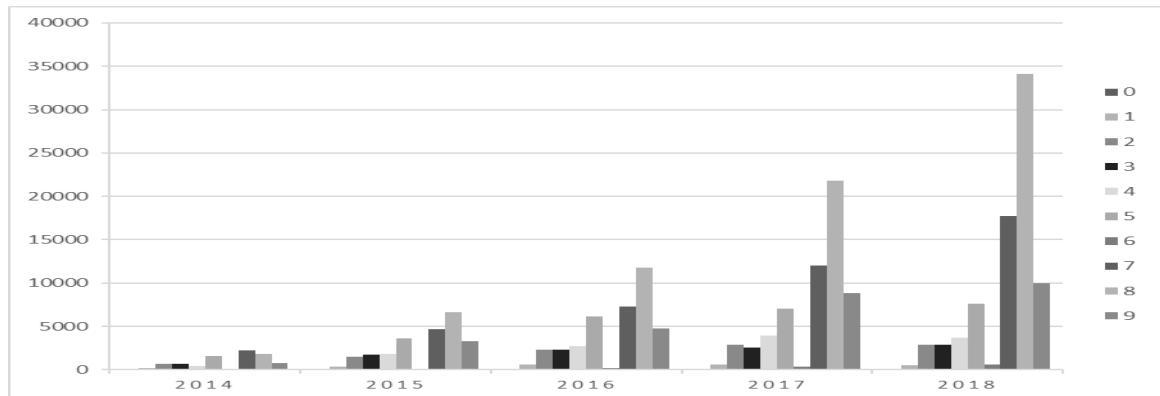
Graph 3. Employment in Slovakia structured by education (in thousands)

Source: own processing based on data from Statistical office of the Slovak Republic

It is clear from Graph 3 that in the period under review there was a steady increase in employment only in people with university education. Relatively even growth was also recorded in people with higher secondary education, except from 2017, when there was a year-on-year decline in employment from 1,126,000 to 1,113,000 employed persons. In the following year there was an increase to 1,159,000 people, which is about 8 % more than in 2014. In people with lower secondary education there can be seen a decrease in employment in the period under review, which could confirm the loss of middle-skilled jobs. Compared to the beginning of 2014, the number of people working at this level of education decreased by 6%. Overall, the only significant increase in employment in the period under review concerned only the category of university educated, with an increase in the number of employed by around 26% and people with higher secondary education with the 8% increase. In the category of people with primary education, or

without education, there can also be seen an increase from the initial 86,000 to 108,000 people employed in 2018, which is approximately 25 percent.

Another way to monitor labour market polarization is through vacant jobs analysis. Data on vacant job positions are provided by the Office of Labour, Social Affairs and Family, structured according to SK ISCO-08, which represents the national classification of occupations based on the international classification ISCO-08. Here, job classifications are divided into 10 classes according to the criteria (tasks and activities) set by the ILO. The following graph (Graph 4) shows how the number of job vacancies reported by enterprises to the Office of Labour, Social Affairs and Family has evolved. We expect that due to the amendment to the Act on Employment Services, which, with effect from 1 January 2019, imposes an obligation for companies to report their vacant job positions, accuracy and value of this method and data will increase.

Graph 4. Vacant job positions in Slovakia.

Source: own processing based on data from Office of Labour, Social Affairs and Family

0 Armed Forces Occupations, 1 Managers, 2 Professionals, 3 Technicians and Associate Professionals, 4 Clerical Support Workers, 5 Services and Sales Workers, 6 Skilled Agricultural, Forestry and Fishery Workers, 7 Craft and Related Trades Workers, 8 Plant and Machine Operators and Assemblers, 9 Elementary Occupations.

In the period under review, the number of vacant job positions of plant and machine operators and assemblers increased the most. Between 2016 and 2017 there was an increase of 85%, the following year a further 57%. Craft and related trades workers, where there was a year-on-year increase of 65% between 2016 and 2017, and another 47% increase between 2017 and 2018, are another category of relatively significant growth. In the group of elementary occupations, where there was a sharp increase of 85% between 2016 and 2017, the growth in the following year 2018 was only a modest 13%. Services and sales workers have seen only slight growth since 2016, and the clerical support workers experienced a 5% year-on-year decline in 2017-2018. We can conclude that the job vacancy data observed for 2014-2018 confirmed the trend of job losses in middle-skilled qualifications, especially in administration and services. The highest growth was in plant and machine operators and assemblers, and in elementary occupations, although in plant operators the growth has been only modest recently. For group 3 (technicians and associate professionals), the increase in job vacancies has been relatively modest in the last 2 years of the reference period, 10% in the 2016-2017 and again 10% in the following year. For group 2 (professionals), where there was a relatively sharp increase of 53% between 2015 and 2016, growth is more moderate in the following periods, 26% in 2016-2017 and even a 3%

decline in 2017-2018. Of course, factors that may have a direct or indirect impact on the results should be considered. For example, a significantly higher turnover rate for lower-skilled jobs compared to higher-skilled jobs.

Conclusion

Industry is not the first area where technological development affects or results into reduction of the workforce. A similar situation occurred in the past in agriculture and in the industrial production sector there were also several periods in the past, when new technologies reduced the necessary workforce. Nowadays, this phenomenon again attracts scientists, experts and the general public as technological development has taken on an unprecedented pace and there is concern about its uncontrollable impact on the structure of labour force, which in turn may translate into far-reaching social problems. There are opinions that this is a natural and understandable process, but unless the right attitude is taken by all stakeholders (policy makers, businesses and individuals) and the necessary measures are taken, the consequences can be far-reaching. For such measures to be implemented, it is important to analyse the situation thoroughly. The polarization of the labour market and jobs does not apply equally to all sectors. It is also important to consider regional specificities and the potential impact of the business cycle on job losses. In Slovakia, there is also a perceptible trend of population aging, increasing the educational level of the

population and the problem of insufficient linking of education system with the needs of the labour market, which results in a lack of labour force in certain professions and certain qualifications. This is likely to lead or is already leading and putting pressure on the management of manufacturing companies to address these issues effectively. Such a solution is usually to replace the missing workforce by automation, or to shift production to areas with enough workforce. To comprehensively monitor the polarization of the labour market in Slovakia, we recommend not to rely on a single indicator, but it would be appropriate to create a model combining several indicators and taking into account all factors affecting this phenomenon.

References

- Bachmann, R., Cim, M., Green, C. 2019. Long-Run Patterns of Labour Market Polarization: Evidence from German Micro Data In: *British Journal of Industrial Relations*, pp. 350–376. ISSN: 1467-8543
- Florida R. and Mellander C. 2016. The geography of inequality: difference and determinants of wage and income inequality across US metros, In: *Regional Studies*, 50(1), pp. 79-92. ISSN: 1360-0591
- Frič, M. 2018. Vplyv technologického pokroku na prehlbovanie ekonomickej nerovnosti. In: *Budúcnosť Európy: Cesta k post-kapitalizmu?* (Ed. Daubner, P.), pp. 28-47. ISBN 978-80-570-0356-4
- Gagliardi, L. 2019. The impact of foreign technological innovation on domestic employment via the industry mix. In: *Research Policy*, 48 (2019), pp. 1523–1533. ISSN: 0048-7333
- Høst, A. K., Winther, L. 2018. Job polarization in Danish cities in the new economy: location, size, and the role of the public sector. In: *European Planning Studies*, 27(9), pp. 1661-1686. ISSN: 1469-5944.
- McIntosh, S. 2017. Labour market polarisation and the implications. In: *Handbook of Contemporary Education Economics*, 464 p. ISBN: 978 1 78536 906 3
- Mokyr, J., Vickers, C., Ziebarth, N.L. 2015. The History of Technological Anxiety and the Future of Economic Growth: Is This Time Different? In: *Journal of Economic Perspectives*, Vol. 29/3 pp. 31–50. ISSN: 1944-7965.
- Montresor, G. 2019. Job polarization and labour supply changes in the UK. In: *Labour Economics*, 58 (2019), pp. 187–203. ISSN: 0927-5371.
- Oesch, D. Piccitto, G. 2019. The Polarization Myth: Occupational Upgrading in Germany, Spain, Sweden, and the UK, 1992–2015. In: *Work and Occupations* 0(0) 1–29, pp. 1- 30. ISSN: 1552-8464.
- Palier, B. 2019. Work, social protection and middle class. In: *Social security and the digital economy* Vol. 72, Iss. 3, pp. 113-133. ISSN: 1468-246X.
- Pauhofová, I. 2016. Aktuálne prístupy v skúmaní príjmovej polarizácie a nerovnosti na Slovensku. In: *Ekonomický ústav SAV, working papers*, p. 30. ISSN: 1337-5598.
- Pauhofová, I. 2018. Determinanty a súvislosti polarizácie spoločnosti (Vybrané aspekty). In: *Ekonomický ústav SAV, working papers*, p. 33. ISSN 1337-5598.
- Pauhofová, I., Stehlíková, B., Martinák, D., Páleník, M. 2016. Analýza príjmovej polarizácie v regiónoch Slovenska. In: *Ekonomický ústav SAV, working papers*, p. 77. ISSN: 1337-5598.
- Plunkett, J., Pessoa, J.P. 2013. A Polarising Crisis? The changing shape of the UK and US labour markets from 2008 to 2012. In: *Resolution Foundation*, p. 24.
- Seltzer, N. 2019. Beyond the Great Recession: Labor Market Polarization and Ongoing Fertility Decline in the United States. In: *Demography* (2019) 56, pp. 1463–1493. ISSN: 1533-7790.
- Sojka, L., Svatková, S. 2015. Výzvy v riadení ľudských zdrojov v novom miléniu. In: *Proceedings from international scientific correspondence conference EAEP, 2015*, pp. 173 – 231. ISBN 978-80-555-1381-2.
- Vojtovič, S. 2012. Koncepcie personálneho řízení a řízení ľudských zdrojov. Grada Publishing. P. 192. ISBN:978-80-224-7394-89
- Contact**
- Ing. Natália Letková,
Department of Management and Development of
Human Resources
Faculty of Social and Economic Relations
Alexander Dubček University in Trenčín
Študentská 3, 911 50 Trenčín, Slovensko
e-mail: natalia.letkova@tnuni.sk

MOTIVATION EMPLOYEES IN THE CONDITIONS OF ESTABLISHING E-GOVERNMENT IN PUBLIC ADMINISTRATION

Adriana MARTOŠOVÁ

Abstract

Knowing the right motivation of employees is one of the basic assumptions of the successful functioning of the organization. The introduction of e-government into the public administration institutions changes the requirements for staff and their management, which requires examining the forms of motivation. The aim of the study presented is to analyse the opinions of the employees on the incentives employed by the employer and at the same time analyse the possibilities of motivating employees in relation to the introduction of the E-government.

Keyword

E-government, employee, motivation, public administration

JEL classification: L0, L6, L8

Introduction

The aim of the E-government is to promote transparency, information and electronic communication of all citizens, as it informs the eGov.sk portal, which has been working since 2008, but is not currently updated. The services of the Egovernment are intended to serve municipalities, cities and municipalities to enable them to comply with legal obligations relating to the electronic service, disclosure, public procurement or communication with citizens. eGovernment is divided according to communication to public administration to the citizen, public administration and business, public administration and its staff, between public administrations and citizens on public administration. The essence of this electronics is thus to save time spent by jogging after offices, reducing bureaucracy and enhancing the use of technology. Examples are the European countries that lead the global development of e-government, such as Belarus, Greece, Liechtenstein, Malta, Monaco, Poland, Portugal and the Russian Federation, and the same position have a high and medium level index E-Government of Asia and America, as well as many African countries, who continue to seek to

improve their position within the e-government. Progress in the development of e-government in America and Asia is slow but visible. Two-thirds of the countries in Asia (31 out of 47) and nearly half of the countries in America (15 out of 35) have an e-Government index (EGDI 0.55) over average of the world average.

Only four countries from 54 in Africa have higher scores than the world average EGDI 0.55, while 14 countries have a very low score of EGDI under the 0.25. These countries are also low-income and are likely to face constraints in allocating the necessary resources for the development of e-government. Twenty-two high-middle income countries and 39 lower middle income countries have EGDI scores below the EGDI global diameter and 10 countries in the lower middle income group have a score above the EGDI global average. On the other hand, lower income countries remain lagging behind due to the relatively low level of development of all index components. For the first time in 2018, the main contributor to the EDGI score in all income groups is the development of online services, suggesting that steady progress has been made on a global scale to improve the provision of e-government and public services Online. More and more countries

provide online services aimed at the most vulnerable groups. From a regional point of view, Europe continues to be the leader in providing online services for all vulnerable groups that achieve almost general coverage across the region or more than 80% of all European countries.

Canada has been the world's leader in e-Government maturity for the last five years. The global average for government website usage by citizens is about 30%. In Canada, this statistic is over 51%. The vast majority of Canadians visit government websites to obtain information, rather than interacting or transacting with the government. It seems that the rate of adoption of e-Government has globally fallen below expectations although some countries are doing better than others. Clearly, a better understanding of why and how citizens use government websites, and their general dispositions towards e-Government is an important research issue. This paper initiates discussion of this issue by proposing a conceptual model of e-Government adoption that places users as the focal point for e-Government adoption strategy. (Kumar, et al, 2007)

The revolution in information and communication technologies (ICT) has been changing not only the daily lives of people but also the interactions between governments and citizens. The digital government or electronic government (e-government) has started as a new form of public organization that supports and redefines the existing and new information, communication and transaction-related interactions with stakeholders (e.g., citizens and businesses) through ICT, especially through the Internet and Web technologies, with the purpose of improving government performance and processes. (Soon Ae Chun et al., 2010)

Advances in E-government oriented technologies and services are taking place with a considerable speed around the world. E-government efforts aim to benefit from the use of most innovative forms of information technologies, particularly web-based Internet applications, in improving governments' fundamental functions. These functions are now spreading the use of mobile and wireless technologies and creating a new direction: mobile government (m-government). (Ibrahim Kushchu, 2003)

E-government denotes the strategic, co-ordinated use of information and communication technologies (ICT) in public administration and political decision-making. The benefits it is expected to deliver are greater efficiency of the institutions concerned, improvements in public services, and political participation and transparency. But fast results can only be expected where a sound institutional base and good technical and infrastructural facilities already exist. In the foreseeable future, the introduction of e-government will mainly be confined to the industrialised and more advanced developing countries. However, potential uses are also opening up for the poorer countries. In many cases, the obstacles to reform are not so much financial and infrastructural difficulties as political blockades. Development cooperation can use e-government as a means of supporting partner countries in devising and implementing political and administrative reforms and in improving market-oriented frameworks. Beyond the immediate benefits of the new technologies, e-government should be taken as an instrument to promote good governance and to strengthen reform-oriented actors in politics and civil society. (Haldenwang, 2004)

Literature overview

Author of Mukamurenzi, S. and Kol. (2019) argues that the implementation of e-government throughout the world is constantly increasing. In the context of developed countries as well as in some developing countries, research is provided in the framework of the evaluation of e-government services as well as on the performance of e-government. The contribution examines the features of the egovernment services in Rwanda. Research focused on the views of service providers and applied a qualitative study based on interviews with employees in a public institution. They identified 28 factors for the quality of e-government services, which have been divided into the following groups, namely accessibility, information, quality of data, information security, ease of use and costs. This research contributes in particular to improving the quality of e-government services, particularly in Rwanda, but may also be of relevance to other least developed countries. Shuib, L. and Kol.

(2019) Examine factors that affect how citizens receive e-government applications in Malaysia and also analyse their satisfaction. The data was collected through the Liker questionnaire from 801 respondents.

According to Sundberg, L. (2019), the electronic report (e-Government) examines the use of information and communication technologies in the public sector. It argues that it can be considered more efficient and reliable because it uses modern technology and even that employees are motivated by the introduction of the system.

According to Valentina Ndou (2004) the potential for eGovernment in developing countries, however, remains largely unexploited, even though. ICT is believed to offer considerable potential for the sustainable development of eGovernment. Different human, organizational and technological factors, issues and problems pertain in these countries, requiring focused studies and appropriate approaches. ICT, in general, is referred to as an “enabler”, but on the other hand it should also be regarded as a challenge and a peril in itself. The organizations, public or private, which ignore the potential value and use of ICT may suffer pivotal competitive disadvantages. Nevertheless, some eGovernment initiatives have flourished in developing EJISDC (2004) 18, 1, 1-24 The Electronic Journal on Information Systems in Developing Countries, <http://www.ejisdc.org> 2 countries too, e.g. Brazil, India, Chile, etc. What the experience in these countries shows, is that governments in the developing world can effectively exploit and appropriate the benefits of ICT, but eGovernment success entails the accommodation of certain unique conditions, needs and obstacles. The adaptive challenges of eGovernment go far beyond technology, they call for organizational structures and skills, new forms of leadership, transformation of public-private partnerships.

According to Zhiyuan Fang (2002) e-government is defined as a way for governments to use the most innovative information and communication technologies, particularly web-based Internet applications, to provide citizens and businesses with more convenient access to

government information and services, to improve the quality of the services and to provide greater opportunities to participate in democratic institutions and processes. E-government presents a tremendous impetus to move forward in the 21st century with higher quality, cost-effective, government services and a better relationship between citizens and government.

Means and Schneider (2000) define e-government as the relationships between governments, their customers (businesses, other governments, and citizens), and their suppliers (again, businesses, other governments, and citizens) by the use of electronic means.

Brown and Brudney (2001) define e-government as the use of technology, especially Web-based applications to enhance access to and efficiently deliver government information and services. They categorize e-government efforts into three broad categories of Government-to-Government (G2G), Government-to-Citizen (G2C), and Government-to-Business (G2B).

Eric W. Welch et al (2005) in his article investigated the level of satisfaction of the citizens with the electronic public management. In the first place, have reviewed the literature and were as such a technology can change not only the views of employees as well as citizens. Then you set the hypotheses about whether citizens have experience with an electronic public administration. The findings indicated that private citizens are satisfied with the use of e-government and the provision of information, but on the other hand, are dissatisfied with website e-government.

Sabani, A. and et al (2019) in its contribution, assessed the performance of e-government from the citizens' perspective in Indonesia. The study showed that the overall output of e-government is unsatisfactory. Such unsatisfactory performance is mainly due to the low level of availability, the non-standard quality of information, the unreliability of e-government services, etc. In terms of practice, this research in Indonesia provides proposals to improve the performance of e-government.

Author of Almukhlifi, et al (2019) argues that the benefits of e-government have attracted

many countries around the world in the context of the introduction of an e-government, although there is insufficient study to verify the measurement model to evaluate the adoption of an e-government in Developing countries from the perspective of citizens.

Goal and Methodology

The aim of the study presented is to analyse the opinions of the employees on the incentives employed by the employer and at the same time analyse the possibilities of motivating employees in relation to the introduction of the e-government in public administration.

For a research sample, we have chosen the staff of the public administration. We wonder whether, when introducing the digitisation of public administration, the employer applies the possibilities of motivating employees and whether it affects the opinions and behaviour of the employees.

For the research method we chose a questionnaire survey, which we sent to the institution of public administration between employees, and for the statistical method we chose the Chi-Kvadrat test. Based on the questionnaire survey and subsequent evaluation using the Chi-Quadrant test method, we will determine the basic positive and negative aspects of motivation. We assume that the introduction of the e-government system has a positive impact on the motivation of employees.

Formula Chi-Quadrant for the calculation of values:

$$\chi^2 = \sum_{i=1}^n \frac{(e - t)^2}{t}$$

(1)

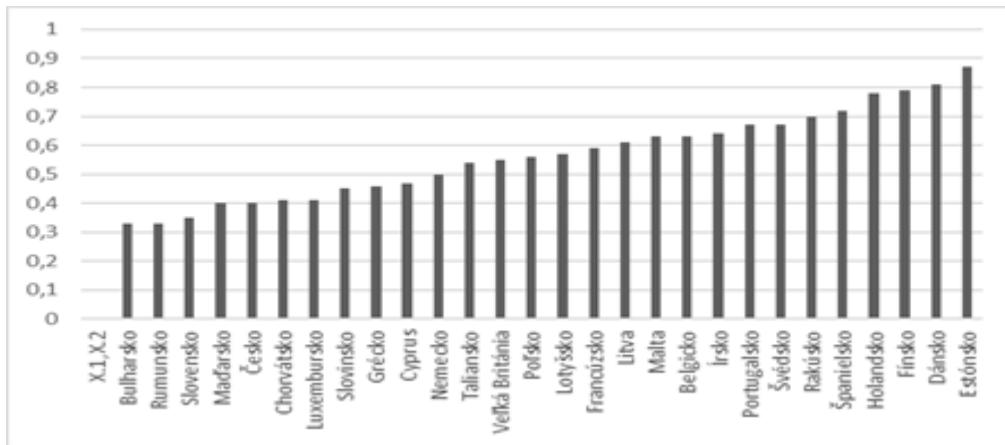
where: n= total number of Phenotypal classes,
e = experimental frequency of I-that class,,
t = theoretical frequency I-that class,

Findings

The introduction of this new system has its advantages and disadvantages. More effective processes can be considered in all areas in the form of online communication, where there is interaction between public administrations and citizens, business and administration. E.g. Some countries have already broken their e-government programmes in 90. Years. For example, Estonia is a leader in e-government in Europe and in the world. Very widespread e-government services are also found in the UK and Singapore. Uneven public access to the Internet, the risk of personal data leakage or the attack of hackers can be considered a disadvantage.

In 2015, research was conducted in Brussels on the evaluation of public digital services in EU countries. The countries were ranked on a scale of 0 to 1, where the highest score represents the best rating. According to the graphical representation in the public digital services (e-Government) assessment, the EU's 28 countries were located at 26. Site. The change was not in the year 2018, where Slovakia ended up on 29 in the UN test. Site. (ekonomika.sme.sk, 05.12.2019)

Figure 1. Evaluation of public digital services in the EU countries for the year 2015

Source: European Commission (2019).

Research issues in the issue of staff motivation in the conditions for the introduction of e-government.

After the questionnaire survey, we then set out five research questions to be answered by the employees of the public institution. We entered the replies of the respondents (male and female) in the tables and we calculated the values through the Chi-Kvadrat formula.

VO1: Does the E-Government technology have a positive impact on your motivation?

VO2: How does a citizen implement an e-government consider it rather an advantage or disadvantage?

Option: As an employee working in a public administration institution do you consider introducing an e-government rather than an advantage or disadvantage?

VO4: Makes it easier and more efficient for you to deploy this system to your work?

VO5: When you work with this system, is it also shown in your higher classification, surcharge, or rewards?

Table 1 The response that the introduction of e-government has a positive impact on employee

	Man	Woman	Together
certainly positive	10	4	14
rather positive	25	5	30
I dont know	13	1	14
rather negative	33	8	41
Certainly negative	81	20	101
Together	162	38	200

Source: own survey (2019)

Table 2 Calculated and expected values through the use of the Chi-Kvadrat formula

Calculated values	Expected values	
0,07	11,34	2,66
0,15	24,3	5,7
0,07	11,34	2,66
0,205	33,21	7,79
0,505	81,81	19,19

Source: author calculations (2019)

Table 2 shows an overview of staff responses to research question 1 whether the introduction of e-government has a positive impact on their motivation. In a tabular representation, we can see that the introduction

of such a system has a negative impact on the motivation of employees. Subsequently, we calculated the Chi-Test from the current values and the expected values, which means that the level of significance 95% is $P = 0.686665672$.

Table 3. The response that employees as citizens introduce an e-government is considered an advantage or disadvantage

	Man	Woman	Together
certainly andvantage	5	3	8
rather anadvantage	12	7	19
I dont know	18	10	28
rather disadvantage	25	20	45
certainly disadvantage	55	45	100
Together	115	85	200

Source: own survey (2019)

Table 4. Calculated and expected values through the use of the Chi-Kvadrat formula

Calculated values	Expected values	
0,04	4,6	3,4
0,095	10,925	8,075
0,14	16,1	11,9
0,225	25,875	19,125
0,5	57,5	42,5

Source: author calculations (2019)

Table 4 shows an overview of employees ' replies to the research question 2, whether employees as citizens of the introduction of e-government are considered to be an advantage or disadvantage. In a tabular representation, we can see that the introduction of this system by

employees as citizens is considered a disadvantage. Subsequently, we calculated the Chi-Test from the current values and the expected values, which means that the level of significance of 95% is $P = 0.880776$.

Table 5. The reaction that employees, as employed in public administration institutions, establish an e-government as an advantage or disadvantage

	Man	Woman	Together
certainly an advantage	6	5	11
rather an advantage	14	8	22
I dont know	20	15	35
rather disadvantage	44	8	52
certainly disadvantage	60	20	80
Together	144	56	200

Source: own survey (2019)

Table 6. Calculated and expected values through the use of the Chi-Kvadrat formula

Calculated values	Expected values	
0,055	7,92	3,08
0,11	15,84	6,16
0,175	25,2	9,8
0,26	37,44	14,56
0,4	57,6	22,4

Source: author calculations (2019)

Table 6 shows an overview of the employees' replies to the research question 3, whether employees as working in the public administration institutions are considered to be an advantage or disadvantage. In a tabular representation, we can see that the introduction of this system by employees as working in the

public Administration institution is considered to be a disadvantage. Subsequently, we calculated the Chi-Test from the current values and the expected values, which means that the level of significance of 95% is $P = 0,029897$.

Table 7. Responding to employees in the public administration institution the introduction of E-Government facilitates and streamlines the work

	Man	Woman	Together
certainly yes	11	3	14
rather yes	5	2	7
I dont know	24	14	38
rather no	43	35	78
certainly no	49	14	63
Together	132	68	200

Source: own survey (2019)

Table 8. Calculated and expected values through the use of the Chi-Kvadrat formula

Calculating values	Expected values	
0,07	9,24	4,76
0,035	4,62	2,38
0,19	25,08	12,92
0,39	51,48	26,52
0,315	41,58	21,42

Source: author calculations (2019)

Table 8 shows an overview of staff responses to the research question 4, whether employees in the public administration institutions are facilitating and streamlining the work of e-government. In a tabular representation, we can see that the implementation of this system does

not make the job easier or more efficient. Subsequently, we calculated the Chi-Test from the current values and the expected values, which means that the level of significance of 95% is $P = 0.055886$.

Table 9. *The reaction that you work with the e-government system is also shown in your higher classification, surcharge, or rewards*

	Man	Woman	Together
Certainly yes	9	7	16
Rather yes	6	3	9
I dont know	13	13	26
Rather no	28	12	40
Certainly no	72	37	109
Together	128	72	200

Source: own survey (2019)

Table 10. *Calculated and expected values through the use of the Chi-Kvadrat formula*

Calculating values	Expected values		
0,08		10,24	5,76
0,045		5,76	3,24
0,13		16,64	9,36
0,2		25,6	14,4
0,545		69,76	39,24

Source: author calculations (2019)

Table 10 shows an overview of the employees' replies to the research question 5 whether they are working with the e-government system, this is subsequently shown in their higher classification, surcharges and, where appropriate, rewards. In a tabular representation, we can see that it does not show up on their surcharges or rewards when working with this system. Subsequently, we calculated the Chi-Test from the current values and the expected values, which means that the level of significance 95% is $P = 0.4807$.

Conclusion

We analysed the views of employees on ways of motivating the public administration institution, as well as the possibility of motivating employees in relation to the introduction of the e-government. In the post, we focused on exploring the introduction of the digitisation of

public administration. We have set out five research questions that we have posed to employees. We assumed that the introduction of such a system has a positive impact on the motivation of employees, as well as facilitating and streamlining work. However, after further evaluation using the Chi-quadrant method, we found that such a system introduction has a negative impact on employees that their motivation, not only as citizens but also in the public institution, would be regarded as a disadvantage for not making work more efficient and will not be shown to be in higher classification, surcharges or rewards when working with this system. In their view, the employer does not apply any means of motivation or motivation in relation to the introduction of the digitisation of public administration.

References

- Almukhlifi, A., Deng, H.P., Kam, B. (2019). Critical factors for the adoption of eGovernment in developing countries. 12th International Conference on Theory and Practice of Electronic Government. ASSOC: Melbourne. Pp. 397-407
- Brown, M. M., & Brudney, J. L. (2003). Learning organizations in the public sector? A study of police agencies employing information and technology to advance knowledge. *Public Administration Review*, 63 (1), Pp. 30–43.
- Eric W. Welch, Charles C. Hinnant, M. Jae Moon. (2005). Linking Citizen Satisfaction with E-Government and Trust in Government. *Journal of Public Administration Research and Theory*. Chicago. Pp. 1-21
- Christian, V. H. (2004). Electronic Government and Development. *The European Journal of Development Research*, Vol.16, No.2. USA. Pp. 417-432
- Ibrahim, K., M. Halid Kuscu. (2003). From e-Government to m-Government: Facing the Inevitable. Japan. Pp. 1-13
- Means, G., & Schneider, D. (2000). Meta-capitalism: The e-business revolution and the design of 21st century companies and markets. New York: John Wiley & Sons Inc.
- Mukamurenzi, S., Gronlund, A., Islam,S.M. (2019). Improving the quality of eGovernment services in Rwanda: the perspective of the service provider. Rwanda.
- Sabani, A., Deng, H.P., Thajčina, V. (2019). Evaluation of eGovernment performance in Indonesia: thematic analysis. 12th International Conference on Theory and Practice of Electronic Government. ASSOC: Melbourne. Pp. 435-440
- Shuib, L., Yadegaridehkordi, E., Anins, S. (2019). Malaysian cities are poorly receiving e-government applications and their satisfaction. Taylor & Francis AS, Karl Johans Gate: Malaysia.
- Sundberg, L. (2019). Electronic Report: Towards Electronic Democracy or Endangered Democracy?. Netherlands. Pp.22-32
- SME Ekonomika (2017). [online]. [cit.2019-10-10]. Avalaible on: <https://ekonomika.sme.sk/c/20103489/pozrite-sa-na-kolkom-mieste-skoncil-slovensky-e-government.html>
- Valentina, N. (2004). E- government for developing countries: oppurtunities and challenges. *The Electronic Journal on Information Systems in Developing Countries*. Albania. Pp. 1-24
- Soon Ae Ch., Stuart S., Rodrigo S., Eduard H. (2010). Government 2.0: Making connections between citizens, data and government. Mexico. Pp. 1-9
- Zhiyuan F.(2002). E- government in digital era: concept, practise and development. *International Journal of The Computer, The Internet and Management*, Vol. 10, No.2.Thailand. Pp. 1-22
- Vinod, K., Bhasker, M., Irfan, B., Ajax, P. (2007). Factors for successful e- Government adoption: a conceptual framework. *The Electronic Journal of e-Government Volume 5 Issue 1*.Canada. Pp. 63-76

Contact

Ing. Adriana Martošová
University of Alexander Dubcek in Trenčín
Faculty economic and social relations
Department management and human resources
management
Studentska 3, 911 50 Trenčín
adriana.martosova@tnuni.sk

POVERTY AND HOMELESSNESS AS A RESULT OF INCOME INEQUALITIES

Jarmila VIDOVÁ, Peter SIKA

Abstract

Although Adam Smith has taken inequality for granted, we now see it as a major negative, affecting individuals, living many times in countries that are rich in minerals but are not used for the well-being of their people. In this way, many countries have suffered inequalities that result in such poverty that people do not have enough income to secure their livelihoods. The paper deals with income inequalities that affect poverty growth. According to the data, we have found that poverty depends on the ability to cover the cost of housing and often becomes homeless. People in housing need an unsuitable environment for their lives, which causes further damage to their social status. The Slovak Republic does not have affordable rental apartments, which means that low-income groups of the population are unable to secure and maintain stable housing.

Key words

homelessness, housing, first housing, poverty, support

JEL Classification: H00, H53, E26.

Introduction

Significant changes in the globalized world bring many benefits, but there are also various negative phenomena, most of which are global inequalities. Inequalities are a topic that explores the causes of uneven development in the world and are perceived primarily as a lack of various necessary goods, financial resources to meet life needs, various services, freedom, jobs, education, health care, drinking water. All these inequalities reduce the quality of life and affect overall economic development, the growth of crime, the emergence of social unrest, and the increase in poverty in regions with higher inequalities. Various types of inequalities have long been the subject of research by several authors. Adam Smith took inequality for granted. In his work *The Wealth of Nations* (2008; originally 1776) he developed the idea of a free market for goods and labor, which leads to an increasing division of labor and thus to economic growth. However, the product is distributed not evenly but proportionally. Contribution to the study of inequalities was Kuznets (1955) who examined income inequality and, based on empirical evidence, argued that income inequality arises as a result of economic development, increases in the early stages of economic development as a result of industrialization, then declines in later stages. He illustrated the income inequality on the inverted U-shaped curve, which illustrates the hypothesis that there is inequality in income and economic growth. Kuznets hypothesis has been questioned,

Fields (Fields 2001) states that it is not a growth entity that leads to economic inequality, but the nature of economic growth that determines the development of inequalities, that is, according to Fields the effect of growth inequality depends on economic dualism, employment structure, land division, opening up of capital markets and the overall level of human capital. According to Stiglitz, economic inequality affects the pace and nature of economic growth, and not vice versa. (Stiglitz 2012).

Cowell (2009) associates inequalities with social and economic problems, recognizing them as a sign of deviating from the ideal state. McKay (2002) in his work describes inequality as the approach of different people to different degrees of distributed phenomenon, often in terms of income, consumption, or other dimensions of living standards (level of education, health status). According to several authors, the causes of inequality also stem from the level of education, which is influenced by access to education, because people with low levels of education have more difficult access to employment opportunities. (Berger, 2008).

At present, inequalities resulting from under-education can be manifested mainly by new technologies as demand for highly skilled workers is increasing (Goldin, Katz, 2007). As demand for these workers increases, it leads to a reduction in middle-income earnings, which leads to polarization of the distribution of jobs in the US and in several European countries.

Corruption also plays an important role in the growth of inequality. Corruption can affect inequalities in various ways, for example through growth rates, tax systems, social programs, property ownership, education.

To the study of inequalities contributed in his book *The Capital of the 21st Century* Thomas Piketty, who considers politics and ideology as the cause of economic inequality and not natural laws or technological transformations of society. He opposed property differences between the poorest and the richest, criticizing the disproportionately high salaries of managers and bankers, and wants to change social and tax laws effectively. He critically opposed the distribution of capital, he identified with prosperity (not only the ownership of buildings, money through software or patents or know-how). According to him, the greatest problem is the mathematical

imbalance $r > g$, which has been repeated for centuries. This means that the return on capital ownership (r), for example, of an entrepreneur is normally greater than the performance of the economy itself (g).

1 Inequality of income and poverty

Since inequality is a very complex and multidimensional phenomenon, each approach specifies a possible factor of inequality without excluding the relevance of other approaches. One is the amount of income. Income inequalities are currently growing strongly, driven by rapid technological developments and globalization, as a high-income society is created, with only a small number of people working at lower wages. According to the Gini coefficient, the largest income inequalities are in the US, South America and Africa. (Fig. 1).

Figure 1. Gini Coefficient By Country 2019

Source: <http://worldpopulationreview.com/countries/gini-coefficient-by-country/>

Income inequalities are the cause of many social problems, especially the increase in poverty, which is highest in countries with higher income inequalities. According to an analysis of the countries with the greatest reduction in absolute poverty in 2012-2017, the countries of Chile, El Salvador and the Dominican Republic showed that the increase in the income of low-income households contributed most to this reduction,

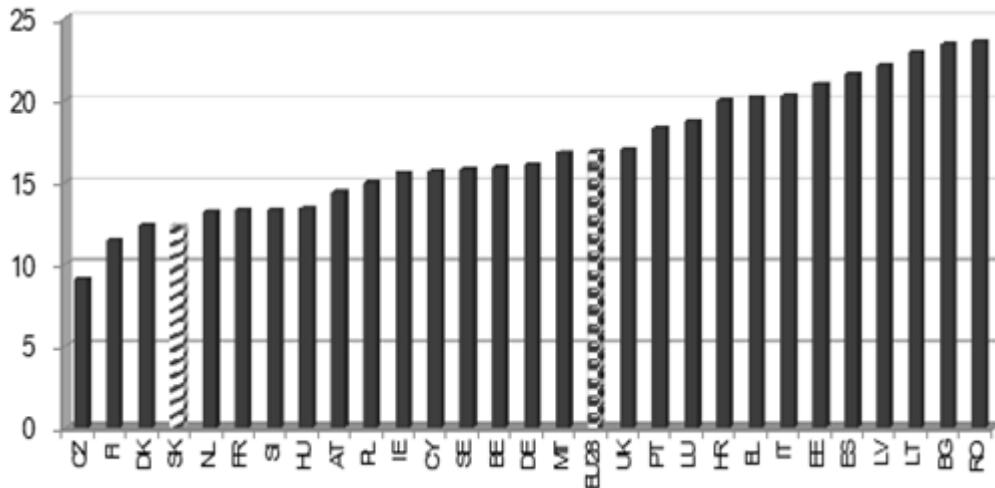
while in Costa Rica, Panama and Uruguay transfers of poor households. The United Nations Economic Commission for Latin America (ECLAC) noted the importance of strengthening wage growth, the provision of public transfers and the social protection system.

In general, to characterize the poor population in society, a poverty risk threshold (60% of median equivalent disposable income - after social

transfers) has been set to express the proportion of the population living in poverty. It is a relative poverty line that measures the extent to which household finances fall below the central income level of society. This indicator mainly reflects the risk of poverty and is dependent on the socio-economic development of society in the country.

Based on EU SILC 2017, the risk of poverty in the Slovak Republic was 12.4% (men 12.4%, women 12.3%), which is below the EU28 average (16.9%). In comparison with individual EU28 countries, the Slovak Republic is among the countries with the lowest risk of poverty, which is affected by low income inequality. (Fig. 2).

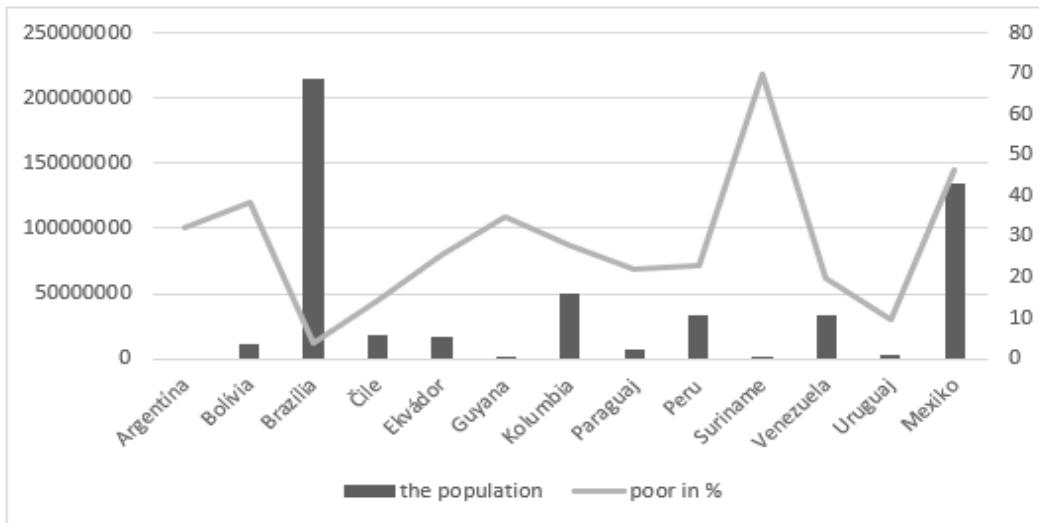
Figure 2. Poverty risk rate in individual EU countries (EU SILC 2017)

Source: processed according to data of the Statistical Office of the Slovak Republic, EU SILC 2017

In 2017, 42.3% of Sub-Saharan African people lived in absolute poverty, respectively below the international dollar. Around 27.4% of the population in Africa suffered from high food insecurity due to low income in 2016. The level of serious food insecurity refers to € 333.3 million residents. This is particularly alarming in East Africa, where there is a suspicion that 1/3 of the population is undernourished. Chronic malnutrition contributes to the stunting of children under the age of 5, which may have a negative impact on their future development (the child is too poor in height). It occurs mainly in the eastern, central and western parts of Africa.

Sub-Saharan Africa is the region with the highest child mortality. (Figure 3). As for Europe, in 2017 was 113 million, respectively 22.4% of Europeans at risk of poverty and social exclusion. This is due to low incomes (85.3 million, 16.9% of the EU population), severe material shortages (33.1 million - 6.6%) or low work intensity (short-term jobs) (35.3 million, 9.5%). Women poverty in Europe is higher, reaching 23.3% in 2017. Male poverty was 21.6% and poverty rate among young people under 18 was 24.9% and between 18 and 24 was 29.2%.

Figure 3. Population below the poverty line in % 2018

Source: Index Mundi. Graph: Population Below Poverty Line 2018. available from: <https://www.indexmundi.com/g/r.aspx?v=69>

2 Poverty in the Slovak Republic

Poverty and social exclusion are broad, complex and multidimensional, mainly related to factors such as income and living standards, opportunities for education and decent work, social protection, housing, access to health care, etc. The measurement of poverty and social exclusion is mainly based on the harmonized EU SILC (Survey of Income and Living Condition) on income and living conditions. It is the main source for calculating not only income indicators such as poverty risk, but also indicators for a more comprehensive assessment of poverty and social exclusion, namely material deprivation or a grouping of indicators to measure the risk of poverty or social exclusion. (Figure 4)

Based on the EU SILC 2017 survey, 856.2 thousand people were at risk of poverty or social exclusion in Slovakia. people, which represented 16.3% of the total population. Compared to the results for EU SILC 2008, up to 255 thousand people at risk of poverty or social exclusion.

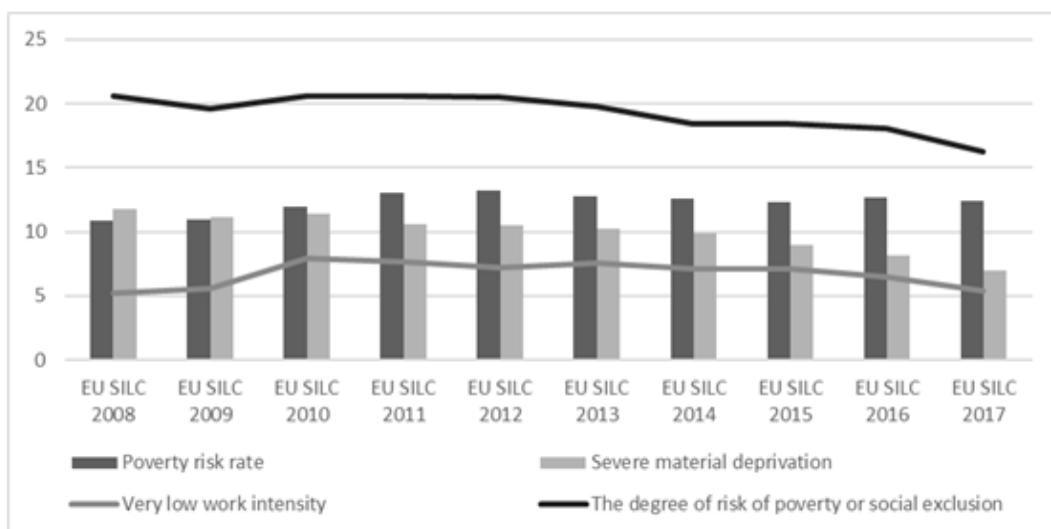
Based on EU SILC 2017, the risk of poverty in the Slovak Republic was 12.4% (men 12.4%,

women 12.3%), which is below the EU28 average (16.9%). In comparison with individual EU28 countries, the Slovak Republic is among the countries with the lowest risk of poverty, which is affected by low income inequality.

The most at risk of poverty or social exclusion according to EU SILC 2017 were single-parent families with children - 45%, multiple families with more than three children - 35.4%, individuals under 65 years - 30.7% and last but not least individuals – 23.5%. In terms of age distribution, the riskiest group is children aged 0 - 17 (22.5%), resp. children aged 0 - 15 years (22.1%).

Depending on the type of household, the greatest risk of poverty is for families with three or more children (35.4%), single parents with at least one child (37.3%) and individuals under 65 (25.8%). The lowest risk of poverty was recorded for households with two adults, at least one of whom is over 65 (4.0%).

Figure 4. Development of individual indicators forming a grouping of indicators as well as the risk of poverty itself or social exclusion rate in %

Source: processed according to data of the Statistical Office of the Slovak Republic

3 Lack of income affects the increase in the number of homeless people

Homelessness is also caused by insufficient access to housing. Expenditure on housing also has an impact on the risk of poverty or social exclusion. The EU SILC 2017 survey showed that in 8.4% of the population housing expenditures account for more than 40% of household disposable income. For people at risk of poverty, the situation is more severe as up to 38.9% of them live in households with housing expenditures of more than 40% of households' disposable income. According to the survey in 2017, according to the type of housing ownership, the largest and most burdened cost is the group of households dependent on housing in subleases (at reduced price or free of charge) and represents 21.3% of households. In the case of owners of a flat with a mortgage or a housing loan, it decreased from 15.1% to 8.6% (by 6.5 pp). Up to 36.4% of people in crowded flats and houses lived in Slovakia, which is well above the EU28 average (15.7%). Households with three or more children (62.0%) and individuals with at least one child (53.4%) are most affected by this situation. Another important factor is the ownership relationship to housing, as crowded dwellings are most often occupied by sublets, provided at market or reduced prices or free of

charge (the value is the same in both cases 57.1%). A serious factor is the condition of the dwelling, respectively its quality. According to the EU SILC 2017 survey, 6.7% of the population lived in dwellings with roof and damp walls and 2.9% of the population in too dark dwellings.

The lack of affordable housing contributes significantly to the reduced birth rate, as postponement of family formation is postponed by up to 45% of young people, mainly due to the inaccessibility of their own housing. Up to 74% of young people between 18 and 34 years of age live in Slovakia with their parents, the highest proportion in the European Union.

The Slovak Republic has 329 dwellings per thousand inhabitants, which is one of the lowest shares in the European Union. At the same time, the Slovak Republic has a shortage of affordable rental apartments, whose share represents only 3% of the total number of apartments. These negative indicators mean that low-income groups of the population are unable to secure and maintain stable housing.

The state has also significantly contributed to this unflattering situation in the field of homelessness, with insufficient protection

against evictions in the event of default on various loans granted mainly by non-banking companies, as well as reduced availability of several public services by reason of the determination of their territorial jurisdiction by the applicant's domicile, not by the place of usual residence.

4 Aid for the homeless in the V4 countries

Homelessness is an extreme form of poverty. Our society understands homelessness as a complete absence of housing, respectively as the absence of adequate and dignified housing. In relation to homeless people, it is also common to talk about complex social failure syndrome. What this means is that these people have not been able to participate in a way of life that is standard for most of the population. It is this "behavior" that will later lead to the loss of background, life security and social exclusion. At the same time, the word 'home' cannot be understood simply as a 'roof over your head'. From a sociological point of view, the "home" is a coherent circle of close people, filled with a sense of belonging, supported by the material environment in which one resides. Therefore, the phrase "to be homeless" is deeper than "to be without a roof over your head". The first is solitude, the extraction of isolation, the pain of exclusion, frustration and despair, which can lead to self-destruction.

Slovak legislation does not have a definition of homeless people. It incorporates them under the category of citizens in material or material need. The public perceives the homeless as obvious, hidden and potential homeless. Homeless people who use public spaces to sleep are described by the public as overt homeless. Homeless people who use various facilities for sleeping (shelters, hostels, etc.) designate the public as hidden homeless people, as they are not visible at first sight, but we must state that even this group of homeless people does not have their own home. Potential homeless persons are persons or households who live in their apartment or in a sublease, but their housing is threatened by an ongoing execution, respectively long-term unemployment.

Homelessness in Hungary has become a visible street phenomenon after 1990, with people who have already lost their rural roots on the street without a social system to help these homeless people. Until then, the state tried to solve this problem by creating workers' dormitories and other social services. In the Czech Republic, they try to tackle homelessness through field social work. Based on experience requires personal care of the person. As part of short-term assistance, there is a mobile medical office that investigates the homeless and tries to prevent the spread of infectious diseases. In the Republic of Poland is constantly increasing the number of homeless is still. State policy considers homelessness to be a state of exclusion. Laws order to help the homeless. Most of the aid is provided not by local governments but by NGOs. Responsibility under the law rests with self-government, but practically the homeless are dealt with by NGOs.

In the Slovak Republic after 1948, in a socialist society, problems with people who could not join the system disappeared. There were prisons, psychiatric hospitals, homes of various types. The successful socialist society was externally presented by the working people, the word homeless practically did not exist. After 1989, the company has already accepted the status of 'homeless'. In the Slovak Republic there is still no law on social housing that would address the issue of homelessness in legislative and systematic terms. All services for homeless people are organized by enthusiasts, eventually Christian organizations and civic associations. In almost every Slovak city there are dormitories, emergency housing, shelters, in some even daily food supply centers. There are social services facilities where counseling works well and where there is the possibility of personal hygiene and clothes washing. In addition, social workers regularly go out in the field to provide personal assistance and other unpaid services.

According to Olah (2015), there have been several attempts in recent decades to address this relatively new social phenomenon so called social legislation (from Act No. 195/1998 on Social Assistance to Act No. 448/2008 on Social Services, or Act No. 305/2005 on the Social and Legal Protection of Children of the Asocial Curator and Act No. 417/2013 on Assistance in

Material Need). There are no records of homeless people in Slovakia or other countries. It is impossible, because under the evidence is understood the detection of some identification data, which people in difficult life situations often do not have. As a rule, however, some homelessness detection works abroad.

Currently, there is no regular survey of homeless people in Slovakia. The Statistical Office of the Slovak Republic in the Population and Housing Census conducted in 2011 reached 23,483 homeless people, without focusing on people sleeping in the street / homeless people. The worst is Bratislava. Homeless people are especially looking for big cities, where they have the highest chance of employment or find a dormitory or dormitory.

Housing first program

Housing first plays an important role in ending homelessness, as it offers fast access to a permanent home in combination with mobile support. It is a suitable and stable housing with a lease and fair conditions. According to an American study, up to 80% of homeless people maintain housing by promoting social work (Tsemberis, 2010). This concept of help was developed by Dr. Sam Tsemberis in New York. Housing first is designed for people who need intensive social support to be able to leave homelessness. Housing provision is the primary activity of the program, which improves the living situation of homeless people, improves their health and wellbeing. Research has shown that this approach to tackling homelessness is sufficient for a person to gradually break free from social problems, primarily because of the security he or she feels through housing. By providing housing first, it differs from other homeless programs, as these programs require homeless people, for example, to be homeless they have given up alcohol and drugs, and this is an unsustainable condition, which makes these programs unsuccessful. In the Housing first program, clients are motivated to deal with their addictions, but this is not required and conditioned by the loss of housing.

In 2013, the Housing first Europe research project revealed that 70% of Housing first users in Amsterdam reduced drug use, 89% confirmed

an improvement in their quality of life and 70% improved their mental health (Please, 2017, p. 28). If housing is lost, they will be offered other housing, where they continue to be supported. From an economic point of view, the Housing first program seems to be more efficient, as it saves money, for example, for the emergency services, as well as in the judiciary and the prison.

Housing first, however, is not a miracle cure that would eliminate all the negative consequences of homelessness. There are people, usually between 5% and 20% of clients, who are not even able to provide and ensure a sustainable abandonment of homelessness.

Conclusion

After the social change in 1989, homeless people became part of public space in Slovakia again. They concentrate mainly in the urban environment, where they find better conditions for survival. Majority society sees, feels, compassion, or rejects them. The causes of homelessness are different, whether or not they are the fault of man. The most common causes of loss of home are especially leaving the parent house, marriage breakdown, eviction due to debt, leaving because of family problems, fraud, experience of violent behavior, loss of employment, drugs, alcohol. People in housing need an unsuitable environment for their lives, which causes further damage to their social status. However, many homeless people cannot get out of their situation on their own.

The state has also contributed significantly to this unflattering situation in the field of homelessness, with insufficient protection against evictions in the event of default on various loans granted mainly by non-banking companies, as well as reduced availability of several public services by reason of the determination of their territorial jurisdiction by the applicant's domicile, not by the place of usual residence.

One of the possible solutions is the support of social agencies of rental housing. Their main

mission is to rent flats from landlords, especially on the commercial market, whereby they guarantee long-term lease to these landlords, thus gaining more favorable price conditions compared to regular tenants. At the same time, unlike direct rent to persons belonging to vulnerable groups, landlords perceive the agency as a reliable partner, without the threat of non-payment of rent. (Fico, M.; Ondrušová, D., 2018, p. 75). For social rental agencies to operate in the Slovak Republic, it is necessary to adopt legislation that will allow their functioning.

In conclusion, we can state that the Slovak Republic must adopt system solutions that will help reduce homelessness and help people to regain and maintain housing. These include, in particular, measures relating to the availability of social counseling as well as access to social services and more affordable housing. One of the successful solutions is also the Housing first program, which has a high success rate abroad in tackling homelessness.

Acknowledgments

The paper is the output of the research grant VEGA no. 1/0251/19 "Investments by households in housing and the possibility of their alternative use as additional income at the time of receiving the pension benefit".

References

- Berger, P., Weiss, A. (eds.) (2008). Die Transnationalisierung der Sozialstruktur. Wiesbaden: VS Verlag für Sozialwissenschaften.
- Cepal. Poverty in Latin America. 2019. available from:
<https://www.cepal.org/en/pressreleases/poverty-latin-america-remained-steady-2017-extreme-poverty-increased-highest-level>
- Cowell, F. A. (2009). Measuring Inequality. Oxford (Oxford university press). available from:
http://www.scribd.com/laurent_duval/d/93901101-Cowell-F-2009-Book-Measuring-i
- Goldin C., Katz, L. (2007), Long-Run Changes in the Wage Structure: Narrowing, Widening, Polarizing, Brookings Papers on Economic Activity, n. 2, pp. 135-65.
- Fico, M., Ondrušová, D. (2018). Podkladový materiál koncepcie prevencie a riešenia bezdomovectva na národnej úrovni. Bratislava: Inštitút pre výskum práce a rodiny. available from: https://www.ceit.sk/IVPR/images/IVPR/vyskum/2018/Ondrusova/podkladovy_material_koncepcie_ondrusova_2018.pdf, [cit. 27.10.2019].
- Holpuch, P. (2011). Bezdomovectví jako přístup k životu. Biograf (54): 112 odst. available from: <http://www.biograf.org/clanek.php?clanek=v5401>, [cit. 27.10.2019].
- Kuznets, S. (1955). Economic Growth and Income Inequality. American Economic Review. 1955, Volume, 45, No. 1, pp. 1-28
- McKay, A. (2002). Defining and Measuring Inequality. London (Economist Resource Centre). available from: <http://www.odi.org.uk/resources/docs/3804.pdf>
- MDaV SR: Koncepcia štátnej bytovej politiky do roku 2020. Schválená uznesením vlády SR č. 13 zo 7. januára 2015.
- MDaV SR (2018). Správa o plnení zámerov Koncepcie štátnej bytovej politiky do roku 2020. available from: <https://www.mindop.sk/ministerstvo-1/vystavba-5/bytova-politika/dokumenty/koncepcie>, [cit. 27.10.2019].
- MPSVaR SR (2018). Správa o sociálnej situácii obyvateľstva SR za rok 2017. available from: <https://www.employment.gov.sk/files/slovensky/ministerstvo/analyticke-centrum/sprava-socialnej-situacii-obyvateľstva-slovenskej-republiky-za-rok-2017.pdf>, [cit. 2.11.2019].
- MPSVaR SR (2019). Správa o sociálnej situácii obyvateľstva SR za rok 2018. https://www.employment.gov.sk/files/slovensky/ministerstvo/analyticke-centrum/2019/material_sprava_o_soc_situacii_obyvatelstva_sr_2018_vlada.pdf, [citované 28.10.2019].
- Oláh, M. (2016). Sociálna práca v praxi: Najčastejšie problémy praktickej sociálnej práce. Vydanie prvé. Bratislava : Iris, 2016. 398 s. ISBN 978-80-89726-58-5.
- OSN (2015). Transformujeme nás svet: Agenda 2030 pre udržateľný rozvoj. available from: <https://www.minzp.sk/files/oblasti/udrzelatelný-rozvoj/sdgs-dokument-sk-verzia-final.pdf>, [cit. 28.10.2019].
- Piketty, T. 2(015). Kapitál v21. storočí. Bratislava: Ikar, 2015. 752 s. ISBN 9788055142487
- Pleace, N. (2017). Evropská príručka Bydlení predevším. Praha: Úřad Vlády ČR – Sekce pro lidská práva. ISBN 978-80-7440-159-6.

- Prudký, L., Šmídová, M. (2010). Kudy ke dnu. Analýza charakteristik klientu Naděje, o. s., středisko Praha, Bolzanova. Praha: Socioklub. ISBN 978-80-8614-068-1.
- Ružička, J. (2015). Srovnání nástroju pro mapování bezdomovectví na místní a regionální úrovni. Praha: FHS UK.
- Scanlon, K., Arrigoitia, M. F., Whitehead, Ch. (2015). Social housing in Europe. Swedish Institute for European Policy Studies. <http://eprints.lse.ac.uk/62938/>, [cit. 29.10.2019].
- Smith, A. (2008). The Wealth of Nations. Vydavateľstvo: Oxford University Press. ISBN: 978-0-19-953592-7.
- Stiglitz, J. (2012). The Price of Inequality. How Today's Divided Society Endangers Our Future. New York: W. W. Norton & Company, 2012. ISBN 978-0-393-08869-4.
- Suchalová, A., Staroňová, K. (2010). Mapovanie sociálneho bývania v mestách Slovenska. Bratislava: ÚVP FSEV UK. ISBN 978-80-89244-71-3.
- ŠÚ SR (2013). Koľko nás je, kde a ako bývame – vybrané výsledky sčítania obyvateľov, domov a bytov 2011. <https://www.slovak.statistics.sk>, [cit. 2.11.2019].
- Vašát, P., Gibas, P. (2018). Žít (mezi) miesty: Geografie lidí bez domova (Living (in-between) places: The geography of homeless people). In Osman, R., Pospišilová, L. (eds.). Geografie „okrajem“: Každodenní časoprostorové zkušenosti. Praha: Karolinum, s. 331–362.
- VÚPSV (2019). Sčítání osob bez domova v České republice 2019. Kategorie bez střechy a vybrané kategorie bez bytu podle typologie ETHOS. Praha: Výzkumný ústav práce a sociálních věci, v.v.i. ISBN 978-80-7416-351-7.
- Terminski, B. (2011). The right to adequate housing in international human rights law: Polish transformation experiences. Revista Latinoamericana de Derechos Humanos. 22 (2), 219 – 241.
- Tsemberis, S. (2010). Housing First: Ending Homelessness. Promoting Recovery and Reducing Costs. In Gould Ellen I., O'Flaherty B. (eds.). How to House the Homeless. Russell Sage Foundation: New York.
- Zákon č. 443/2010 Z. z. o dotáciach na rozvoj bývania a o sociálnom bývaní v znení neskorších predpisov.
- Zákon č. 112/2018 Z. z. o sociálnej ekonomike a sociálnych podnikoch v znení neskorších predpisov

Contact

Jarmila Vidová, Ing., PhD., MBA.
Faculty of National Economy
Department of Economic Policy
University of Economics in Bratislava,
Dolnozemská cesta 1
852 35 Bratislava
Slovak Republic
e-mail: jarmila.vidova@euba.sk

Peter Sika, doc., Ing., PhD.
Faculty of National Economy
Department of Social Development and Labour
University of Economics in Bratislava,
Dolnozemská cesta 1
852 35 Bratislava
Slovak Republic
e-mail: peter.sika@euba.sk

VZŤAH MIGRÁCIE A MAKROEKONOMICKÝCH UKAZOVATEĽOV RAKÚSKA

Magdaléna TUPÁ

Abstract

This study aims to evaluate the economic gains and losses from the migration - the immigrants from the new EU member states (Central Europe) and the influx of refugees from the third countries - in Austria. The study evaluates of economic gains and losses from the labor force migration, while determining the economic impacts of the two above mentioned migration waves on Austrian economy. Analysis say in favor of benefits which create working immigrants from Eastern and Central Europe in Austria. Migrants from refugee crisis represent increased demands on public finances associated with their protection, asylum procedures, the process of economic and social integration. Rate only economic losses and benefits of immigration in this category of immigrants is inadequate (human life represents highest value).

Abstract

Cieľom štúdie je zhodnotiť ekonomicke prínosy a straty migrácie pristáhovacov z nových členských štátov EÚ (stredná Európa) a imigrácie utečencov z tretích krajín do Rakúska. Štúdia hodnotí ekonomicke zisky a straty z príchodu pracovných sil a zároveň určuje ekonomicke vplyvy oboch vyššie uvedených migračných vln na rakúsko hospodárstvo. Analýza hovorí v prospech ziskov, ktoré vytvárajú pracujúci pristáhovaci z východnej a strednej Európy v Rakúsku. Utečenci predstavujú zvýšené nároky na verejné finančie spojené s ich ochranou, azylovými postupmi, procesom hospodárskej a sociálnej integrácie. Hodnotiť čisto ekonomicke straty a prínosy z imigrácie tejto kategórie imigrantov je nesprávne (život človeka predstavuje pre vyspelú spoločnosť najvyššiu hodnotu).

Key words

Migration, labour immigrants, refugees, economic grains, economic losses

Kľúčové slová:

migrácia, pracovní imigranti, utečenci, ekonomicke prínosy, ekonomicke straty

JEL Classification: F22.

Úvod

Pracovná migrácia zo Slovenskej republiky po skončení prechodných období zo strany pôvodných štátov Európskej únie je dôkazom naplnenia jedného zo základných pilierov tohto integračného zoskupenia a je prvou z dvoch tvári migrácie. Druhú jej tvár predstavujú utečenci, teda osoby prenasledované a ohrozené na živote vo svojej domovskej krajine, a preto odchod do vyspelých, demokratických krajín predstavuje pre nich „zasľúbenú zem“, bezpečnú, schopnú a ochotnú sa o nich postarať. Proimigračne orientovaná politika niektorých krajín Európskej únie bola v roku 2015 počas migračnej krízy v Európe stále častejšie zneužívaná k ekonomickej migrácii z tretích krajín. Demografická štruktúra obyvateľstva v cieľových krajinách s pozitívnym prístupom k imigrantom je dlhodobo nepriaznivá, čo sa zároveň negatívne prejavuje

na vývoji ukazovateľov trhu práce. Aj Slovenská republika sa s týmto problémom v posledných dvoch rokoch začína stretávať. Práve imigrácia predstavuje čiastočne a nie len pozitívne, no rýchle riešenie uvedených problémov. Predkladaná štúdia pojednáva o pozitívnych a negatívnych dôsledkoch na vybrané ekonomicke ukazovatele Rakúska ako cieľovej krajiny pre pracovných imigrantov zo Slovenska a zároveň ako krajiny, ktorá sa na začiatku migračnej krízy orientovala proimigračne, aj keď postupne zmenila svoj postoj až k zavedeniu imigračných kvót.

1 Teoretické východiská skúmania súvislostí migrácie a hospodárskeho rozvoja Rakúska

V skúmaní migrácie pracovnej sily v krajinách strednej Európy spravidla dominuje

analýza intenzity a rozsahu migračných tokov pracovnej sily do zahraničia (Divinský, 2005; Blanchflower DG, Shadforth C., 2009; Rosenow, 2009; 2010; Schaeffer, 2010; Kordoš, 2014; Simkus, 2014) a menej často sa analyzujú jej ekonomickej a sociálne dopady. V odborných a vedeckých prácach je migrácia hodnotená ako pozitívny jav tak pre zdrojovú krajinu ako aj pre prijímajúcu krajinu (Daugéliené, 2007, Favell, A., 2014). Vplyvu pracovnej migrácie na zamestnanosť a mzdy je pozornosť venovaná v odborných a vedeckých štúdiach len zriedkavo (Čekanavičius, Kasnauskienė, 2009; Schaeffer, 2010, Polakowski M.; Szelewa, D., 2016). Analýza migrácie sústredí pozornosť na skúmanie jej vplyvu na mieru nezamestnanosti (Karbach, 2005; International, 2012), pričom vplyv na mzdy je skúmaný len okrajovo (Daugéliené 2007; Drinkwater, 2009).

Ekonomickým dopadom najväčších rozmerov v novej ekonomike je migrácia schopných a talentovaných ľudí, vytvárajúcich inovácie, ktoré sú zdrojom najvyššej pridanej hodnoty pre hospodárstvo, tzv. brain-drain (Kazlauskienė, Rinkevičius, 2006; Daugéliené, 2007; Polakowski M., Szelewa D., 2016). V súvislosti s uvedeným sa do pozornosti dostávajú myšlienky o možných obrovských stratách pre krajinu emigrácie (Divinský, 2009) a významných prínosoch pre krajinu imigrácie, ktorá takto získava beznákladovo pripravenú pracovnú silu. Nadobudnutie nových pracovných skúseností či jazykových zručností je hodnotený rovnako ako veľmi pozitívny (Adepoju, et all, 2010; Kazlauskienė, Rinkevičius, 2006). Potom, pri návratovej migrácii, je možné tieto poznatky a skúsenosti efektívne zúročiť v domovskej krajine navrátilca (Jančíková, 2014).

Pozornosť je venovaná aj bezpečnostným aspektom migrácie, terorizmu a stúpaniu kriminality kde podozrivími či odsúdenými sú imigranti. (Karabinčík, F., Balga, J., 1997; Haládik, J., Csámpai, O., 2002; Andersson, R., 2016).

Napriek významnosti problematiky odborná a vedecká komunita, verejná mienka, tvorcovia politík, štátne inštitúcie a masmédiá nedisponujú informáciami a poznatkami o migrácii, či úž pracovnej alebo utečeneckej. Jej rozsah a intenzita je vo väčšine prípadov na úrovni odhadov, predpokladov, uvažovaní a úsudkov.

Presná bilancia migračných tokov zo Slovenska do zahraničia či imigrácia do Rakúska, rozsah a intenzita v čase a priestore, vplyv na zamestnanosť, skúsenosti z návratu, výpočet alebo hodnotenie bilancii strát a prínosov z migrácie pre spoločnosť, štát a prípadne pre samotných migrantov zatial absentujú tak v opatreniach a politike štátu, organov samosprávy, ako aj v odborných a vedeckých prieskumoch a publikáciách.

2 Ciel a metodológia

Cieľom predkladanej štúdie je na základe metódy analýzy zistiť vplyv pracovnej imigrácie a utečeneckej migrácie na vybrané ekonomicke ukazovatele Rakúska.

Dvojitý postoj Rakúska ako cieľovej krajiny v prístupe k jednotlivým druhom migrácie mal rozdielne dôsledky, na ktoré štúdia poukazuje. Na jednej strane strach z veľkého rozsahu pracovnej imigrácie z krajín strednej a východnej Európy, ktorý vyústil do uplatnenia najvyššieho rozsahu prechodných opatrení aj voči Slovensku. Na druhej strane utečenecká migrácia v roku 2015 a postoj Rakúska ako krajiny, ktorá svojím prístupom ochraňovala život človeka a vyjadriala mu najvyššiu úctu, čo bolo však mnohými prichádzajúcimi imigrantmi zneužité k ekonomickej migrácii. Na uvedené krajina reagovala postupnými reštriktívnymi opatreniami, ktoré vyústili k stanoveniu kvót, koľko utečencov ročne je krajina ochotná prijať a pomôcť im v integračnom procese.

Zdrojom použitých údajov k analýze je Štatistický úrad Rakúska, Spolkové ministerstvo práce a sociálnej starostlivosti Rakúska a Štatistického úradu SR. Údaje o imigrácii predstavujú obyvateľstvo Rakúska s migračným pozadím (1. a 2. generácie) pochádzajúce zo Statistic Austria, časť Demografická štruktúra. Následne je použitý ukazovateľ zamestnaní imigrantov, ktorý vyjadruje uplatnenie imigrantov na trhu práce, ich zdrojom je rovnako Statistic Austria, v časti Trh práce. Vybrané makroekonomicke ukazovatele používané v analýze vychádzajú rovnako z národnej štatistiky Rakúska. Priemerné hrubé mzdy, ako hlavný motivačný faktor imigrantov, vychádzajú z údajov Spolkového ministerstva práce a sociálnej starostlivosti Rakúska. Údaje o

imigrácií Slovákov do Rakúska pochádzajú zo štatistik Statistic Austria, o zamestnaných Slovákoch zo zdrojov Spolkového ministerstva práce a sociálnej starostlivosti Rakúska. Údaje o pracovnej migrácii z sme podrobili porovnaniu s údajmi Výsledkov výberového zisťovania pracovných síl ŠÚ SR, ktoré v časti Migrácia zachytáva krátkodobú emigráciu Slovákov do zahraničia v podrobnejšom členení, čo predstavuje jediný relevantný zdroj štatistických údajov o pracovnej emigrácii slovenských občanov, ktorí sú majú povinnosť odhlásiť sa z trvalého pobytu na území SR, no robia tak len zriedkakedy.

Pre vyhodnotenie údajov boli použité metódy regresnej a korelačnej analýzy vrátane testovania štatistickej významnosti, či kontroly vhodnosti výberu použitého modelu. Regresná analýza bola postavená na zhromaždených údajov za 17 rokov (2002 – 2018), v prípade Slovákov emigrujúcich do Rakúska za 11 rokov (zisťovanie krátkodobej pracovnej emigrácie Slovákov v štatistických databázach je sledované len od roku 2008). Možnosť existencie vzťahov závislosti medzi imigráciou a vybranými makroekonomickými ukazovateľmi je posudzovaná na základe štatistickej významnosti použitých modelov. Interpretácia výsledkov rešpektuje súčasné ekonomicke a migračné teórie. Závislosť je vyjadrená ako viac či menej výrazná opakována tendencia, ktorá sa vyskytuje v rôznom mieste a čase realizuje v rôznej podobe. Stochastická závislosť je charakteristická variabilitou individuálnych prípadov a prejavuje sa vplyvom rady nepozorovaných a rôzne pôsobiacich faktorov. Označujeme ju ako korelačnú závislosť. Tu rozlišujeme závislú a nezávislú pre-mennú (x a y , $Y = f(x)$), pričom pri korelácií dvoch veličín môžeme hovoriť o jednoduchej korelačnej závislosti. Grafickým vyjadrením závislosti dvoch premenných je bodový diagram. Tu v pravouhlej súradnicovej sústave zaznamenávame jednotlivé prípady ako body v rovine súradníc, a tými sú hodnoty jednotlivých závisle a nezávisle premenných. Rovnica pre lineárny model má tvar $y' = b_0 + b_1x$. Následne je potrebné zistiť intervaly spoľahlivosti parametrov b_0 a b_1 , ktoré je možné porobiť regresiou. F-test štatistickej významnosti modelu prostredníctvom porovnania vysvetliteľnej variability (suma štvorcov modelu) a nevysvetliteľnej variability

(reziduálna suma štvorcov). Na významnosť parametrov poukazuje hodnota P-value a model je verifikovaný sig. F.

3 Slovenská republika ako zdrojová krajiny pracovnej emigrácie do Rakúska

Slovenská republika od svojho vzniku ako samostatnej krajiny bola krajinou, v ktorej dominovala emigrácia. Imigrantmi bola vnímaná spravidla ako tranzitná. Vychádzajúc z platných migračných teórií to bolo práve dôsledkom politickej a ekonomickej nestability, nižszej životnej úrovne, vysokej miery nezamestnanosti a pod. Naopak práve negatívny vývoj ekonomických ukazovateľov, ale aj ďalšie spoločenské a kultúrne činitele, predstavovali push faktory, ktoré podnecovali stále väčší počet Slovákov odchádzajúcich z krajiny za prácou do zahraničia. Vstup do Európskej únie v roku 2004 a uplynutie prechodných období vstúpil do platnosti v plnom rozsahu článok 45 Zmluvy o fungovaní Európskej únie s následnou sekundárnu legislatívnu úpravou Súdneho dvora. Tým Slováci získali právo hľadať si zamestnanie v inom členskom štáte, pracovať tam bez pracovného povolenia, prebývať v ňom za týmto účelom, ale aj zostať v ňom po ukončení zamestnania. Judikatúra zaručovala občanom našej krajiny rovnaké zaobchádzanie ako je štandardne uplatňované na štátnych príslušníkov domovskej krajiny, pokiaľ ide o prístup k zamestnaniu, pracovné podmienky a všetky ďalšie sociálne a daňové výhody. (Habaník, Koišová, 2012; Dagiļiene, et all, 2014). V kombinácii s uplatňovanou migračnou politikou Rakúska, ktorej cieľom bolo prilákať chýbajúcich kvalifikovaných pracovníkov, spôsobili zmeny v emigrácii pracovnej sily zo Slovenskej republiky (tabuľka 1). Rakúsko sa stalo najčastejšie volenou krajinou zo strany emigrujúcich Slovákov. Rast krátkodobej emigrácie do Rakúska v rokoch po hospodárskej kríze bol významný a v roku 2017 dosiahol svoje maximum, kedy do krajiny za prácou zo Slovenska odišlo viac ako 55 tisíc ľudí. V roku 2018 sa ich počet výrazne znížil a dosiahol úroveň 42,1 tisíc osôb. Počet krátkodobo emigrovaných osôb do Českej republiky klesá a v posledných rokoch dosahuje historické minimum.

Tabuľka 1. Vývoj krátkodobej pracovnej emigrácie SR podľa cieľovej krajiny v období od roku 2004 do 2018

	krátkodobá pracovná emigrácia zo SR										
	ČR	VB	Maďarsko	Rakúsko	Írsko	Nemecko	Taliansko	Holandsko	Francúzsko	Španielsko	Iná
2004	69,5	7,8	9,8	8,6	1,4	8	4,1	0,7	*	*	8,2
2005	65,3	17,1	13,3	10,8	4,1	6	2,3	1	*	*	14,9
2006	70,3	25,5	18,8	12,3	8,8	9,1	6,9	3,1	*	*	13,2
2007	72,9	29,7	18,5	18,4	10,5	10,4	7,9	2,8	*	*	12,5
2008	67,5	19,3	18,2	17,3	7,3	10,1	8,7	3,5	*	*	10,1
2009	47,9	15,1	14,8	22,2	3	8,4	3,2	5,7	1,7	2	7,8
2010	51,2	10,4	11,4	24,9	3,5	5,6	3,1	4,5	0,7	1,5	8
2011	43,3	9	9	24,8	1	7,6	4	6,1	1,3	1,7	6,8
2012	46,3	7,3	6,6	31,1	1,3	10,3	4,3	5,2	1,5	1,5	7,4
2013	41,3	9,3	5,6	40,8	1,7	14	4,4	4,2	1,8	1	10,2
2014	39,4	10,8	4,8	38,1	1,5	18,5	2,7	4,8	0,9	1	13,7
2015	40,3	8,9	6,4	49,7	1,7	27,6	2,3	2,4	3,1	1	17,2
2016	40,4	6,5	7,3	48,8	0,9	25,8	4,1	6,3	2,5	0,2	10,7
2017	35,1	3,9	8,8	55,6	0,3	24,9	3,6	4,1	1,5	0,5	11,3
2018	32,7	3,5	9,5	42,1	*	28,8	2,5	3,8	1,9	0,4	12,4

*v rokoch 2004 až 2008 Francúzsko a Španielsko/Írsko v roku 2018 sú zahrnuté v iná

Zdroj: VZPS, spracovanie autora

4 Vzťah ukazovateľov imigrácie a makroekonomickej ukazovateľov Rakúska

K zistovaniu závislosti imigrácie sme vybrali HDP ako hlavný makroekonomický ukazovateľ, hovoriaci o množstve vyrobencov tovarov a služieb na území Rakúska za rok. Vývoj tohto ukazovateľa v časovom rade vypovedá o kondícii hospodárstva krajiny. Na hodnotenie stavu trhu práce využívame zamestnanosť,

nezamestnanosť a voľné pracovné miesta. Podľa ekonomických teórií práve nezamestnanosť a nedostatok pracovných miest v krajinе pôvodu vytvára tlak na jedinca v procese rozhodovania k migrácii. Ponuka práce a dopyt po práci na trhu práce určujú výšku miezd. Z empirických výskumov vyplýva, že najvýznamnejším motívom jednotlivca migrovať za prácou do zahraničia je práve mzdrová úroveň. Uvedené makroekonomickej ukazovatele sme podrobili korelačnej analyse.

Tabuľka 2. Korelačná matica ukazovateľov imigrácie a vybraných makroekonomickej ukazovateľov Rakúska v období 2002 - 2018

	cudzinci	hrubý produkt	domáci	nezamestnanosť	priemerná hrubá mzda	voľné pracovné miesta
cudzinci	x					
hrubý domáci produkt	0,838659	x				
nezamestnanosť	0,91812	0,70586	x			
priemerná hrubá mzda	0,921541	0,826494	0,746247	x		
voľné pracovné miesta	0,653465	0,68544	0,366233	0,479886	x	

Zdroj: vlastné výpočty

Podľa tabuľky 2 korelačný koeficient určujúci závislosť medzi imigrantmi a nezamestnanosťou ale aj medzi imigrantmi a priemernou hrubou mzdkou ukazuje na takmer dokonalú závislosť. To znamená, že čím nižšia nezamestnanosť v cieľovej krajine je, tým je príťažlivejšia pre cudzincov. Samozrejme rovnako môžeme interpretovať vzťah k priemernej hrubej mzde, ktorú považujeme za rozhodujúci motivačný pull faktor v súlade s teóriou pull-push faktorov.

Značne nižšiu naviazanosť pozorujeme v súvislosti so zisťovaním korelačnej závislosti cudzincov a voľných pracovných miest. Ekonomika v dobrej kondícii, prezentovaná rastom HDP a pridanou hodnotou, generuje nové pracovné miesta. Nová ekonomika, v ktorej je hlavným výrobným faktorom ľudský kapitál vytvárajúci inovácie predstavujúce vysokú pridanú hodnotu, tak vytvára na trhu práce dopyt po pracovných miestach. Tieto zostávajú dlhšie neobsadené, pretože ponuka takto vysokokvalifikovaných ľudských zdrojov je nedostatočná. Časť nižšie a nízko kvalifikovaných pracovných miest zostáva neobsadená domácim obyvateľstvom, ktorí o ne nemajú záujem z dôvodu nízkej sociálnej prestíže, nízkej mzdojej úrovne a pod.

Pri bližšom pohľade na hospodársky vývoj môžeme konstatovať, že daný vývoj v krajinе ovplyvnila hospodárska kríza, ktorá začala krízou finančného sektora v roku 2008 a svoju silu ukázala v roku 2009. Následne vplyv jej druhej fázy je pozorovateľný v roku 2011. Rok 2015 poznačila migračná kríza a postoj Rakúska k utečeneckej migrácii ako krajiny s proimigračne orientovanou politikou.

V ďalšom kroku sme korelačnej analýze podrobili vybrané kategórie cudzincov so skúmanými makroekonomickými ukazovateľmi. V tabuľke 3 môžeme pozorovať nižšie korelačné závislosti u imigrantov z tretích krajín. Rakúsko ako krajina s proimigračne orientovanou politikou v roku 2015 pod vplyvom migračnej krízy zvolila postoj otvoreného azylového systému krajinu s myšlienkom saturácie chýbajúcej pracovnej sily imigrantmi z tretích krajín ako to bolo v povojnovej migračnej vlne tureckého obyvateľstva do Nemecka (Boswell, Ch.; Crisp J., 2019). Lacná pracovná sila schopná obsadiť nízkokvalifikované pracovné pozície, ktorými trh práce disponoval na pozadí humanizácie a pomoci utečencom ohrozeným na živote bola lákavou príležitosťou. Tento prístup sa však negatívne prejavil na ekonomike krajinu, čo podniatilo tvorcov politík prehodnotiť svoj postoj a začali zavádzat reštriktívne opatrenia.

Tabuľka 3. Korelácia počtu imigrantov podľa krajinu pôvodu s vybranými makroekonomickými ukazovateľmi v skúmanom období 2002 – 2018

	imigranti				zamestnaní Slováci *	zamestnaní imigranti
	EÚ 14	EÚ 13	tretie krajinu	Slováci		
hrubý domáci produkt	0,8525282	0,8393123	0,7556898	0,8576378	0,9676904	0,654523
nezamestnanosť	0,8410315	0,9294617	0,8886131	0,8968675	0,9394193	0,9132692
priemerná hrubá mzda	0,9918624	0,920762	0,7554665	0,9703815	0,9685124	0,9947519
voľné pracovné miesta	0,5671556	0,6261387	0,7025702	0,6094367	0,5818219	0,541006

* emigrovaní Slováci z databázy ŠÚ SR (výsledky štatistického zisťovania pracovných sôl v SR), Statistics Austria

Zdroj: vlastné spracovanie

Pri skúmaní korelačných zväzlosťí u Slovákov vidíme, že závislosť všetkých imigrovaných Slovákov evidovaných štatistickým úradom Rakúska s HDP je 0,8576, čo predstavuje veľmi vysokú závislosť, pričom závislosť pracovných migrantov do Rakúska

(krátkodobá emigrácia za prácou ŠÚ SR) je takmer dokonalá závislosť 0,9677. Túto skutočnosť môžeme vystvetliť na základe niekoľkých faktorov: geografická blízkosť (Ravenstein a jeho migračná teória), vytvorená sieť migrovaných Slovákov (teória sietí), pull

faktory – výška nezamestnanosti a mzdovej úrovne v cielovej krajine (teória pull a push faktorov), ktorých závislosť bola takmer dokonalá.

5 Vplyv miezd na pracovnú migráciu zo Slovenska a z tretích krajín do Rakúska

5.1 Regresná analýza miezd a pracovnej migrácie zo Slovenska

Regresnou analýzou sme zistovali závislosť krátkodobo emigrovanej pracovnej sily zo Slovenska do Rakúska a priemernej ročnej mzdy v Rakúsku. Predpokladáme, že počet pracovných migrantov zo Slovenska do Rakúska je závislý na mzdovej úrovni v Rakúsku ako cielovej

krajine. Regresná funkcia má tvar $y = 0,008x - 203,53$. To znamená, že nárast mzdy o 0 Eur by spôsobilo, že 203 Slovákov by sa rozhodlo nemigrovať za prácou do Rakúska (hodnota Intercept b0). Pri náraste mzdy o jednu jednotku by sa počet emigrantov zvýšil o 0,007995 (hodnota X Variable 1). Hodnota P-value pre lokujúcu konštantu je $1,6 \cdot 10^{-5}$ čo je $<0,05$ a pre regresný koeficient $4,59 \cdot 10^{-6}$ čo je $<0,05$. Regresný koeficient aj lokujúca konšanta vyjadruje štatistickú významnosť zvolenej závislosti. Hodnoty 95% spoločlivosti hovoria, že ak vzrástie v Rakúsku mzda o jednotku s 95% pravdepodobnosťou vzrástie počet pracovných migrantov zo Slovenska do Rakúska minimálne o 0,0063 a maximálne o 0,0097. (tabuľka 4)

Tabuľka 4 Regresná analýza

	Coefficients	Standard Error	t Stat	P-value	Lower 95%	Upper 95%
Intercept	-203,5313	22,1597	-9,18475	1,6E-05	-254,632	-152,431
X Variable 1	0,0079951	0,000737	10,85518	4,59E-06	0,006297	0,009694

Zdroj: vlastné spracovanie

Tabuľka 5 obsahuje vysvetlenú (regression), nevysvetlenú (residual) a celkovú (total) variabilitu. SS je suma štvorcov, df stupeň voľnosti a MS priemer štvorcov. Na vyhodnotenie analýzy rozptylu slúžil F test.

Significance F je menšia ako hladina významnosti α ($4,59 \cdot 10^{-6} < 0,05$). Nulovú hypotézu zamietame. Model je na základe F-testu štatisticky významný a zvolený správne.

Tabuľka 5 ANOVA

	df	SS	MS	F	Signif. F
Regression	1	1232,638	1232,638	117,835	4,59E-06
Residual	8	83,68569	10,46071		
Total	9	1316,324			

Zdroj: vlastné spracovanie

Korelačný koeficient sa rovná 0,9677 čo vyjadruje takmer dokonalú tesnosť vzťahu medzi mzdovou úrovňou a emigrovanou pracovnou silou zo Slovenska do Rakúska. Koeficient

determinácie znamená, že sme modelom na 93,64% vysvetlili závislosti skúmaných premenných, zvyšok predstavuje nevysvetlenú variabilitu.

Tabuľka 6. Korelačný koeficient, koeficient determinácie

<i>Regression Statistics</i>	
Multiple R	0,9676904
R Square	0,9364247
Adjusted R Square	0,92847779
Standard Error	3,23430225
Observations	11

Zdroj: vlastné spracovanie

5.2 Regresná analýza miezd a migrácie z tretích krajín do Rakúska

Regresnou analýzou sme ďalej zistovali závislosť priemernej ročnej mzdovej úrovne a počtu imigrantov z tretích krajín do Rakúska. Predpokladáme, že počet počet imigrantov z tretích krajín je výrazne menej závislý na mzdovej úrovni v Rakúsku v porovnaní so závislosťou u migrantov zo Slovenska. Regresná funkcia má tvar $y = 0,0323x + 11795$. To

znamená, že nárast mzdy o 0 Eur by spôsobilo, že počet imigrantov z tretích krajín v Rakúsku by bolo 11795 (hodnota Intercept b_0). Pri náraste mzdy o jednu jednotku by sa počet emigrantov zvýšil o 0,0323 (hodnota X Variable 1). Hodnota P-value pre lokujúcu konštatantu je 0,042 čo je $<0,05$ a pre regresný koeficient 0,003 čo je $<0,05$. Regresný koeficient aj lokujúca konštanta vyjadruje štatistickú významnosť zvolenej závislosti. (tabuľka 7)

Tabuľka 7. Regresná analýza

Coefficients	Standard Error	t Stat	P-value	Lower 95%	Upper 95%
Intercept	11794,6372	3452,3037	3,4165	0,0042	4390,1823
X Variable 1	0,0323	0,0067	4,8452	0,0003	0,0180

Zdroj: vlastné spracovanie

Tabuľka 8 obsahuje vysvetlenú (regression), nevysvetlenú (residual) a celkovú (total) variabilitu. SS je suma štvorcov, df stupeň voľnosti a MS priemer štvorcov. Na vyhodnotenie analýzy rozptylu slúžil F test.

Significance F je menšia ako hladina významnosti α ($0,00026 < 0,05$). Model je na základe F-testu štatisticky významný a zvolený správne.

Tabuľka 8. ANOVA

	df	SS	MS	F	Signif. F
Regression	1	61598661	61598661	23,47611	0,00026
Residual	14	36734421	2623887		
Total	15	98333081			

Zdroj: vlastné spracovanie

Korelačný koeficient sa rovná 0,7915 čo vyjadruje najnižšiu hranicu vysokého stupeňa

tesnosti vzťahu medzi mzdovou úrovňou a migráciou z tretích krajín do Rakúska.

Koeficient determinácie znamená, že sme modelom na 62,64% vysvetlili závislosti

skúmaných premenných, zvyšok predstavuje nevysvetlenú variabilitu. (tabuľka 9)

Tabuľka 9 Korelačný koeficient, koeficient determinácie

<i>Regression Statistics</i>	
Multiple R	0,791472
R Square	0,626429
Adjusted R Square	0,599745
Standard Error	1619,842
Observations	17

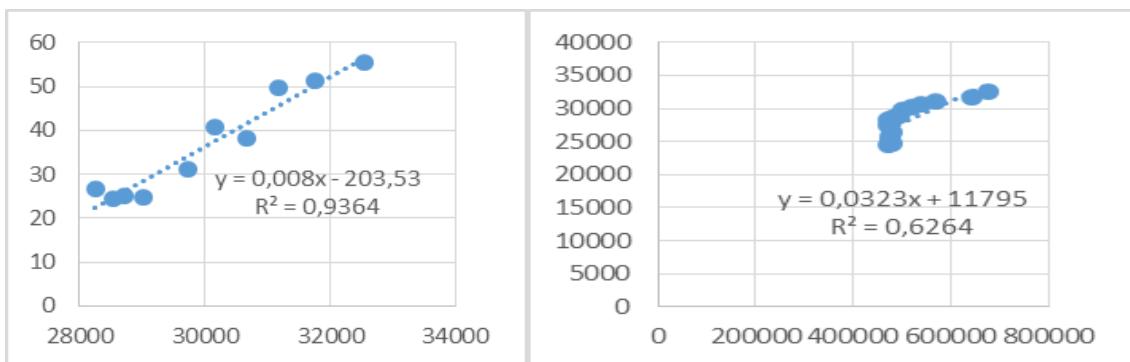
Zdroj: vlastné spracovanie

5.3 Zhrnutie

Regresná analýza v provnávacom grafe 1 zobrazuje regresné priamky vyjadrujúce závislosť migrácie do Rakúska a mzdovej

úrovne. Zvyšovanie miezd je významným pull faktorom motivujúcim potenciálnym migrantov rozhodnút' sa pre pracovnú migráciu do Rakúska, no pre migrantov z tretích krajín je táto závislosť výrazne nižšia.

Graf 1 Porovnáva závislosť hrubých ročných miezd v Rakúsku a pracovne migrácie zo Slovenska a z tretích krajín

Zdroj: vlastné spracovanie

Záver

Na základe korelačnej a regresnej analýzy sme zistili tesnú závislosť mdzi imigráciou do Rakúska a vybranými makroekonomickými ukazovateľmi. V súlade s Palátom (2014) sme zistili veľmi tesnú korelačnú závislosť imigrácie a nezamestnanosti. K regresnej analýze sme si zvolili skúmanie závislosti faktorov migrácie cudzincov do Rakúska a mzdovej úrovne v krajinе. Výsledkom je, že u pracovných migrantov zo Slovenska je závislosť takmer dokonalá a u imigrantov z tretích krajín je na

spodnej hranici významnej závislosti. Migračná politika Rakúska pri maximalizácii ziskov z imigrácie by mala svoju pozornosť sústrediť na prilákanie ľudského kapitálu, pričom krajina pôvodu nie je rozhodujúcim faktorom. Väčšia pravdepodobnosť získania kvalifikovanej a vysokokvalifikovanej pracovnej sily je z krajín EÚ, pri zohľadnení výšky miezd je kvalita verus cena práce výhodnejšia pracovná sila imigrovaná z krajín strednej a južnej Európy. Z tretích krajín je možné získať kvalifikovanú pracovnú silu, no kedže v krajinách pôvodu je nízka vzdelanostná úroveň, úsilie na jej

vyselektovanie a získanie je vyššie. Mzdy pre pracovníkov tretích krajín sú najnižšie. Potenciál, ktorým disponujú migranti z tretích krajín by mohlo Rakúsko využiť ich získaním v útľom veku a následne ich vzdelávaním a prípravou na povolanie, čo si však vyžaduje zvýšené výdavky zo štátneho rozpočtu cieľovej krajiny.

References

- Adepoju, A., [et al.]. (2010). Europe's Migration Agreements with Migrant-Sending Countries in the Global South: A Critical Review. *Journal of International Migration*, (48) 3, p. 42-75. 3.
- Blanchflower, D. G., & Shadforth, Ch. (2009). Fear, Unemployment and Migration. *The Economic Journal* 119/535, p. F136-F182.
- Boswell, Ch.; Crisp, J. (2019). Poverty, International Migration and Asylum. UNU World Institute for Development Economics Research (UNU-WIDER). ISBN 92-9190-575-5
- Bundesministerium für Arbeit, Soziales, Gesundheit und Konsumentenschutz (2019). [on-line] [cit.: 2019-05-12]. Retrieved from: <https://www.sozialministerium.at/Themen/Arbeit.html>
- Cekanavicius, L., & Kasnauskienė, G. (2009). Too High or Just Right? Cost-Benefit Approach to Emigration Question, Inzinerine Ekonomika-Engineering Economics (1), 28-36.
- Csámpai, O. & Haládik, J. (2002). Medzinárodná migrácia (sociálny problém a bezpečnostné riziko), Bratislava.
- Daugeliene, R. (2007). The position of knowledge workers in knowledge-based economy: migration aspect. *European Integration Studies*, 1, p. 103-112.
- Divinský, B. (2007b). Labor market – migration nexus in Slovakia: time to act in a comprehensive way. Bratislava: IOM.
- Divinský, B. (2009). Migráčné trendy v Slovenskej republike po vstupe krajiny do Európskej únie (2004- 2008). Bratislava: IOM.
- Drinkwater, S. [et al.]. (2009). Poles Apart? EU Enlargement and the Labour Market Outcomes of Immigrants in the United Kingdom. *Journal of International Migration*, (47) 1, 161-190. DOI: <http://dx.doi.org/10.1111/j.1468-2435.2008.00500.x>.
- Favell, A. (2014). The fourth freedom: Theories of migration and mobilities in 'neo-liberal' Europe, *European Journal of Social Theory*, vol. 17, 3, pp. 275-289.
- Dodatok**
- This publication was created within the frame of the project funded by the Scientific Agency of Slovak Ministry of Education VEGA „Balance of economic gains and losses from labor migration“ [reg.n.: 1/0679/17].
- Habánik, J., & Koišová, E. (2012). Regionálna ekonomika a politika. Bratislava: Sprint.
- International migration Report. (2015) [on-line] [cit.: 2019-01-12]. Retrieved from: http://www.un.org/en/development/desa/population/migration/publications/migrationreport/docs/MigrationReport2015_HIGHLIGHTS.pdf (10.03.2017)
- Jančíková, E. (2014). Vplyv remitencií na rozvoj ekonomík. Almanach Aktuálne otázky svetovej ekonomiky a politiky. IX(1), pp. 5-23.
- Karabinoš, F., & Balga, J. (1997). Migráčna politika SR. Bratislava: Akadémia Policajného zboru, pp. 78.
- Karbach, R. (2005). Stop to Manage, Start to Lead. Zeitschrift der Eberle-Butschkau-Stiftung, Jahrgang 20, Nr.3, Bonn.
- Kordoš, M. (2014). Role of innovations in the EU industrial policy and competitiveness enhancement. Proceedings of the 2nd international conference on European integration. Ostrava: VŠB, p. 335-342.
- Kazlauskienė, A., Rinkevičius L. (2006). The Role of Social Capital in the Highly-Skilled Migration from Lithuania. *Engineering Economics*, 4, 69-75. 11.
- Palát, M. (2014). Determinanty vzniku migrace a statistiky cizincu v Evropské unii. Ostrava: Key Publishing, 2017. 72 pp. ISBN 978-80-7418-228-0
- Polakowski M., & Szelewa D. (2016) "Poland in the migration chain: causes and consequences", Transfer. European Review of Labour and Research, 22 (2), pp. 207-218.
- Rosenow, K. (2009). The Europeanisation of Integration Policies. *Journal of International Migration*. (47)1, 133-159. DOI: <http://dx.doi.org/10.1111/j.1468-2435.2008.00499.x> (01.02.2017)
- Schaeffer, P. (2009). Refugees: On the Economics of Political Migration. *Journal of International Migration*. (48) 1, p. 1-22.

Schaeffer, V. P., & Bukenya, O. J. (2010). Assimilation of Foreigners in Former West Germany. International Migration, 52/4, p. 157 – 174

Simkus, A. [et al.]. (2014). Management of volunteers as human resources in non-governmental organisations: case of sport industry. Transformations in business & economics. (13) 2A, p. 396-415.

Stratistik Austria (2018). [on-line] [cit.: 2019-11-11]. Retrieved from: http://www.statistik.at/web_de/statistiken/menschen_und_gesellschaft/bevoelkerung/bevoelkerungsstruktur/bevoelkerung_nach_migrationshintergrund/index.html

Štatistický úrad SR (2000 – 2019). Výsledky výberového zisťovania pracovných síl za 4. štvrtrok 2000 - 2019. Ústredie ŠÚ SR. [on-line] [cit.: 2019-11-11]. Retrieved from: [Štatistický úrad SR \(2019\). Datacube. \[on-line\] \[cit.: 2019-11-03\]. Retrieved from: <http://datacube.statistics.sk/>
Zmluva o Európskej únii
Zmluva o fungovaní Európskej únie](https://www7.statistics.sk/wps/portal/2099cc9c-1963-470a-b0dc-6678c9d4fb5a!/ut/p/z1/rVLJbsIwFPwWDjkmfolDlt4MVCyFA0UU4kuVmCxuFofEJOXva6oeWqm0VKoPT_bzzHjsMaJoj2gVdjwNJRdVWKh1QJ3ntTv3RiOTALjDCcwX28l6uvFNsAE9IYooq2QtMxSIqA0zvc31-hRp0ErB85DxWIOujWV-tyxwPcZ85lu-g7WbRdCPYID0x3H9Zh_sJNoGF60a8YPKLgJvfvNLFXbcGUQUHz6DhlPycx2lwDecjqEOZltH_01xkDwBAHjUB5cK96eLDQruNxj7aVaEr1vps_XnEGaIEoj0qjZ6UBhml5rmNbpu35FlbzS2BWsxqvUiUbykznVSLQ_iZtReUvxyMIKIBRyfhVov2_J6oOIVWEPeWviZO4iRvj1Kh_lklZt3caaND3vZEKkRaxwUSpwXeUTLTK3FckqsvSw2c9T1b32KbRGRfdkpDB4A0uw9fu/dz/d5/L2dBISEvZ0FBIS9nQSEh/</p></div><div data-bbox=)

Contact

Ing. Magdaléna Tupá, PhD.
Department of Management and Human Resource Development,
Faculty of Social and economic relations,
University of Alexander Dubček in Trenčín
Študentská 3, 911 50 Trenčín,
Slovakia

SMART CITY AND SMART REGION CONCEPT IN ZLÍN AND TRENČÍN REGIONS

Lukáš ZLÁMAL

Abstract

Each territory has characteristics that help to identify the positive and negative factors, from which we can identify possible opportunities and threats of development. Regions face enormous challenges of ensuring prosperity, sustainability, social inclusion, public health, and safety. It is in times of financial crisis especially, that traditional approaches fall short and innovative solutions for answering these challenges are needed. For this reason, the idea of transforming cities into "Smart cities or Smart regions" has gained much popularity among policymakers on both regional and urban development and professionals. The aim of this paper is also to present theoretical and practical aspects of Smart city and Smart region philosophy, in the selected regions in Czech Republic and Slovakia.

Key words

Smart city, Smart region, sustainable development, regional development innovation.

JEL Classification: O18

Introduction

In recent years there has been indicated growth of focus upon the quality of life connected with the concept of "Smart city", which is becoming the object of debates worldwide. The concept of "Smart city" uses modern technology to pursue the streamlining of governance, the innovation of approaches to the local sustainable development and many more. With attention to the environment, it offers extensive freedom of its individual implementation. It is a relatively new concept that has begun to be involved in the Czech Republic with a noticeable delay compared to neighbouring countries. How the intelligent concept will be grasped and implemented depends mainly on the main management of municipalities, cities and regions

The first aim of this paper is to characterize the basic elements of Smart city and region concept based on existing literature, characterize the current state of implementation of the Smart city and region concept with an emphasis on Zlín and Trenčín regions. Additionally, to highlight the possibilities for future development.

The second aim of this paper is to characterize objectives and methods of research that focuses on Zlín and Trenčín regions - acquaint the reader with the formation of future research intentions of the author. The work also

follows previous analysis of Smart elements in the Czech Republic, which the author dealt with.

1 Smart city and region philosophy

Angelidou (2015) believes that the idea of Intelligent city did not arise out of anything but has been forming by social and economic factors, governance mechanism and many others. As Haviernikova (2015) stated many changes in nowadays economy are affected by trends of globalization. According to Anthopoulos (2017), the beginning of the 1990s was an important period for the formation of Smart city philosophy: experts intensively developed ideas on potential new solutions and alternatives to the use of modern technologies, especially for ICT, which would contribute to building entirely new and modern virtual cities that meet the daily needs of the population.

According to Meijer et al. (2015), the literature describing the Smart city area is rich but also characterized by its fragmentation. Given the conceptual comprehensiveness of a Smart city, a city is a complex system. Chourabi et al. (2012) consider that the philosophy of smart cities can be seen as an organic system connected by many components. Based on the analysis of contemporary literature: the most commonly areas mentioned in the characteristics of a smart city can be identified: Smart economy (a combination of successful elements of

business and innovation economics, promoting quality environment, security and social cohesion), Smart mobility (including not only the mode of transport but also the necessary infrastructure), Smart environment (all human activity designed to meet current needs without compromising the ability of future generations to meet the economic, environmental, and social challenges), Smart governance, Smart people and Smart living (the quality of life of the population is perceived due to our position and the influence of value systems). Albino et al. (2015) in his research states that many researchers argue that quality of life may not represent a separate dimension of a smart city - as all measures in other areas should improve the quality of life.

Sanseverino et al. (2017) claim that the first use of Smart city term was in 2007. In the context of increasing attention to the new Smart philosophy Lombardi et al. (2012) say that there is no uniform interpretation of Smart city and according to Dameri (2016) municipalities implementing smart strategies issue their own definition. For instance Neirotti et al. (2014) consider that there is wide agreement about the fact that Smart cities are characterized by the pervasive use of Information and Communication Technologies (ICT). However, Caragliu et al. (2011) emphasizes that the availability and quality of the ICT infrastructure is not the only definition of a smart city. The following table gives an overview of the most common components of Smart city used in articles.

Tab. 1. Perception and definition of Smart city

Smart city as	Focus	Number of papers
Smart technology in the city	Technology	12
Smart people in the city	Human resources	4
Smart collaboration in the city	Governance	6
Combinations of smart technology, smart people and smart collaboration in the city		12
No definition		17

Source: Renata Paola Dameri (2016)

Dameri (2016) believes that the conceptual idea of the smart city belonging to these main different key players: university, industry, and government. According to Bifulco et al. (2017), it is necessary to emphasize the area of Smart governance and the role of individual municipalities, because municipalities are an important coordinator of a smart city concept. Smart governance, also refers to eGovernment, as one of the attributes associated with smart city management, promoting the basic principles of transparency, transparency, and 3E helps to choose the right policy that is effective and efficient. Meijer et al. (2015) include the future of public services, community leadership and continuous improvement through innovation. It is the use of information and communication technologies to facilitate and support better planning and decision-making, improve

democratic processes and change the ways in which public services are delivered.

Sanseverino et al. (2017) mention the basic aspects of Smart city:

- Knowledge city
- Sustainable city
- Connected city
- Talented and creative city
- Digital city
- Ecological city

Due to the fact many Smart city experts say that the concept of Smart cities is strongly interconnected with ICT, some authors, as well as Su, K et al. (2011), perceive Smart city as the product of the digital city. Vesco et al. (2015) state that the aim of implementing the Smart city concept in general is to achieve a level where the

city is digital, open, cooperative, prosperous, clean, safe and of general interest to citizens.

Governance, technology, communication, transport, infrastructure, people, the economy, the environment, natural resources, innovation and quality of life are just a fraction of the factors involved in the birth of smart cities.

METHODOLOGY

The main objective of the research is to analyze the potential of the application of the development concept of Smart city and Smart region in Zlín and Trenčín regions with regard to the existing Smart development experience and existing professional literature dealing with the issue.

In the introductory phase of the research represented in this paper, the author focuses on the approaches of Zlín region of the Czech Republic to the topic of Smart city and region concept. The aim of this phase is to obtain qualitative data which subsequently served as a basis for quantitative research. A specific group of 19 respondents was selected for the initial survey: organizational units and organizations of the statutory city of Zlín and Zlín region, private sector representatives which are given its core competence for the implementation of the Smart City concept. The interviews were realizing for the research at the turn of February and October 2019.

Within the framework of the project "Information Bridge III: Smart City as a Source of Development of the Czech-Slovak Border Region" a questionnaire survey was carried out among representatives of towns and municipalities. The second step of this work includes quantitative research among 36

municipalities in the Zlín region and 53 municipalities in the Trenčín region by survey interviews. The purpose of this phase is to verify the findings from qualitative research. The survey interviews were realizing for the research at the turn of August and October 2019.

To achieve the main objective, the following research questions must be answered:

Q1: How do the Zlín and Trenčín regions perceive the Smart city development concept and what are the main application areas of this concept?

Q2: Is there any demand for anchoring and implementation of the SC approach in the Zlín and Trenčín regions?

Q3: What are the main expected benefits of the SC implementation?

Q4: What are the main expected constraints and unfavorable aspects of the SC implementation? The secondary goal of the thesis is to elaborate a theoretical and practical basis for opportunities deepening on the existing knowledge of the concept in Czech Republic.

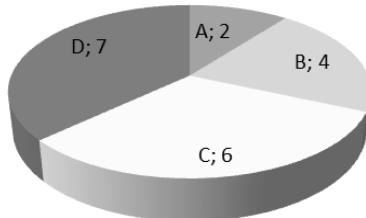
City concept awareness status

Due to the fact that there is no uniform interpretation of Smart city, the first question concerned the characteristics of the basic aspects of Smart city

City concept awareness status (knowledge of the concept and its characteristics) – qualitative research

The aim of the question was to find out the current state of general awareness of individual actors about the concept of Smart city (in the statutory city of Zlín and Zlín region). The following chart shows the respondents' answers.

Fig. 2. Smart city concept awareness status

Source: own processing

Legend:

- A. No experience with the concept, impossibility to characterize the concept
- B. Only basic awareness without the ability to explain the essence of the concept
- C. Good awareness with emphasis on technological aspects
- D. High awareness with an emphasis on the conceptual perspective and the broader context of the concept

The majority of respondents understood the term Smart city a certain development concept that deals with data integration, smart technology implementation and new trends in city management.

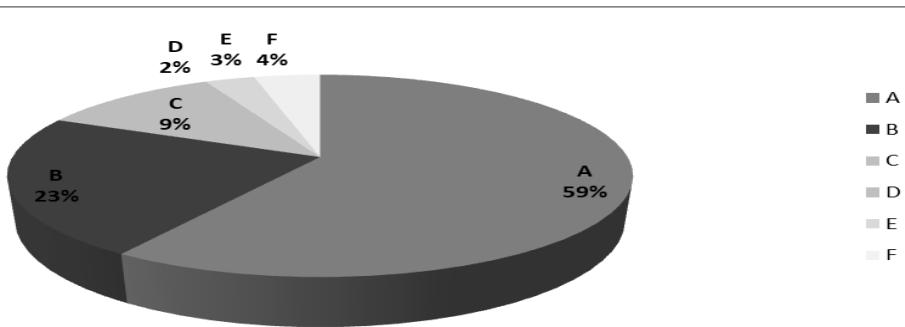
The respondents cited sub-areas which in their opinion are part of the Smart city concept. The most commonly mentioned areas were: transport, security, ICT technology, energy, city management, strategic development and environment. It should be stressed out that all

respondents mentioned 2 areas: ICT technology and transport

City concept awareness status (knowledge of the concept and its characteristics) and main investment projects in Smart city – quantitative research

The aim of the question was to find out the current state of general awareness of individual actors about the concept of Smart city (in Zlín and Trenčín regions). The following chart shows the respondents' answers.

Fig. 3. Smart city concept awareness status

Source: own processing

Legend:

- A. Investment technology projects (sensors in transport or waste management, energy savings, information technology, data centers, etc.)
- B. Educated employees of the Office providing quality services
- C. Mobile and web applications (eg fault reporting, office or culture information, etc.)
- D. Transparency and open communication of the Office (open data, use of social networks, etc.)
- E. Involvement of citizens and other entities in the city (participative budget, commenting on strategies and projects, questionnaire surveys)
- F. Other

More than half of respondents perceive investment technology projects such as sensors in transport or waste management, energy savings, etc. under the idea of intelligent cities (53% of respondents in the Zlín region and 73.6% of respondents in the Trenčín region). Concerning the remaining possibilities, it is possible to mention the area of mobile applications, which was answered by 23% of respondents (in terms of the Zlín region it was 14% of respondents and Trenčín 32.1%). Other options have not been mentioned so much.

smart city and region and Demand for implementation

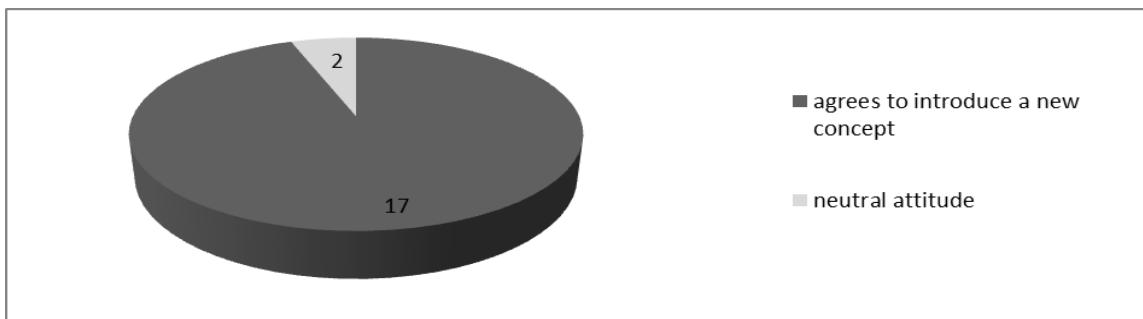
The respondents were also asked a question concerning the current level of support for Smart

city projects concerning territorial development and the fulfillment of basic strategic visions and objectives of individual towns and municipalities.

Demand for conceptual anchoring and coordination of Smart city implementation - qualitative research

17 of respondents agreed on the need to introduce a combined approach (conceptual and coordinated approach) to the implementation of the concept in terms of the statutory city of Zlín and Zlín region. Two respondents were neutral. On the contrary, none of the respondents would have preferred an uncoordinated - purely project approach.

Fig. 4. Smart city concept and demand for implementation

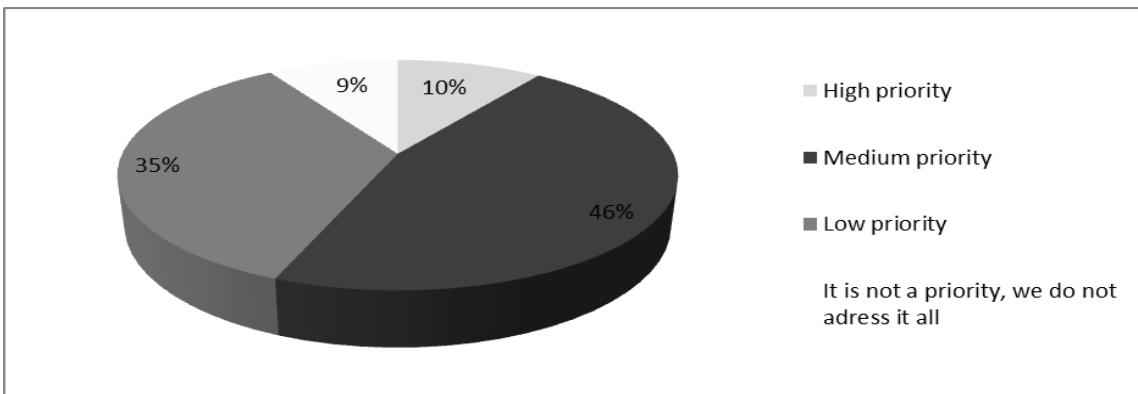
Source: own processing

According to interviews respondents were positive for the introduction of the Smart city concept but stressed out that they do not perceive the concept as the primary tool for fulfilment of basic strategic goals and visions of the city but as a means of the level development of the city.

Demand for conceptual anchoring and coordination of Smart city implementation - qualitative research

As can be seen from Fig. 46% of the municipalities involved in the project put medium importance on the modernization of

municipalities and cities. Only 7% of the municipalities involved do not seek to modernize their municipality. In terms of regional comparison, the data are almost identical - the Trenčín region 45% and the Zlín region 47% place medium importance. When analyzing the remaining options, it can be said that the Trenčín region has a more positive relationship / emphasis, which shows higher values of high priority over the Zlín region.

Fig. 5. Smart city concept and demand for implementation

Source: own processing

The main expected limits and benefits

The main expected limits and benefits – qualitative research

The following tables show the most frequently mentioned benefits and limits of the smart city concept (in the statutory city of Zlín and Zlín region).

Tab. 2: The main expected limits in implementing Smart thoughts in statutory city of Zlín

- Prioritizing solutions to current needs over a long-term conceptual perspective
- Excessive dependence on electronic systems
- Instability of electronic systems
- Too high demands on the protection of personal data
- Misuse of information from smart systems, including personal information
- Information overload
- Pitfalls of incomplete information
- Barriers to the involvement of seniors in participation processes
- Threat to the central heat supply system by separation tendencies

Source: own processing

Tab. 3: The main expected benefits in implementing Smart thoughts in statutory city of Zlín

- Improving the quality of life in the city
- Improving mobility and reducing traffic loads in the city
- Improving the quality of the environment, eco-friendliness
- Increase safety in the city
- Improving the availability of information
- More effective participation of the population
- Reducing administrative burdens (for citizens and officials)
- Digitization
- Save time and money

Source: own processing

Tab. 4: The main expected limits in implementing Smart Thoughts in Zlín region

- Less competence
- Increasing regional disparities
- Financial demands and returns
- The basis for building a smart environment - Smart people
- High technological progress and frequent technology exchanges

Source: own processing

Tab. 5: The main expected benefits in implementing Smart thoughts in Zlín region

- Increased competitiveness
- Satisfied residents
- Attractive territory and marketing
- Technological progress

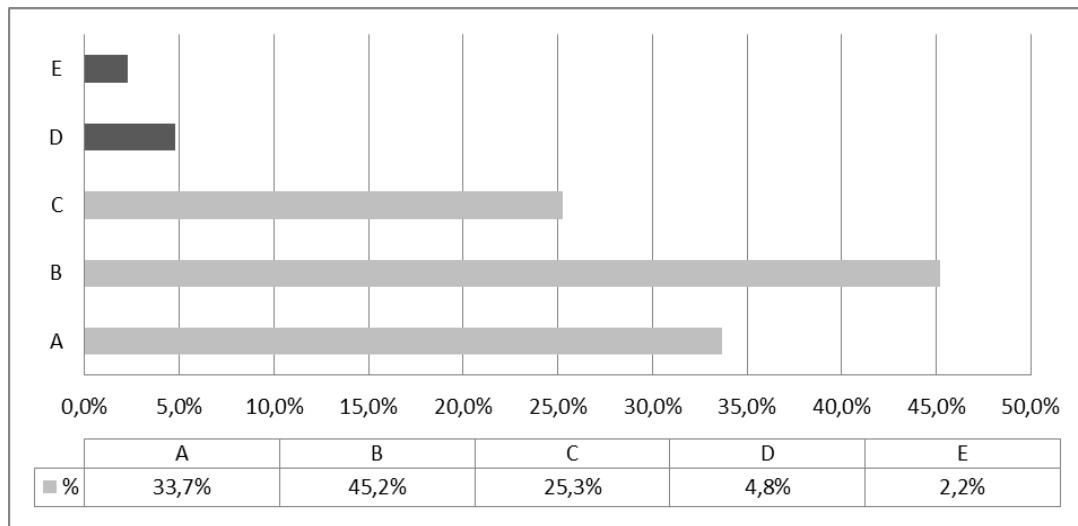
Source: own processing

The Respondents also pointed to the low readiness of the city and region for the implementation of the SC. Respondents assigned the concept to the preparatory phase and point to insufficient staffing and lack of partnership for successful implementation of the concept - Lack of institutional capacity of small municipalities to implement the Smart city concept.

The main expected limits and benefits – quantitative research

Each of the respondents was supposed to identify the three benefits and limits of the smart city project from pre-defined options (in Zlín and Trenčín regions).

Fig. 6. The main expected limits of Smart city implementation

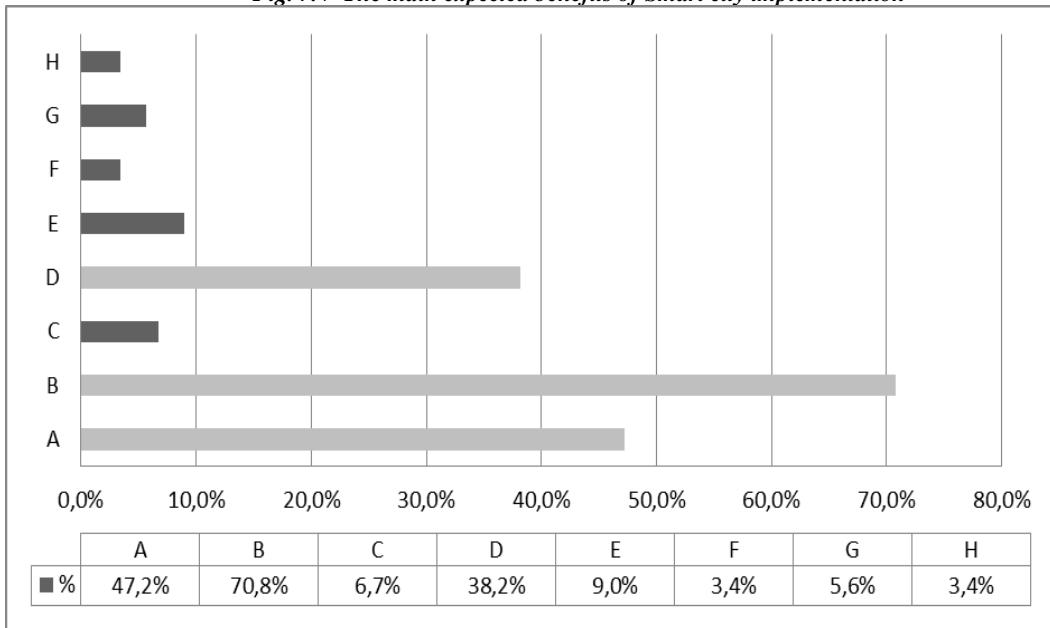
Source: own processing

Legend:

- A. We dont have finance for similar types of projects
- B. We focus on other investment projects
- C. We dont have necessary knowledge / experts
- D. Citizens of our municipality are not interested in Smart city projects
- E. Others

It may be seen clearly that main limits respondents comparing to problematics of other projects investment – 46% (in Zlín region it is

47,9% and in Trenčín region it is 45%). Another important aspects respondents perceive are financing of Smart city and missing knowledge.

Fig. 7.+ The main expected benefits of Smart city implementation

Source: own processing

Legend:

- A. Reduce operating costs
- B. Improving the quality of life
- C. Positive image of the village
- D. Modernization of technological infrastructure
- E. A better collaborating community
- F. More educated and happier city workers
- G. Business support (development of new sectors)
- H. Other

The greatest benefit is clearly identified in the potential increase in the quality of life of the population by 70% of the representatives of cities and municipalities. Furthermore, almost 50% of respondents believe that involvement in a smart city project could reduce operating costs in the municipality. 38.2% of the representatives of towns and municipalities see the smart city project as beneficial in the modernization of technological infrastructure.

THE FUTURE OF RESEARCH

The analysis is a part of 1 short-term and 1 long-term research activities:

1) **The methodology of the application of Smart city concept** into organizational and management structures of municipalities in Zlín and Trenčín regions (short-term research) with municipal authorities.

2) **Innovation processes, strategies and policies in the context of Smart City** (long-term research)

The main goal of the research project is to analyze and describe the role of municipalities in the creation of innovative solutions applicable within the Smart city concept. It will be examined as a municipality enter into innovation processes in interaction with research organizations and the business sector, what are the motivations and decision-making

mechanisms in municipalities in this respect and what are the barriers in this respect limit. The main objectives of the long-term research include identification of the applicability of the Smart region concept in the field of transport for Czech regions on the basis of a model based on key dimensions identified in existing literature and the creation of a theoretical core for the practical opportunities of the Czech regions which will lead to economical, efficient and effective building of Smart transport.

Emphasis will be placed on the following aspects:

- the municipality's demand for innovative solutions (initiation of innovation creation),
- city and municipality as a living laboratory for developing and testing innovative solutions,
- other supportive tools of municipalities for creating innovations (eg financial support, operation hard and soft support infrastructure).

The object of the research will be municipalities in three states of the European macro-region of Central Europe:

- Czech Republic
- Slovakia
- Austria

The prerequisite for the contribution of the work is mainly in the reduction of the limits, structural disproportions and imbalances in the Czech Republic / regions. Formulation of positive facts, favorable factors and assumptions for the possible future development of the regional innovation sector. Addition of the missing information knowledge Smart region and Smart transport for regions of the Czech Republic

Basic scientific questions of long-term research:

Q1: How about measuring long-term financial benefits on municipalities after the implementation of the SC concept?

Q2: Which other indicators would be reasonable for measuring effectiveness of the Smart city concept implementation regarding to the quality of life?

Future researches will also be based on a comparison of current studies on Smart city in the Czech Republic and Slovakia. For instance:

A) The project of the Technology Agency of the Czech Republic (the researcher: Tomas Bata University, Mostní 1, 613 00 Brno).

Project title: Methodology of application of smart governance approaches governance into organizational and management structures of municipalities in the Czech Republic

Research sample: Czech municipalities (325)

B) Comparison with research results by Mendel University

Project title: Analysis of the current level of involvement of the Czech Republic in the concept smart city and smart region related to newtrends, including draft measures

Research sample: Czech regions (13), Czech regional capitals (12), Czech municipalities (51)

CONCLUSIONS

At present the implementation of the Smart city concept prevails at the level of individual municipalities in the Czech Republic – increases in numbers of strategic Smart documents, projects and conferences and many other activities related to building smart cities can be seen.

At the regional level it is so far not possible to talk about such strong implementation of the Smart city philosophy - signs of support for the idea of Smart region in the form of memoranda of cooperation in the spirit of Smart cities and the introduction of modern Smart technologies across the areas for balanced territorial development can be seen. However, these are only intuitive procedures that point out the lack of institutional framing of the concept into organizational structures and incorporation into the strategic planning of the regions.

The majority of respondents understood the term Smart city a certain development concept that deals with data integration, smart technology implementation and new trends in city management - Overall, respondents' awareness of the Smart city concept can be viewed positively, but it should be emphasized that only a minority of respondents understood the full substance of the concept; the technological aspect prevails over the broader concept of smart cities.

However, it should be noted that the research carried out repeated opinions. Some respondents do not perceive the concept of Smart city as a

References

- Albino, V. [et al.]. (2015). Smart cities: Definitions, dimensions, performance, and initiatives. *Journal of Urban Technology*. 22 (1), 3-21.
- Angelidou, M. (2015). Smart cities: A conjuncture of four forces. *Cities*. 47, 95-106
- Anthopoloulos L. (2017). *Understanding smartcities: a tool for smartgovernment or an industria ltrick?* Cham: Springer, 2017, 293 p.
- Bifulco, F. [et al.]. (2017). Co-Governing Smart Cities through Living Labs. *Transylvanian Review of Administrative Sciences*, 2017 (50E), 21-37.
- Caragliu, A. [et al.]. (2011). Smart cities in Europe. *Journal of Urban Technology*. 18(2), 65-82
- Chourabi, H. [et al.]. (2012). Understanding smart cities: An integrative framework. *Proceedings of the Annual Hawaii: International Conference on System Sciences*. Maui, Hawaii USA, pp. 2289-2297
- Dameri P. [et al.]. (2016). *Smart City Implementation: Creating Economic and Public Value in Innovative Urban Systems*. Cham: Springer International Publishing, 2016, 154 p.
- Havierníková, K. (2015) Hodnotenie úrovne odvetvovej štruktúry regiónov Slovenskej republiky a jej potenciál pre potreby sieťovej spolupráce. *Sociálno-ekonomická revue*, Volume 13, Issue 3, pp.12-20.
- Su, K. [et al.]. (2011). Smart city and the applications International Conference on Electronics. K. Wuhan, Hubei, pp. 1028-1031
- Lombardi, P. [et al.]. (2012). Modelling the smart city performance. *Innovation*. 25(2), 137-149
- Meijer, A. [et al.]. (2016). Governing the smart city: a review of the literature on smart urban governance. *International Review of Administrative Sciences*. 82(2), 392-408
- Mendelova univerzita v Brně (2018). *Analysis of the current level of involvement of the Czech Republic in the concept smart city and smart region related to newtrends, including draft measures*. [acc.: 2012-02-12]. Retrieved from: Https://www.vlada.cz/assets/evropske-zalezitosti/aktualne/Zaverecna-zprava_Smart_City_a_Smart_Region.pdf.
- priority area of solution in their territory. According to questionnaires 47% of respondents stated that they focus on other investment projects.
- Methodology of application of smart governance approaches governance into organizational and management structures of municipalities in the Czech Republic – Still in progress*
- Neirotti, P. [et al.]. (2014). Current trends in smart city initiatives: Some stylised facts. *Cities*. 38, 25-36.
- Sansverino R. [et al.]. (2017). *Smart cities atlas: Western and Eastern intelligent communities*. Cham: Springer, 2017, 263 p.
- Vesco A. [et al.]. (2015) *Handbook of Research on Social, Economic, and Environmental Sustainability in the Development of Smart Cities*. Hershey, PA : Information Science Reference, an imprint of IGI Global, 2015.

Kontakt:

Ing. Lukáš Zlámal
Tomas Bata University in Zlín
Faculty of Management and Economics
Department of Regional Development, Public Sector Administration and Law
724 055 630
zlamal@utb.cz
ORCID: 0000-0002-9456-5103

GUIDELINES FOR AUTHORS

The journal is focused on current issues of economic theory, economic development, social, legal, political, environmental and cultural aspects of economics, finance and management. Paper submission deadlines are as follows: 31 March, 30 June, 30 September and 31 December in the respective year.

After submission, manuscripts are double-blind peer reviewed. Authors are responsible for the content, originality and scientific accuracy of their contributions, as well as compliance with the journal's instructions for authors and clear and concise language. Reviewers' affiliation is to be different than the author's institutional affiliation. Reviewers will consider the research contribution significance, adequacy of methods, paper's layout and author's writing style. Reviewers can make the following decisions regarding submissions: a) to accept the paper in its current format, b) accept the paper with minor changes, c) resubmit with major changes, d) decline the submission. The journal's editorial board reserves the right to decide whether to accept papers and send them for full review or reject them. Author(s) will be informed in writing or by phone about the acceptance or rejection of their manuscripts. In case of rejection, the editorial office is authorised to keep a hard copy of the manuscript.

Submission of a manuscript implies that it reports **unpublished** work which has not been published and/or is not under consideration for publication elsewhere.

Manuscripts **should not exceed** 22 standard A4 pages in length.

Manuscripts are to be submitted in English, Slovak or Czech language. Send two printout versions and an identical electronic manuscript in *doc* or *docx* format (revue@tnuni.sk). One of the printout copies is to **be signed by the author** to declare that s/he gives consent to have his/her manuscript published free of charge in print and electronic version (*pdf* format) by the Social and Economic Revue journal. By signing, authors are confirming that their manuscript is not copyrighted by others and was written solely by them.

MANUSCRIPT FORMAT – page set up for B5

- Title of the paper – centered, capital letters (11-point font size, Arial Bold);
- Author's name – centered, do not include professional, official or academic degrees (12-point font size, Arial (*Italics*));
- Abstract (8 – 10 lines) – English language (9-point font size, TNR *Italics*);
- Key words (at least 5 words) – written in Slovak (Czech) and English language (9-point font size, TNR *Italics*);

Body of main text: *Introduction* (establish the existing state of knowledge of your research topic, identify the specific focus of your work, include relevant citations from primary literature, justify how this topic requires additional study, state specific objectives/hypotheses, methods, describe the meaning of your research); *Goal and Methodology; Findings; Discussion; Body of main text* should be divided into chapters and subchapters. Chapter titles are to be numbered, 11-point font size bold, align left; *Conclusion; Notes*.

Manuscript formatting:

- aligned to block,
- 10-point font size, Times New Roman,
- single spaced,
- indent each new paragraph 3 pt,
- do not paginate.

Tables and graphs are to be in black and white colour, numbered in order of their being referenced in the text. Table titles (Table 1), graph titles (Graph 1) and/or figure titles (Fig.1) should be written in 10,5-point font size, Times New Roman *Bold Italics*. Indicate source in 8-point font size, Times New Roman. *Source: Cihelhová. (2009). Svetová ekonomika, s.23., By: www.slovakia.culturalprofiles.net/?id=-13602, (2012-15-03).* **Formulas** are to be numbered using a parenthesis.

References in the text (Harvard style – APA styles (American Psycho-logical Association 6th edition) should be set in parenthesis in this type of format: (a surname of an author(s) of a work, comma the year of edition and number of pages, for example: (Romer, 1985, pp. 998-1020; Snowdon (Ed.), 1998, p. 100; Snowdon et al., 1998, pp. 100-121; Romer, 1985, pp. 998-1020).

References should appear in the reference list at the end of the paper. List references in alphabetical order by surname and name of the author in line with the applicable Slovak style of reference/citation. References within the text (name, date and page number) may be given in parenthesis (Drucker, 2005, p. 87). Do not use footnotes.

Author's address/authors' addresses: full name and surname, incl. academic degrees, institutional affiliation, address, telephone number and e-mail address.

Template B5

TITLE (ARIAL BODY TEXT ALL CAPS VEĽKOSŤ 11)

Name SURNAME of the authors (Arial italics font 11)

Abstract Times new roman Italics Body text (9)

Text Times new roman Italics (10,5)

Key words Times new roman Italics Body text (9)

Text Times new roman Italics (10,5)

JEL Classification: Xxx, Xxx, Xxx. (Times new roman (9))

Introduction (Times new roman Body text 10)

Text Times new roman (10)

Goal and Methodology (Times new roman Body text 10)

Text Times new roman (10)

Findings (Times new roman Body text 10)

Text Times new roman (10)

Discussion (Times new roman Body text 10)

1. Title of the Chapter (Times new roman Body text 10)

Text Times new roman (10)

1.1 Title of the Subchapter. Times new roman Italics text 10)

Text Times new roman (10)

Conclusion (Times new roman Body text 10)

Text Times new roman (10)

Acknowledgments (Times new roman Body text 10)

Text Times new roman (10)

References (Times new roman Body text 9)

- Mcheill, A. (2002). Correlation and dependence. Dempster, M.A.H. (ed.): *Risk Management: Value at Risk*. Cambridge: Cambridge University Press, 176–223. (kapitola v knihe)
- Dluhošová, D. (2003). Performance analysis. *Business Economics, Management and Marketing*. Ostrava: EF, VŠB, s. 205–213. (článok v zborníku z konferencie)
- Bartman, S. M. (2007). Corporate cash flow. *Journal of Corporate Finance*, 10 (2), 101–111. (článok v časopise)
- Woolman, N. (2011). *Investment in creative industries is not high risk*. [acc.: 2012-15-11]. Available at: <http://www.thestage.co.uk/news/not-high>. (internetový zdroj)
- Štatistický úrad SR. (2010). *Trendy v nezamestnanosti*. [on-line] [cit.: 2012-15-03]. Retrieved from: <http://www.slovakia.culturalprofiles.net/?id=-13602>.

Contact (Times new roman Body text 9)

Name, Surname, degrees.

Dept., Faculty (School), University

Address, e-mail: Times new roman (9)

The lenght of the paper - longer than 21 thousand and shorter than 35 thousand characters with spaces submitted for publication in journal.